

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair Onderwijs 2010-2018
(regulier, speciaal en speciaal basis onderwijs)
Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006-2018

Wendy Nelen, MSc
Wouter de Wit, MSc
Milou Golbach, MSc
Dr. Loes van Druten
Drs. Chaja Deen
Prof. dr. Ron Scholte

Nijmegen, 2018
Praktikon B. V.

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair (Speciaal) Onderwijs 2010-2018
Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006-2018

ISBN 978-90-810083-2-7
NUR 840

Praktikon B.V.
Postbus 6909
6503 GK Nijmegen
www.praktikon.nl tel. 024-3615480
praktikon@acsw.ru.nl fax. 024-3611152

© 2018 Praktikon B.V.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktikon.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Samenvatting Management Summary

In deze samenvatting staan opvallende uitkomsten uit de monitor weergegeven. Indien een resultaat hier niet besproken wordt wil dat in geen geval zeggen dat we het resultaat onbelangrijk vinden. Voor specifieke situaties of doelgroepen kan het betreffende resultaat het meest belangrijke uit de monitor zijn. Om die reden staan alle resultaten in de bijlage in tabelvorm weergegeven.

Achtergrond

Veiligheid op en rond school wordt sinds 2006 actief door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gemonitord. Het ITS, onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen, heeft in 2006 de basis gelegd voor het onderzoeksmodel van de landelijke monitor. Met het opheffen van het ITS in 2016 is de rapportage van de monitor voor dat jaar overgenomen door Praktikon. In 2018 is de Veiligheidsmonitor uitgevoerd door Praktikon, in samenwerking met KBA Nijmegen en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). In 2006 en 2008 is de monitor alleen in het voortgezet onderwijs afgenomen, in 2010, 2012, 2014, 2016 en 2018 ook in het primair onderwijs. De monitor levert niet alleen een landelijk beeld, maar ook scholen krijgen een rapportage op locatieniveau waarmee ze het eigen veiligheidsbeleid kunnen toetsen en het veiligheidsklimaat kunnen monitoren.

In het voortgezet onderwijs nemen leerlingen, personeelsleden en leidinggevenden deel aan het onderzoek. In het primair onderwijs wordt daarnaast een vragenlijst afgenomen bij ouders van de leerlingen. Bij de leerlingen en het personeel ligt de nadruk op het veiligheidsgevoel en de ervaren geweldsincidenten of pesten. Bij leidinggevenden ligt de nadruk op het veiligheidsbeleid in de locatie. In het primair onderwijs worden de ouders kort bevraagd en hierbij gaat het met name om de veiligheidsbeleving in en rond de school van de ouders en de ervaren veiligheid (pesten en geweld) van hun kinderen. Bij de leerlingen wordt ook nog sociaal welbevinden bevraagd, zodat de vragenlijsten van de monitor voldoen aan de wettelijke eis van het jaarlijks monitoren van sociale veiligheid. In 2018 is een nieuwe leerlingvragenlijst geïntroduceerd voor leerlingen die praktijkonderwijs (pro) volgen of op de lagere niveaus van het voortgezet speciaal onderwijs (vso) zitten. Deze vragenlijst is gestoeld op de al gebruikte vo vragenlijst, maar de vraagstelling is aangepast aan de leeftijd van deze groep leerlingen. Zo kunnen deze leerlingen een vragenlijst invullen die inspeelt op hun belevingswereld en waarin dezelfde onderwerpen uitgevraagd worden als in de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst, maar dan op een vereenvoudigde manier. Scholen konden zelf bepalen of zij de oorspronkelijke vo vragenlijst of de nieuwe vragenlijst wilden gebruiken. De oorspronkelijke vragenlijst is ingevuld door leerlingen van het reguliere vo, pro en vso. De nieuwe vragenlijst is ingevuld door leerlingen van het pro en vso.

Respons

In 2018 hebben 206 unieke locaties van het primair onderwijs deelgenomen en 66 van het voortgezet onderwijs. In het primair onderwijs hebben 9.371 leerlingen, 1.960 personeelsleden, 221 leidinggevenden en 5.765 ouders (waarvan 539 leden van de medezeggenschapsraden) deelgenomen aan het onderzoek. In het voortgezet onderwijs 13.043 leerlingen (waarvan 10.493 met de oorspronkelijke vragenlijst en 2.550 met de nieuwe vso/pro vragenlijst), 1.649 personeelsleden en 142 leidinggevenden.

Beknopte resultaten

P(S)O

Het grootste deel van zowel leerlingen als personeelsleden in het primair onderwijs voelt zich veilig op school. Dit is stabiel voor beide groepen. Voor bij leerlingen ligt dit percentage van 2010 tot 2018 tussen de 94% en 97%. Voor personeelsleden (inclusief docenten en voor docenten apart) ligt dit percentage van 2010 tot 2018 tussen de 94% en 96%. In 2018 geven meer leidinggevenden (70%) dan in 2016 (65%) aan dat hun school actief beleid voert gericht op veiligheidsmaatregelen. Het aantal incidenten is in de loop van de jaren stabiel (en laag). Leerlingen geven in 2018 ongeveer even vaak aan gepest te worden als in 2016 (10% versus 11%). Van 2014 naar 2016 was een afname te zien van 14% naar 11%, het aandeel gepeste leerlingen is nu stabiel rond 10%.

V(S)O

In het voortgezet onderwijs voelt het grootste deel van zowel de leerlingen als de personeelsleden zich veilig op school. Het percentage leerlingen dat zich veilig voelt op school is vanaf 2006 tot 2018 stabiel tussen de 93% en 97%. Van de personeelsleden (inclusief docenten en voor docenten apart) voelt 90% zich veilig op school, dit beeld is stabiel vanaf 2014, in de jaren daarvoor was het nog iets hoger. Steeds meer leidinggevenden geven aan dat er op hun school een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie aanwezig is (69%), in 2010 was dit nog 55%. Volgens twee derde (66%) van de leidinggevenden voert de locatie actief dit beleid ten aanzien van maatregelen omtrent de veiligheid uit. Het aantal schoollocaties waar zich een incident voordoet stijgt voor sommige (typen) incidenten, voor andere neemt het juist af. In het voortgezet onderwijs geven leerlingen in 2018 minder vaak aan gepest te worden dan in 2016 en 2014 (5% versus 8% en 11%). Hier is een dalende trend zichtbaar.

Resultaten primair onderwijs

Leidinggevenden

In de loop van de jaren geven meer leidinggevenden aan dat op hun school een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie aanwezig is (van 51% in 2008 naar 71% in 2018). Volgens 96% van de leidinggevenden is er op hun locatie een pestprotocol aanwezig. Een overgrote meerderheid van de leidinggevenden geeft aan dat er regelmatig overleg is tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school (77%) en dat veiligheid en pesten onder de aandacht wordt gebracht tijdens de les (89%). Het overleg komt iets minder voor dan in 2016 (85%), het onder de aandacht brengen van veiligheid en pesten blijft stabiel ten opzichte van eerdere jaren. Er zijn steeds meer leidinggevenden (van 6% in 2010 naar 40% in 2018) die aangeven dat externe personen worden betrokken bij het opstellen van de regels. Training en opleidingen omtrent het thema veiligheid worden iets minder aangeboden dan in 2016. Bijna vier op de tien (38%) leidinggevenden geeft in 2018 aan dat er aan training en opleiding van personeel wordt gedaan door interne deskundigen en iets meer dan de helft (54%) dat dit (ook) gebeurt door externe deskundigen.

Van de verschillende soorten incidenten waarnaar wordt gevraagd in de monitor blijken incidenten met leerlingen van andere scholen het meest voor te komen, 15% van de leidinggevenden maakt hier melding van. Dit scoort door de jaren heen telkens hoog (tussen de 15% en 21%). Daarna volgen incidenten tussen allochtone en autochtone jongeren, deze komen op ongeveer een op de zeven scholen voor. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het om minder dan 1 keer gemiddeld per locatie in het lopende schooljaar gaat. Seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen neemt door de jaren heen af. In 2018 kwam dit bij een van de acht scholen voor, in 2014 was dit nog het geval bij ongeveer drie op de tien scholen. Bovendien komt seksueel grensoverschrijdend gedrag weinig voor, minder dan 1 keer gemiddeld per locatie in het lopende schooljaar.

Personeelsleden

Personeelsleden voelen zich over het algemeen veilig op school. Wel is ongeveer 11% van mening dat de veiligheid op of rond de school verdere verbetering verdient. Voornamelijk de noodzaak tot het verbeteren van de veiligheid in de omgeving van de school is volgens het personeel de laatste jaren afgenomen, van 24% in 2010, naar 9% in 2018. Aan personeelsleden is gevraagd of zij slachtoffer zijn geweest van pesten en andere geweldsvormen. Verbaal geweld tegen het personeel komt het vaakst voor (17%), gevolgd door sociaal en materieel geweld (beiden 6%). Op grotere afstand volgt licht lichamelijk geweld (2%). Seksueel geweld en grof lichamelijk geweld wordt door zeer weinig personeelsleden genoemd (respectievelijk 0,2% en 0,3%). Het adequaat opvangen van slachtoffers en aanpakken van daders is volgens respectievelijk 87% en 85% van de personeelsleden goed geregeld. Het grootste deel van de personeelsleden voelt zich door collega's (80%) en directie (76%) gezien en gewaardeerd. Zowel de uitkomsten over de ervaringen met geweld als de gevoelens van veiligheid laten over de jaren geen grote veranderingen zien. Mannen zijn over het algemeen positiever dan vrouwen, maar zowel mannen als vrouwen voelen zich overwegend veilig.

Nagenoeg het voltallige personeel is op de hoogte van de aanwezigheid van gedragsregels op school. In bijna alle scholen (90%) zijn de regels te raadplegen in de klaslokalen. Meer personeelsleden geven aan dat externe partijen betrokken zijn bij het opstellen van de gedragsregels (15% in eerdere jaren tegen 54% in 2018). Ook geven zij vaker aan dat leerlingen betrokken worden bij het opstellen van de regels. Daarnaast is ook de controle op de naleving van de regels door de leerkrachten is toegenomen van ruim 90% in 2012 naar 98% in 2018.

Leerlingen

De Veiligheidsmonitor wordt ingevuld door leerlingen uit groep 7 en 8 van het primair (speciaal) onderwijs. De meeste leerlingen voelen zich veilig op school (97%) en in de omgeving van de school (95%). Dit beeld is stabiel over de jaren. Als er volgens de leerlingen iets aan de veiligheid gedaan moet worden dan zijn de omgeving van de school en de fietsenstalling de eerste plekken waar dat dient te gebeuren. Ook bij de leerlingen zien we dat jongens positiever zijn dan meisjes over de veiligheid op school. Schelden komt volgens leerlingen het vaakst voor: 18% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest.

Een meerderheid van de leerlingen (81%) geeft aan dat ze samen met de leerkracht gedragsafspraken maken en dat de leerkracht ook corrigerend optreedt (84%). Van de leerlingen geeft 10% aan in het algemeen wel eens alcohol te drinken, 7% geeft aan wel eens te spijbelen en 2% van de leerlingen zegt wel eens te roken. Deze percentages verschillen over de jaren niet. Minder leerlingen geven in 2018 aan informatie over roken en drinken te hebben gekregen van school dan in eerdere jaren. Jongens vertonen meer risicogedrag dan meisjes (spijbelen, roken en drinken), jongens geven wel vaker aan dat school informatie verschaft over het risicogedrag.

Opvallend is dat leerlingen van het platteland in grotere mate aangeven dat ze wel eens alcohol hebben gebruikt dan leerlingen uit meer stedelijke gebieden. Verder geven leerlingen uit grotere steden in mindere mate aan dat ze samen met de leerkracht gedragsafspraken maken en dat leerkrachten leerlingen herinneren aan de klassenregels. Op het gebied van veilig voelen zijn er verder geen verschillen tussen leerlingen uit de grotere steden en de kleinere plaatsen.

Leerlingen in het PSO vertonen over het algemeen meer risicogedrag dan leerlingen in het reguliere onderwijs. In het PSO geven minder leerlingen aan dat er wordt gepraat over hoe je met elkaar dient om te gaan dan in het reguliere onderwijs. Leerlingen uit het regulier onderwijs voelen zich over het algemeen op school iets veiliger dan leerlingen uit het PSO.

Ouders

Nagenoeg alle ouders (93% tot 97%) beoordelen de locaties op school als veilig, hoewel het schoolplein iets minder veilig ervaren wordt (83%). In 2018 zijn ouders niet vaker dan in voorgaande jaren van mening dat de veiligheid op verschillende locaties vergroot moet worden. De percentages zijn over de jaren vergelijkbaar en nemen voor sommige locaties, in het bijzonder voor de schoolomgeving zelfs iets af.

Ouders noemen pesten en verbaal en licht lichamelijk geweld (bijvoorbeeld duwen of schoppen) als meest voorkomende geweldsvormen, bijna 50% van de ouders geeft aan dat

dit voorkomt op school. Tot 2014 zien we een toename in het percentage ouders dat aangeeft dat bepaalde geweldsvormen voorkomen op school. Dit is in 2016 weer afgenomen en blijft in 2018 stabiel.

Resultaten voortgezet onderwijs

Leidinggevenden

Door de jaren heen hebben scholen steeds vaker een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie, in 2018 is dit aanwezig op 69% van de scholen. Volgens 66% van de leidinggevenden worden op hun school maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid ingezet. Dit percentage is vanaf 2012 redelijk stabiel rond de 67%. Het percentage leidinggevenden in het voortgezet onderwijs dat aangeeft dat externen betrokken zijn bij het vaststellen van de regels op school is tot 2014 toegenomen, vanaf 2016 tot 2018 lijkt dit te stabiliseren rond de 47%. Deze stabilisatie zien we ook ten aanzien van de regels en omgang met incidenten (rond de 54%).

Een pestprotocol is volgens de leidinggevenden op steeds meer scholen aanwezig (98%), tegenover 91% in 2014 en 97% in 2016. Van de leidinggevenden geeft 90% aan dat sociale veiligheid en pesten tijdens het onderwijs onder de aandacht van de leerlingen gebracht worden. Verder geeft een ruime meerderheid (78%) van de leidinggevenden aan dat er regelmatig overleg is tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid. De helft van de leidinggevenden geeft daarnaast aan dat personeel op de locatie training krijgt in de bevordering van de sociale veiligheid, door interne (51%) en externe (51%) deskundigen. Trainingen door externe deskundigen komen iets minder vaak voor dan in eerdere jaren.

De meest verbreide incidenten volgens de leidinggevenden zijn spijbelen (67%, 9 incidenten gemiddeld per locatie in het lopende schooljaar) en incidenten wegens roken door (48%) en drugs(gebruik) van (51%) leerlingen. Problemen van de eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen zijn afgenomen van 57% in 2016 naar 40% in 2018. Bovenstaande incidentencategorieën komen gemiddeld minder dan 1 tot 7 keer voor per locatie in het lopende schooljaar. 'Religieus extremisme' (1%), 'wit extremisme' (1%) en 'overige vormen van extremisme of radicalisering' (1%) komen volgens leidinggevenden het minst voor. Wat betreft het vóórkomen van religieus en wit extremisme op schoollocaties zien we een daling van incidenten ten opzichte van 2016 (7% respectievelijk 5%).

Het gemiddeld aantal incidenten met 'seksueel grensoverschrijdend gedrag' is steeds zeer laag, gemiddeld 2 of minder incidenten per locatie, met uitzondering van de incidenten 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen' dat met gemiddeld 4 incidenten iets vaker voorkomt. Ruim twee derde van de leidinggevenden (69%) geeft aan dat op de locatie 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen' voorkomt, gemiddeld 2 incidenten per locatie per jaar. Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen is afgenomen van 24% in 2014 naar 7% in 2018. Gemiddeld is er in 2018 sprake van 0,1 incident per locatie en gemiddeld 0,1 slachtoffers.

Personeelsleden

Een grote meerderheid van het onderwijspersoneel voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 90%, op de parkeerplaats is dat nog hoger (92%), gevolgd door de schoolomgeving (90%) en fietsenstalling (88%). De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn het grootst bij de fietsenstalling en de schoolomgeving. Van de personeelsleden ziet 16% graag dat er iets gebeurt aan de veiligheid op locaties in school (klas/gang/hal etc.), op enige afstand gevolgd door de fietsenstalling (12%), schoolomgeving (11%) en parkeerplaats (4%). Hoewel mannen zich over het algemeen veiliger voelen op school, is men eensgezind over waar en of de veiligheid moet worden vergroot.

Geweld tegen personeelsleden neemt voor een aantal types geweld licht af, voor de overige types blijft het stabiel. Verbaal geweld door leerlingen, andere personeelsleden, familieleden van leerlingen of andere personen in de schoolcontext tegen het personeel komt van alle geweldsvormen het vaakst voor, ruim een vijfde (21%) van het personeel heeft hier mee te maken gehad. In 2014 was dit nog bij 26% van de personeelsleden het geval. Na verbaal geweld volgen sociaal (10%) en materieel geweld (7%), op grote afstand gevolgd door licht lichamelijk en de vormen van seksueel geweld (allen minder dan 2%) en grof lichamelijk geweld (minder dan 1%). Van de personeelsleden geeft 2% aan slachtoffer te zijn geweest van pesten. Het adequaat opvangen van slachtoffers en aanpakken van daders is volgens respectievelijk 89% en 84% van de personeelsleden goed geregeld. Personeelsleden voelen zich vaker gezien en gewaardeerd door collega's (74%) dan door de directie (65%).

Bijna het voltallige personeel (98%) geeft aan dat er gedragsregels op school zijn. Op de vraag waar deze gedragsregels in te zien of te verkrijgen zijn, bestaat meer diversiteit in antwoorden. In 2018 geven personeelsleden voor alle locaties minder vaak aan dat de regels zijn in te zien of te verkrijgen zijn. Dit komt mogelijk door een verandering in de antwoordmogelijkheden. Ongeveer 80% van de personeelsleden zegt dat de regels in de schoolgids te zien zijn. Gevolgd door de mogelijkheid tot raadpleging via internet (59%). Het personeel geeft voornamelijk aan dat de regels minder vaak op ouderavonden worden uitgereikt (22%).

Leerlingen

Een grote meerderheid (98% oorspronkelijke vragenlijst; 96% nieuwe vragenlijst) van de leerlingen voelt zich veilig op school. Op andere locaties is het veiligheidsgevoel ook hoog: ruim 96% bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats 97%-96% en in de omgeving van de school ook 95%-93%. Van de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld, wenst 8% meer veiligheid op school. Van de leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld is dit 14%. Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes vrijwel gelijk. Bij de fietsenstalling voelen meisjes zich over het algemeen minder veilig.

Leerlingen (zowel oorspronkelijke als nieuwe vragenlijst) zijn van alle geweldsvormen het vaakst slachtoffer van verbaal geweld, over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer een derde (30%) van de leerlingen hiermee te maken gehad als slachtoffer. Over de gehele periode is ongeveer 5% tot 8% van de leerlingen slachtoffer van seksueel geweld, dit betreft

de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld. Alle percentages zijn redelijk stabiel over de jaren, er is geen duidelijke trend zichtbaar.

Van de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld geeft 6% aan (9% van de nieuwe vragenlijst), in het lopende schooljaar één keer of vaker, zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen te hebben naar school. Daar staat tegenover dat 45% (oorspronkelijke vragenlijst) en 33% (nieuwe vragenlijst) van de leerlingen aangeeft dat anderen één of meer van deze middelen mee hebben genomen naar school. Eén op de vijf (20%) leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld geeft aan, in het lopende schooljaar, één keer of vaker zelf te hebben gespijbeld en de helft (51%) van de leerlingen geeft aan dat anderen in de klas spijbelen. Van de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld geeft 12% aan zelf te spijbelen en 29% zien andere leerlingen spijbelen. Er zijn geen noemenswaardige dalingen of stijgingen in deze cijfers waargenomen ten opzichte van eerdere jaren. Meisjes vertonen minder risicogedrag dan jongens. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens¹ buiten school, dat bij 14% van de jongens en bij 4% van de meisjes (oorspronkelijke vragenlijst) één keer of vaker is voorgekomen in de periode tussen de zomervakantie en het invullen van de Veiligheidsmonitor. Bij de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld is dit verschil ook aanwezig (15% van de jongens en 4% van de meisjes). Ook in het zelf meenemen van drugs, wapens en/of alcohol naar school en het gebruiken van drugs en wapens op school scoren jongens hoger dan meisjes in beide versies van de vragenlijst. Deze verschillen zijn echter kleiner dan bij het gebruik van wapens buiten school.

Een meerderheid van de leerlingen (80%) die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld, geeft aan dat er op school gedragsregels zijn. De meeste leerlingen noemen verschillende bronnen waar de gedragsregels geraadpleegd kunnen worden.

Pesten

In tegenstelling tot de leerlingen geven personeelsleden aan nauwelijks slachtoffer te zijn van pesten. Vier jaar geleden gaf 14% van de leerlingen in het primair onderwijs aan gepest te worden. Dit percentage is gedaald naar 10%. Ook in het voortgezet onderwijs worden minder leerlingen gepest. Vier jaar geleden ging het om 11% van de leerlingen, dat is nu 5%. In totaal geeft 3% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs aan wekelijks of dagelijks te worden gepest, ook dit percentage lag in 2014 hoger op 8%. Hier is sprake van een afnemende trend, voornamelijk in het voortgezet onderwijs. Meisjes en jongens verschillen niet van elkaar wat betreft het slachtofferschap van pesten.

---

¹ In de vraagstelling is niet expliciet opgenomen om wat voor soort wapens het gaat. De perceptie van de leerling is in deze leidend.

Sociale veiligheid LHBT

In vergelijking met 2016 is er in 2018 onder leerlingen in het v(s)o in kleine mate een soepelere houding ten opzichte van les krijgen van een homoseksuele of lesbische docent, en het hebben van een homoseksuele vriend of lesbische vriendin. Ruim drie kwart van de leerlingen vindt het in orde om les te krijgen van een docent die homoseksueel of lesbisch is (76% respectievelijk 79%). Daartegenover vindt 10% tot 12% het niet in orde om les te krijgen van een homoseksuele respectievelijk lesbische docent. Van de leerlingen accepteert 75% homoseksuele jongens als vriend en 77% accepteert lesbische meisjes als vriendin. Daarentegen geeft 13% aan geen homoseksuele jongen als vriend te willen, en 11% accepteert geen vriendschap met lesbische meisjes. Jongens zijn minder tolerant tegenover LHBT dan meisjes. Ook is er in vergelijking met eerdere jaren is er een kleine positieve trend te zien als het gaat om het durven uitkomen voor homoseksualiteit of lesbisch zijn. Meer leerlingen zouden het op school durven vertellen als ze homoseksueel of lesbisch zouden zijn en minder leerlingen zouden het helemaal niet durven vertellen dan in eerdere jaren.

Lesbische meisjes voelen zich over het algemeen minder veilig op school dan niet-LHBT meisjes. Ze worden aanzienlijk vaker gepest of zijn vaker slachtoffer van verbaal en grof lichamelijk geweld dan niet-LHBT meisjes. Homoseksuele jongens voelen zich even (of slechts in beperkte mate minder) veilig op of rond school als niet-LHBT jongens. Homoseksuele jongens zijn vaker slachtoffer van materieel, sociaal en seksueel geweld dan niet LHBT-jongens. Echter, opvallend is dat homoseksuele jongens minder worden gepest dan in 2016 en dat zij in 2018 even vaak slachtoffer zijn als niet-LHBT-jongens.

Ook het LHB personeel in het voortgezet onderwijs voelt zich even veilig als niet-LHB personeel. Tevens neemt hun veiligheidsgevoel sinds 2014 toe. In het primair onderwijs voelt LHB personeel zich minder veilig dan niet-LHB personeel, hier is door de jaren heen een wisselend beeld zichtbaar. Er is in 2018 geen verschil tussen LHB en niet-LHB personeel wat betreft slachtofferschap van pesten en geweld.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding	17
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid	18
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor	18
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen	19
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	20
1.2.3 Sociale (on)veiligheid	20
1.2.4 Welbevinden	21
1.2.5 Geweldsvormen	21
1.2.6 Incidenttypen	22
1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld	23
1.2.8 Overzicht indicatoren	23
1.3 Achtergrond bij de meting 2018	24
1.3.1 Doel van het onderzoek	24
1.3.2 Onderzoeksvragen	25
1.3.3 Onderzoeksmethode	26
1.3.4 Respons	27
1.4 Verantwoording	27
1.5 Leeswijzer	28
Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs	29
2.1 Resultaten leidinggevenden	30
2.1.1 Locatiekenmerken (<i>Tabel B1.1.1</i>)	30
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B1.1.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.1.1</i>)	31
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: <i>Tabel B1.1.3 en B1.1.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.1.2</i>)	33
2.2 Resultaten onderwijspersoneel	34
2.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.2.1</i>)	34
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2018: <i>Tabel B1.2.2, B1.2.3</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.2.1, B2.2.2</i>)	35
2.2.3 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B1.2.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.2.3</i>)	36
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>Tabel B1.2.5</i>)	37
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>Tabel B1.2.6</i>)	38
2.3 Resultaten leerlingen	38
2.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.3.1</i>)	39
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B1.3.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.3.1</i>)	39
2.3.3 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B1.3.3, B1.2.7</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.3.2</i>)	40
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (<i>Tabel B1.3.4</i>)	41
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>Tabel B1.3.5</i>)	41
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>Tabel B1.3.6</i>)	42
2.4 Resultaten ouders	42
2.4.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.4.1a en Tabel B1.4.1b</i>)	42

2.4.2 Veiligheid op en rond de school (2018: <i>Tabel B1.4.2a en Tabel B1.4.2b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.4.1a en Tabel B2.4.1b</i>)	42
Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	45
3.1 Resultaten - leidinggevenden	46
3.1.1 Locatiekenmerken (<i>Tabel B3.1.1</i>)	46
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B3.1.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.1.1</i>)	47
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: <i>Tabel B3.1.3, B3.1.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.1.2</i>)	49
3.2 Resultaten - onderwijspersoneel	51
3.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B3.2.1</i>)	51
3.2.2 Schoolse kenmerken (<i>Tabel B3.2.2</i>)	52
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (2018: <i>Tabel B3.2.3</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.2.1</i>)	52
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (2018: <i>Tabel B3.2.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel 4.2.2</i>)	53
3.2.5 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B3.2.5</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.2.3</i>)	54
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>Tabel B3.2.6</i>)	54
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>Tabel B3.2.7</i>)	55
3.3 Resultaten - leerlingen v(s)o (oorspronkelijke en nieuwe vso/pro vragenlijst)	56
3.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B3.3.1a, Tabel B3.3.1b</i>)	57
3.3.2 Schoolse kenmerken (<i>Tabel B3.3.2a, Tabel B3.3.2b</i>)	58
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B3.3.3a, B3.3.3b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.3.1</i>)	58
3.3.4 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B3.3.4a, Tabel B3.3.4b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.3.2</i>)	61
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (<i>Tabel B3.3.5a, Tabel B3.3.5b</i>)	62
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>Tabel B3.3.6a, Tabel B3.3.6b</i>)	64
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>Tabel B3.3.7</i>)	65
Hoofdstuk 4. Pesten	67
4.1 Het begrip pesten	68
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor	68
4.3 Primair onderwijs	69
4.4 Voortgezet onderwijs	73
Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen v(s)o en LHBT-personeel p(s)o en v(s)o	79
5.1 Leerlingen v(s)o	80
5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school	80
5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn	82
5.1.3 Seksuele oriëntatie - LHB	83
5.1.4 Genderoriëntatie - T	84
5.1.5 Verschillen in veilig voelen	85
5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld	87
5.2 Personeel p(s)o en v(s)o	89
5.2.1 Seksuele oriëntatie - LHB	89

5.2.2 Genderoriëntatie	90
5.2.3 Verschillen in veilig voelen	90
5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld	91
Literatuur	93
Bijlage 1 - Resultaten primair (speciaal) onderwijs 2018	95
Bijlage 2 - Resultaten primair (speciaal) onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018	115
Bijlage 3 - Resultaten voortgezet (speciaal) onderwijs 2018	123
Bijlage 4 - Resultaten voortgezet (speciaal) onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2018	144
Bijlage 5 - Betrouwbaarheidsanalyse 2018	151
Bijlage 6 - Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2018	167
Bijlage 7 - Errata	173
Bijlage 8 - Belangrijke wijzigingen in de vragenlijst	173

Hoofdstuk 1. Inleiding

Hoofdstuk 1. Inleiding	17
1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid	18
1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor	18
1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen	19
1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	20
1.2.3 Sociale (on)veiligheid	20
1.2.4 Welbevinden	21
1.2.5 Geweldsvormen	21
1.2.6 Incidenttypen	22
1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld	23
1.2.8 Overzicht indicatoren	23
1.3 Achtergrond bij de meting 2018	24
1.3.1 Doel van het onderzoek	24
1.3.2 Onderzoeksvragen	25
1.3.3 Onderzoeksmethode	26
1.3.4 Respons	27
1.4 Verantwoording	27
1.5 Leeswijzer	28

1.1 Inleiding op de monitor Sociale Veiligheid

Veiligheid is een voorwaarde voor kwalitatief goed onderwijs. Iedereen is gebaat bij een veilige leeromgeving of werkplek. De schoolleiding, personeelsleden, de leerlingen, in combinatie met het schoolbestuur, hebben allen de taak om hieraan een bijdrage te leveren vanuit hun eigen rol.

Een integraal onderdeel van het opstellen, controleren en aanscherpen van het veiligheidsbeleid is het herhaald onderzoeken en monitoren van verschillende veiligheidsdimensies binnen de school. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft in dit kader sinds 2006 zesmaal een landelijke monitor laten uitvoeren over veiligheid in het v(s)o en sinds 2010 viermaal over veiligheid in het p(s)o. Het ITS heeft in het verleden voor beide sectoren het onderzoeksmodel voor de monitor ontwikkeld. In 2010 en 2012 heeft het ITS de monitor gezamenlijk uitgevoerd met respectievelijk het NJI en Regioplan.

Op basis van de tweejaarlijkse monitoring wordt voor schoollocaties en de landelijke overheid inzicht geboden in de ontwikkeling van de veiligheidssituatie in het primair en voortgezet onderwijs. Dit inzicht helpt om goed veiligheidsbeleid te kunnen voeren. Naarmate meer metingen worden verricht, ontstaat een meer betrouwbaar lange termijnbeeld van de effecten van de genomen veiligheidsmaatregelen. De uitvoering van de landelijke monitor sociale veiligheid 2014 en 2016 in het primair en voortgezet onderwijs is door het Ministerie van OCW aan het ITS uitbesteed, sedert april 2016 is dit, na sluiting van het ITS, overgenomen door Praktikon. In 2018 is de landelijke monitor sociale veiligheid uitgevoerd door Praktikon, KBA Nijmegen en het NJi. De afname en rapportage zijn grotendeels op dezelfde wijze geschied als voorgaande jaren.

1.2 Het onderzoeksmodel van de Veiligheidsmonitor

Het ITS heeft in 2005 het onderzoeksmodel ontwikkeld (Mooij, Sijbers, Sperber, 2006) dat ten grondslag ligt aan de Veiligheidsmonitor die sinds 2006 in het v(s)o en vanaf 2010 in het p(s)o is uitgevoerd. De afkorting p(s)o is gekozen, omdat de resultaten in het primair onderwijs voor regulier, speciaal en speciaal basisonderwijs samen worden getoond. De volgende begrippen en typen indicatoren zijn in dit model uitgewerkt en worden in voorliggend hoofdstuk beschreven².

Kernonderwerpen, indicatoren en relaties:

achtergrondkenmerken van personeel en leerlingen en achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken van schoollocaties;

sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen;

sociaal welbevinden van leerlingen, ervaren sociale (on)veiligheid van personeel en leerlingen en incidenten aangaande de sociale veiligheid.

---

² Zie Mooij, T., De Wit, W., & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 - 2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.

Bovenstaande indicatoren staan in verband met elkaar en zijn gericht op schoolprocessen in relatie tot vergroting van sociale veiligheid.

De uit de Veiligheidsmonitor verkregen informatie kan op landelijk niveau en op schoolniveau worden benut om met behulp van veiligheidsbeleid en relevante maatregelen de (ervaren) sociale veiligheid te vergroten (zie ook Mooij, 2009; Mooij, Smeets, & De Wit). Men kan dan maatregelen nemen die de meerjarige ontwikkeling van sociale (on)veiligheid en de ervaring ervan in en rond scholen kunnen bevorderen.

Er bestaan ook invloeden vanuit de achtergrondkenmerken of sociale compositie op deze ontwikkelingen in ervaren (on)veiligheid. De terugkoppeling van meetresultaten aan het landelijke beleid (en aan afzonderlijke scholen), heeft als doel op verschillende niveaus te duiden in welke richting sociale veiligheidsmaatregelen nodig zijn. In de volgende paragrafen worden de drie indicatoren verder gespecificeerd.

1.2.1 Achtergrond- of sociale compositievariabelen

De eerste reeks indicatoren omvat de *achtergrondkenmerken of sociale samenstellings- of compositiekenmerken*. Het gaat in de Veiligheidsmonitor om de volgende doelgroepen met bijbehorende kenmerken:

Doelgroep	Kenmerk
Leerlingen	Onderwijstype, leerjaar, leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, gezinssituatie, opleidingsniveaus van de ouders, al dan niet gelovig zijn, niveau van schoolprestaties per vak.
Schoolpersoneel (OP en OOP) ³	Leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in bepaald land, al dan niet gelovig zijn, functie, vakgebied, aantal klokuren per week op locatie werkzaam is, seksuele voorkeur
Locatieleiding	Onderwijstype(n), richting of denominatie locatie, onderwijskundige inrichting, aantal ingeschreven leerlingen, mate van verstedelijking

Deze indicatoren hangen samen met de persoonlijke en locatiegebonden gedrags- en veiligheidsindicatoren. Er is sprake van voortdurende wisselwerking tussen omgevingsgerelateerde kenmerken en persoonsgebonden kenmerken van leerlingen of personeel (vgl. Collier, 1994; Magnusson & Allen, 1983). De interactie tussen persoonskenmerken en omgevingskenmerken speelt een rol bij de ontwikkeling van sociale cohesie in een schoollocatie en van daaruit bij de bepaling van mogelijk effectieve maatregelen ter vergroting van sociale veiligheid (Mooij, 2010, 2011a, 2011b; Mooij, Smeets, & De Wit, 2011; Onderwijsraad, 2006; Peschar, 2005).

³ Onderwijzend (OP) en ondersteunend personeel (OOP).

1.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Een tweede type indicatoren betreft het *sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen*. Uit internationaal onderzoek (bv. Chen, 2006; Lim & Deutsch, 1996) blijkt dat maatregelen of activiteiten ter vergroting van veilig of pro sociaal gedrag tussen diverse doelgroepen (leerlingen onderling en leerlingen en docenten), kunnen leiden tot vergroting van sociale veiligheid. Indicatoren zijn bijvoorbeeld sociale en cognitieve ondersteuning van alle leerlingen waarbij rekening wordt gehouden met leerlingverschillen. Verder kunnen ontwikkeling en versterking van sociaal competent gedrag het ontstaan van antisociaal gedrag ondervangen (vgl. Hertroys & Kersten, 1985; Howard & Jenkins, 1970; Sørlie, Hagen, & Ogden, 2008). Binnenschoolse, gezamenlijke regulatie van pro sociaal gedrag, en samenwerking met externe instellingen zoals professionele pedagogische en jeugdzorginstellingen en de politie, kunnen sociale integratie bevorderen (Chapman & Harris, 2004). Belangrijk hierbij is dat expliciete pro sociale gedragsafspraken, inclusief de gezamenlijke controle op de nakoming hiervan door leerlingen en schoolpersoneel, vroegtijdig bij alle partijen bekend zijn (Alschuler, 1980; Mooij, 1999a, 1999b). Afspraken over ongewenst en antisociaal gedrag, en gezamenlijke controle daarvan, kunnen bijdragen aan reductie of preventie van het ongewenste gedrag.

1.2.3 Sociale (on)veiligheid

Het derde type indicatoren betreft de *sociale (on)veiligheid* in en rond een schoollocatie (vgl. ook Schuyt, 1995). Hier gaat het in de eerste plaats om de *veiligheidsgevoelens* van leerlingen en personeel met betrekking tot verschillende plaatsen in en rond de school. Ten tweede gaat het bij de leerlingen om *ongewenste sociale gedragingen* zoals spijbelen en het bezit van drugs, wapens of alcohol. Hiervoor zijn deels de leerlingen als bron gebruikt, maar ook de leiding aangaande incidenten die plaatsvinden. In het po wordt alleen het personeel bevraagd over seksueel grensoverschrijdend gedrag van leerlingen. Ten derde zijn bij leerlingen en personeel mogelijk diverse varianten van *geweld* aan de orde in verschillende rollen: als slachtoffer en/of dader. Ten slotte kunnen docenten, overig personeel en leerlingen ervaren dat op plaatsen binnen de schoollocatie maatregelen nodig zijn ter *vergroting van de sociale veiligheid*.

Bij het ervaren van (on)veiligheid zijn diverse varianten van *pesten* en *geweld* van belang. Bij pesten en geweld gaat het om antisociaal of agressief gedrag, waarbij het belangrijkste verschil zich toespitst op de frequentie van het gedrag waarmee het slachtoffer wordt geconfronteerd. In de huidige monitor Sociale Veiligheid is bewust gekozen de definitie van pesten niet vooraf vast te leggen of de definitie aan de respondenten uit te leggen. De respondenten zijn vrij gelaten de vragen over pesten naar eigen inzicht in te vullen. Op deze manier wordt de eigen perceptie van de respondenten uitgevraagd, zonder dat deze begrensd wordt. In hoofdstuk 4 wordt in paragraaf 1 het begrip pesten verder uitgelegd. Er wordt nagegaan of een persoon (leerling of personeel) het antisociale gedrag (pesten of geweld) heeft ervaren en, zo ja, in welke rol (slachtoffer en/of dader), wie de andere partij was (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, familieleden van

leerlingen en/of andere personen in schoolcontext). Daarnaast worden de motieven voor het gedrag, en de wijze waarop het gedrag werd geuit in kaart gebracht. Tenslotte is nagegaan of er melding heeft plaatsgevonden en, zo ja, aan wie, en kan de effectiviteit van de melding worden beoordeeld.

1.2.4 Welbevinden

Per 1 augustus 2015 is de wet 'Veiligheid op school' van kracht. Volgens deze wet zijn scholen in het primair- en voortgezet onderwijs verplicht zorg te dragen voor een veilige school. Een onderdeel hiervan bestaat uit het periodiek monitoren van de effecten van het schoolveiligheidsbeleid. De Inspectie van het Onderwijs zal de controle op de wet uitvoeren en daarmee ook de toetsing of een school de monitoring op een juiste wijze invult. De Inspectie van het Onderwijs stelt dat niet alleen de daadwerkelijk ervaren veiligheid en het gevoel van (on)veiligheid naar voren dient te komen in een monitor, maar ook het sociaal welbevinden.

Wij hebben de monitor in 2016 daarom uitgebreid met een aantal items waarmee het sociaal welbevinden kan worden gemeten. De vragen over het welbevinden van de leerling in relatie met de medeleerlingen zijn ontleend aan Peetsma, Wagenaar en de Kat (2001). Volgens hen is welbevinden ten aanzien van medeleerlingen (en leerkrachten) een noodzakelijke voorwaarde voor schoolse motivatie. Op deze manier kan ook via de landelijke monitor van OCW en Praktikon de monitoring op scholen voldoen aan de wettelijke kaders. Het sociaal welbevinden wordt vooralsnog alleen op deze wijze bevraagd bij leerlingen in het po en leerlingen in het vo.

1.2.5 Geweldsvormen

In de Veiligheidsmonitor worden de vragen over ervaren geweld bij leerlingen en personeel onderverdeeld in zes samenhangende geweldsuitingen. In Tabel 1.1 is de inhoudelijke samenstelling van de geweldsvragen en bijbehorende items weergegeven. In het overzicht zien we bijvoorbeeld dat de mate waarin een persoon te maken heeft gehad met *verbaal geweld* gebaseerd is op een of meer van de onderliggende items: *uitschelden*, *expres storen*, *extra luid zijn* of *met opzet lawaai maken*. Met ingang van 2014 is de categorie 'verspreiden van seksuele afbeeldingen' aan 'seksueel geweld' toegevoegd. In 2016 geldt voor de leerlingen van v(s)o en het personeel van p(s)o en v(s)o dat ze de zes geweldsblokken als onderstaand weergegeven, in de vragenlijst krijgen gepresenteerd. Voor leerlingen p(s)o zijn de geweldsvragen aangepast aan hun belevingswereld en derhalve op een andere wijze gesteld.

Tabel 1.1 - Geweldsvormen Veiligheidsmonitor leerlingen (v(s)o) en personeel (p(s)o en v(s)o)

Verbaal geweld	Materieel geweld
Uitschelden	Krassen of beschadigen
Expres storen	Bespuiten of besmeuren
Extra luid zijn	Verstoppen of wegmaken
Met opzet lawaai maken	Vernielen
	Stelen
Sociaal geweld	Licht lichamelijk geweld
Negeren	Expres aanstoten of pijn doen
Uitsluiten	Met opzet duwen of schoppen
Bedreigen	Met opzet laten struikelen
Intimideren	Opzettelijk stompen
Chanteren	Slaan
Verkeerde geruchten verspreiden	
Grof lichamelijk geweld	Seksueel geweld
Met elkaar vechten	Seksuele opmerkingen
In elkaar slaan of aftuigen	Ongewenst betast of aangeraakt
Met een wapen bedreigen	Ongewenste seksuele handelingen
Een wapen gebruiken	Seksuele afbeeldingen verspreiden

1.2.6 Incidenttypen

In de Veiligheidsmonitor wordt bij de leidinggevenden nagevraagd in hoeverre bepaalde incidenten zich hebben voorgedaan op de locatie in het lopende schooljaar. Het gaat hier om de volgende incidenten, zie opsomming hieronder. In twee gevallen wordt ook gevraagd naar het aantal daders (spijbelen) of slachtoffers (seksuele uitbuiting):

Vóórkomen en aard van incidenten volgens leidinggevenden:

- Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit
- Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen
- Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen
- Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen
- Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen
- Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens roken door leerlingen
- Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen
- Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen
- Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijgeld
- Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen
- Incident(en) vanwege religieus extremisme
- Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)

- Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering
- Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag⁴ door leerlingen
- Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting⁵ van leerlingen
- Het aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting

1.2.7 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Vanaf 2014 wordt seksueel gedrag / seksueel geweld meer uitgebreid bevraagd in de monitor.

Indien wij spreken over *seksueel grensoverschrijdend gedrag* dan bedoelen wij gedrag dat door een derde (bijvoorbeeld locatieleiding of docenten) is waargenomen, maar niet per definitie uitgesproken dader- en slachtofferrollen hoeft te hebben. Dit gedrag is daarmee omvattender dan alleen het seksueel geweld. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat leerlingen in hun genegenheid voor elkaar op school ongepast seksueel gedrag vertonen. Vanaf 2014 wordt aan de leidinggevenden en in het po ook aan de docenten gevraagd naar het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Docenten in het po beantwoorden dit voor de leerlingen in hun klas. *Seksueel grensoverschrijdend gedrag* omvat ook, maar is niet beperkt tot, seksueel geweld.

Indien wij spreken over *seksueel geweld* dan bedoelen wij seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij (duidelijk) sprake is van dader- en slachtofferrollen. In de vragenlijsten wordt dit gemeten bij de leerlingen in het vo en de personeelsleden in het po en vo. Vragen over deze vorm van geweld zijn ook opgenomen in de vragenlijst aan ouders. Wij gaan er vanuit dat ook ouders de vragen beantwoorden alsof er sprake is van dader- en slachtofferrollen.

1.2.8 Overzicht indicatoren

Tabel 1.2 geeft een globaal overzicht van de zojuist beschreven begrippen en indicatoren afgezet tegen de doelgroepen bij wie de begrippen worden gemeten in de monitor sociale veiligheid (de 'Ja' in de cellen van de tabel).

---

4 Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

5 Met seksuele uitbuiting van leerlingen bedoelen wij het met valse voorwendselen (valse genegenheid), door chantage of onder dwang laten uitvoeren van seksuele handelingen door een leerling van school. Dit kunnen handelingen zijn bij de dader zelf (misbruik), of bij anderen (loverboys, prostitutie en mensenhandel).

Tabel 1.2 - Begrippen, indicatoren en doelgroepen in de Veiligheidsmonitoren p(s) en v(s)o

	Begrippen en indicatoren	Doelgroep		
		Locatieleiding	Docent/OOP	Leerlingen
Sociaal veiligheidsbeleid en -maatregelen	Soc.-cogn. ondersteuning alle lln / curriculumdiff.	Ja	Ja	---
	Binnenschoolse regulatie van sociaal gedrag	Ja	Ja	Ja
	Samenwerking met externe instituten	Ja	Ja	---
	Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag	Ja	---	Ja
Ervaren sociale (on)veiligheid	Gevoelens van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
	(Mate van) Ongewenst sociaal gedrag	Ja ¹⁾	---	Ja
	Aard en mate van pesten en ervaren geweld	---	Ja	Ja
	Mogelijke vergroting van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
Sociaal welbevinden	Oordeel over school			Alleen po
	Oordeel over klas en omgang met klasgenoten			Ja
Achtergrond- / sociale compositie-kenmerken		onderwijs- en organisatorische kenmerken	persoonlijke en professionele kenmerken	persoonlijke, gezins- en onderwijs-kenmerken

1) Bij de leiding wordt gevraagd naar het vóórkomen van incidenten gerelateerd aan ongewenst gedrag en/of geweld.

2) In het po wordt wel aan docenten de vraag voorgelegd in hoeverre leerlingen in de klas seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen.

Bij het p(s)o neemt een vierde doelgroep deel aan het onderzoek, te weten de ouders. Bij hen worden vragen gesteld over met name het veiligheidsbeleid en de ervaren sociale (on)veiligheid.

Opgemerkt dient te worden dat leidinggevenden vragen beantwoorden over het veiligheidsbeleid en incidenten op de locatie en niet over de eigen ervaren veiligheid. In enkele gevallen hebben leidinggevenden ook deelgenomen aan de personeelsvragenlijst, alleen in dat geval zijn gegevens voorhanden over de door hen ervaren veiligheid. Hierover wordt niet afzonderlijk gerapporteerd.

1.3 Achtergrond bij de meting 2018

1.3.1 Doel van het onderzoek

In dit hoofdstuk geven we weer wat de belangrijkste onderzoeksvragen zijn die we met de Veiligheidsmonitor beantwoorden. Dit doen we in lijn met de werkwijze zoals beschreven in paragraaf 1.2. Onderwerpen die aan bod komen betreffen:

- Ervaren (on)veiligheid door leidinggevenden, leerlingen, personeel en ouders;
- Sociaal welbevinden van leerlingen;
- Ervaren veiligheidsbeleid van de school;
- Incidenten in termen van geweld (als slachtoffer en/of dader) en ongewenst gedrag (drugs, wapens, alcohol, spijbelen);

- Pesten als slachtoffer en/of dader;
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Ontwikkeling van het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel over de jaren. De vergelijking geschiedt op basis van de resultaten van de Veiligheidsmonitoren 2006 - 2018 in het v(s)o en 2010 - 2018 in het p(s)o.

1.3.2 Onderzoeksvragen

Ter beantwoording van de hoofdvragen zijn enkele onderzoeksvragen geformuleerd.

- Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsgevoel op en rond de school van de vier doelgroepen leidinggevendenden, personeel, leerlingen en ouders door de jaren heen?
- In welke mate is er bij personeel en leerlingen sprake van pesten? Is dit pestgedrag ervaren als slachtoffer en/of dader?
- In welke mate is er bij personeel en leerlingen sprake van ervaren geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht en grof lichamenlijk, en seksueel geweld)? Is dat geweld ervaren als slachtoffer en/of dader?
- In hoeverre is er volgens de schoolleiding sprake van bepaalde typen incidenten aangaande de sociale veiligheid op school? Voorbeelden zijn:
  - wapenbezit;
  - gebruik van alcohol en drugs;
  - problemen met andere scholen;
  - geweld vanwege LHBT-zijn⁶;
  - religieus extremisme;
  - verschillende vormen van extremisme of radicalisering;
  - seksueel grensoverschrijdend gedrag,
  - seksuele uitbuiting.
- Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van personeel en leerlingen in het po en het vo door de jaren heen? Hoe ontwikkelt zich de veiligheidsbeleving van ouders in het primair (speciaal) onderwijs door de jaren heen?
- Wat is voor personeelsleden de invloed van ervaren sociale onveiligheid op ziekteverzuim?
- Hoe ontwikkelt zich het veiligheidsbeleid op de scholen door de jaren heen?
  - Is er beleid en zo ja, is dit ook (breed) bekend?
  - Zijn er afspraken/gedragsregels en zo ja, zijn docenten, leerlingen en ouders betrokken bij het opstellen hiervan?
  - Worden incidenten geregistreerd?
- Zijn er verschillen naar onderwijstypen, achtergrondkenmerken van de school en persoonskenmerken?

In deze rapportage presenteren wij de resultaten over 2018.

---

6 Lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender.

1.3.3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is via een webenquête uitgevoerd onder leidinggeevenden, personeel en leerlingen in het Primair (Speciaal) Onderwijs en het Voorgezet (Speciaal) Onderwijs. Bij het p(s)o zijn ook de ouders betrokken bij het onderzoek. De dataverzameling vond voor beide doelgroepen plaats in de periode januari tot en met juni 2018.

Vragenlijsten monitor Sociale Veiligheid in 2018

Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te waarborgen, maakten we voor het onderzoek gebruik van de eerder ontworpen instrumenten en gebruikten we zoveel mogelijk dezelfde vragenlijsten als voorgaande jaren. Op enkele onderdelen zijn de vragen aangescherpt.

In 2018 is een nieuwe leerlingvragenlijst geïntroduceerd voor leerlingen die praktijk-onderwijs volgen of op de lagere niveaus van het vso zitten. Zo kunnen deze leerlingen een vragenlijst invullen die inspeelt op hun belevingswereld en waarin dezelfde onderwerpen uitgevraagd worden als in de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst, maar dan op een vereenvoudigde manier. Wij hebben de vragenlijst getest bij vso-leerlingen en de testresultaten zijn gebruikt om de definitieve vragenlijst vast te stellen.

De vragen of personeelsleden zelf dader waren van diverse geweldsvormen en pesten zijn in 2018 komen te vervallen. In het geval van slachtofferschap wordt wel nog steeds het type dader bevraagd.

Voor de dataverzameling van de Veiligheidsmonitor 2018 zijn voor de vier doelgroepen in totaal acht digitale vragenlijsten gebruikt, volgens onderstaande verdeling:

Doelgroep	p(s)o	v(s)o	vso / pro
Directie / leiding schoollocatie	X	X	
Personeel (OP en OOP)	X	X	
Leerlingen	X	X	X
Ouders	X	---	

1.3.4 Respons

De respons onder de benaderde doelgroepen vindt u in de onderstaande tabel.

Tabel 1.3 - Respons p(s)o en v(s)o

Onderwijstype	p(s)o				v(s)o			
	2012	2014	2016	2018	2012	2014	2016	2018
Locaties	98	104	284	206	48	56	91	64
Leiding	108	120	370	221	140	167	228	142
Personeel	967	981	3.164	1.960	1.351	1.898	2.831	1.649
Leerlingen v(s)o oorspronkelijke vragenlijst	3.278	4.774	12.717	9.371	8.823	15.800	22.309	10.493
Leerlingen vso/pro vragenlijst ⁷	---	---	---	---	---	---	---	2.550
Ouders (lid mr/ouderraad)	398	305	938	539	---	---	---	---
Ouders (alle)	---	1.320	9.779	5.765	---	---	---	---

Het aantal deelnemende locaties aan de Veiligheidsmonitor is in 2018 ten opzichte van 2016 bij p(s)o en v(s)o afgenomen. Ook de aantallen leerlingen, personeelsleden, leidinggevend en ouders zijn in 2018 lager dan in 2016. Dit komt mogelijk doordat scholen op basis van de wet ‘Sociale veiligheid op school’ de keuze hebben gemaakt voor een ander instrument en daar gebruik van blijven maken. Bij p(s)o hebben in 2014, 2016 en 2018 ook ouders deelgenomen die geen mr-lid zijn. In de jaren voor 2014 jaren was dit nog een selectiecriteria voorafgaand aan deelname.

1.4 Verantwoording

In de tabellen worden verschillende statistische toetsen uitgevoerd.

- Zo wordt gekeken of er voor de meting van 2018 verschillen bestaan tussen groepen (bv. tussen jongens en meisjes of tussen vo en vso). Deze verschillen zijn getoetst met een ‘eenweg variantieanalyse’. In de tabellen geeft de p-waarde het statistische significantieniveau van het verschil aan (vanwege de grootte van de steekproef wordt in deze monitor een significantiewaarde van $p \leq 0,01$ aangehouden). Significante verschillen tussen groepen worden in de tabellen aangegeven met een *.
- Bij de meerjaarsvergelijkingen hanteren we, naast de p-waarde, voor de duiding van het belang van het statistische verschil een extra maat, de *effectgrootte*, die in de tabellen in de bijlagen met e.g. worden aangegeven. Met e.g. geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, hebben een effectgrootte die tussen 0,15 en 0,19 ligt. Grote substantiële effecten hebben een effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per

⁷ Leerlingen uit de doelgroep vso/pro vulden in eerdere jaren de reguliere v(s)o vragenlijst in. In totaal hebben 13.043 leerlingen uit het v(s)o in 2018 deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor.

doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

- In de bijlagen zijn enkele tabellen waarbij de significantie tussen groepen wordt aangeduid met een letter. Categorieën met dezelfde letters verschillen niet significant van elkaar, categorieën met verschillende letters verschillen wel significant van elkaar. Ter verduidelijking heeft elke letter ook een kleur. Categorieën met dezelfde kleur verschillen niet significant van elkaar. Categorieën met verschillende kleuren verschillen wel significant van elkaar.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een aantal meetconcepten. Dat houdt in dat items (vragen) die bij elkaar passen, zodanig zijn gecombineerd, dat deze gezamenlijk een bepaalde schaal vormen. De zes geweldsvormen, zoals vermeld in paragraaf 1.2.5, zijn voorbeelden van deze meetconcepten. Meer onderzoekstechnische en statistische informatie over de opbouw van de steekproef, procedure van de dataverzameling, representativiteit van de respons, gebruikte meetconcepten, en de statistische betrouwbaarheid daarvan, treft u in bijlagen 5 en 6 aan.

In deze rapportage worden de meeste resultaten weergegeven in percentages. Bij vragen naar ervaringen met geweld worden regelmatig lage percentages gepresenteerd, hetgeen concreet inhoudt dat een gebeurtenis niet vaak voorkomt. Gegeven de ernst van sommige geweldsuitingen moet niet uit het oog worden verloren dat achter deze (lage) percentages personen schuilgaan, voor wie deze gebeurtenissen verstrekkende gevolgen kunnen hebben.

1.5 Leeswijzer

De resultaten voor het Primair (Speciaal) Onderwijs zijn weergegeven in hoofdstuk 2 en in tabelvorm in bijlage 1 (resultaten 2018) en bijlage 2 (resultaten 2010 t/m 2018). Voor het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs staan de resultaten in hoofdstuk 3 en in tabelvorm in bijlage 3 (resultaten 2018) en bijlage 4 (resultaten 2006 t/m 2018). Hoofdstuk 4 is een thematisch hoofdstuk over pesten en hoofdstuk 5 gaat over de sociale veiligheid van LHBT-leerlingen en -personeel.

De beschrijving van de betrouwbaarheid van de verschillende schaalconstructies is opgenomen in bijlage 5. De representativiteit van de resultaten van de Veiligheidsmonitor wordt beschreven in bijlage 6. In bijlage 7 worden de errata beschreven. Belangrijke wijzigingen in de vragenlijst staan beschreven in bijlage 8.

Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs

Hoofdstuk 2. Primair (Speciaal) Onderwijs	29
2.1 Resultaten leidinggevenden	30
2.1.1 Locatiekenmerken (<i>Tabel B1.1.1</i>)	30
2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B1.1.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.1.1</i>)	31
2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: <i>Tabel B1.1.3 en B1.1.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.1.2</i>)	33
2.2 Resultaten onderwijspersoneel	34
2.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.2.1</i>)	34
2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2018: <i>Tabel B1.2.2, B1.2.3</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.2.1, B2.2.2</i>)	35
2.2.3 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B1.2.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.2.3</i>)	36
2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>Tabel B1.2.5</i>)	37
2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>Tabel B1.2.6</i>)	38
2.3 Resultaten leerlingen	38
2.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.3.1</i>)	39
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B1.3.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.3.1</i>)	39
2.3.3 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B1.3.3, B1.2.7</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.3.2</i>)	40
2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (<i>Tabel B1.3.4</i>)	41
2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>Tabel B1.3.5</i>)	41
2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>Tabel B1.3.6</i>)	42
2.4 Resultaten ouders	42
2.4.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B1.4.1a en Tabel B1.4.1b</i>)	42
2.4.2 Veiligheid op en rond de school (2018: <i>Tabel B1.4.2a en Tabel B1.4.2b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B2.4.1a en Tabel B2.4.1b</i>)	42

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de Veiligheidsmonitor, zoals die is afgenomen in het Primair (Speciaal) Onderwijs. De afkorting p(s)o is gekozen, omdat de resultaten in het primair onderwijs voor regulier, speciaal en speciaal basisonderwijs samen worden getoond. We beschrijven de resultaten voor 2018 en eerdere jaren van de volgende doelgroepen:

- leidinggevenden (paragraaf 2.1);
- onderwijspersoneel (paragraaf 2.2);
- leerlingen (groep 7 en 8) (paragraaf 2.3);
- ouders (paragraaf 2.4).

De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven beschrijven we in bijlage 6.

De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een p-waarde weergegeven. Een p-waarde van 0,01 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de p-waarde bij de toets kleiner is dan 0,01 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden.

Naast de p-waarde hanteren we het begrip effectgrootte. Met deze maat, in de tabellen in de bijlagen weergegeven als *e.g.*, geven we aan in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten, hebben een effectgrootte die tussen 0,15 en 0,19 ligt. Grote substantiële effecten hebben een effectgrootte gelijk aan of groter dan 0,20. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

2.1 Resultaten leidinggevenden

In totaal hebben 221 leidinggevenden in het p(s)o de vragenlijst van de Veiligheidsmonitor 2018 ingevuld. In de tabellen in bijlage 1 worden de resultaten van 2018 die betrekking hebben op de leidinggevenden gepresenteerd. In de tabellen in bijlage 2 worden de resultaten over de verschillende jaren gepresenteerd en vergeleken.

2.1.1 Locatiekenmerken (*Tabel B1.1.1*)

In Tabel B1.1.1 worden de locatiekenmerken volgens leidinggevenden weergegeven. Het gemiddeld aantal leerlingen per schoollocatie is 233. Bijna alle scholen hebben basisonderwijs als schooltype, enkele scholen (daarnaast ook) speciaal onderwijs. Regulier onderwijs komt verreweg het meeste voor, daarnaast zijn er enkele -Dalton-, Jenaplan- en

Montessorischolen. De richting of denominatie van de scholen is voornamelijk openbaar, gevolgd door Rooms-Katholiek en Protestants-Christelijk. De overige richtingen komen be-
duidend minder vaak voor.

2.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: Tabel B1.1.2; jaar- vergelijking: Tabel B2.1.1)

Aan de leidinggevenden zijn verschillende vragen voorgelegd over het sociaal veiligheids-
beleid van de school en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze
onderwerpen gaan over de volgende deelthema's:

- sociaal cognitieve ondersteuning;
- binnenschoolse regels;
- samenwerking met externe instellingen;
- beleidsmaatregelen;
- preventief beleid;
- bevordering van sociale veiligheid;
- evaluatie van veiligheidsbeleid en -maatregelen;
- de aard en omvang van incidenten.

Hieronder worden kort de resultaten per thema besproken. In tabelvorm staan deze weer-
gegeven in Tabel B1.1.2 voor het jaar 2018. In Tabel B2.1.1 van bijlage 2 zijn de resultaten
voor de verschillende jaren weergegeven en vergeleken.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

De scholen bieden ruime aandacht aan sociaal-cognitieve ondersteuning. De aandacht voor
leerlingzorg op maat is door de jaren heen stabiel, enkel in 2010 lag dit hoger. In 2018 gaf
77% van de leidinggevenden aan dat dit op de locatie van toepassing was, in 2010 was dat
81%. Aandacht voor leerlingbetrokkenheid en docentkwaliteiten scoren over de jaren sta-
biel en worden in 2018 door 80% respectievelijk 84% van de leidinggevenden genoemd als
aanwezig op de locatie.

Binnenschoolse regels

Ruim zeven op de tien leidinggevenden (73%) geven aan dat interne personen (bestaande
uit leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggen-
schapsraad en/of een vertrouwenspersonen) betrokken zijn bij het opstellen van regels
binnen de school. Dit is in lijn met 2012 en 2016 (beiden 72%) en ruim hoger dan in 2010
(66%). Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie en/of
een vertrouwensinspecteur) worden door 40% van de leidinggevenden genoemd als betrok-
ken partijen bij het opstellen van deze regels. Een ruime meerderheid van de scholen (80%)
besteedt aandacht aan regels en het omgaan met incidenten. Hierin is vanaf 2010 (62%)
door de jaren heen duidelijk een stijgende lijn te zien. In zeven op de tien (71%) scholen
is een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratiesysteem aanwezig, in 2010 was
dit bij 51% van de scholen het geval.

Samenwerking met externe instellingen

We zagen dat in 2018 op 40% van de scholen externe partijen betrokken zijn bij het opstellen van de schoolregels. Hierin is een jaarlijks een stijging te zien, in 2010 werd op 6% van de scholen hierbij een externe partij betrokken. In het geval van een incident blijkt dat ruim vier op de tien scholen (42%) heeft vastgesteld wanneer zij contact opnemen met een wijkagent of schoolagent. Er is een redelijk stabiel beeld te zien van rond de 40% door de jaren heen.

Maatregelen veiligheidsbeleid

Het thema ‘maatregelen veiligheidsbeleid’ wordt gevormd door een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastleggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Zeven op de tien leidinggevenden (70%) geven aan dat er actief beleid wordt gevoerd op hun schoollocatie op bovengenoemde punten. Dit is in lijn met de scores in 2010 (67%), 2012 (66%) en 2016 (65%), alleen in 2014 werd hier beduidend lager op gescoord (60%). Dit betekent dat ondanks dat er, zoals onder ‘Binnenschoolse regels’ beschreven staat, steeds meer scholen zijn met een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratiesysteem, het aandeel scholen dat maatregelen omtrent het veiligheidsbeleid inzet nauwelijks toeneemt.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Enkele specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen, daarom worden die afzonderlijk besproken. Over alle jaren heen scoren surveillance tijdens de pauzes, wisseling van lessen en tussenuren behoorlijk hoog met een stabiel percentage van 84% tot 87%. Na een afname in 2016 (45%), worden de toegangen tot de school (behalve de hoofdingang) in 2018 ongeveer even vaak tijdens schooltijden afgesloten (53%) als in 2014 (56%). Ook het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen is in 2018 (20%) weer toegenomen ten opzichte van 2014 en 2016 (respectievelijk 10% en 14%). In 2018 worden materialen ten behoeve van de veiligheid (zoals videobewaking en, detectiepoortjes) (13%) en een pasjessysteem (1%), net als in de eerdere jaren, relatief weinig ingezet.

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is in 2018 het meest gericht op de omgang met gedrag (69%), zoals bijvoorbeeld het naleven van de regels of het elkaar corrigeren op gedrag. Dit is vergelijkbaar met 2016, in 2014 gaf 63% van de leidinggevenden aan hier beleid op te voeren. Daarna volgt beleid tegen ongewenst gedrag in de vorm van discriminatie,

intimidatie, agressie en geweld (62%). Dit is vergelijkbaar met 2014 en 2016. Een ruime meerderheid van de leidinggevenden geeft daarnaast aan dat er preventief beleid wordt gevoerd gericht op het elkaar respecteren ongeacht de schoolprestaties (65%). Volgens 60% van de leidinggevenden is er op de locatie beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken van de leerlingen (uiterlijk, huidskleur, herkomst, geloof, handicap, geslacht en seksuele oriëntatie). Dit neemt toe over de tijd, in 2010 was dit nog 50%. Opvallende verschillen zien we vergeleken met 2014 bij het beleid ten aanzien van gewenst gedrag. In 2018 zegt 69% van de leidinggevenden dat hier beleid op wordt gemaakt, dit is in lijn met 2016 toen dit 70% was. In 2014 gaf 63% van de leidinggevenden aan hier beleid op te voeren. Ook bij belonen van gewenst gedrag (van zowel leerlingen en personeel als ouders) zien we na een dip in 2014, in 2016 en 2018 weer een toename. In 2018 is hierop volgens 53% van de leidinggevenden beleid gemaakt, dit was 45% in 2014 en in de jaren daarvoor gold dat voor ruim 60%. Van de leidinggevenden geeft 96% aan dat hun school(locatie) een pest-protocol heeft, dit percentage is door de jaren heen stabiel rond de 95%.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

Sinds 2014 zijn enkele vragen opgenomen over de mate waarin de veiligheid in en rond de schoollocatie wordt bevorderd. Bijna negen op de tien leidinggevenden (89%) geven aan dat de thema's sociale veiligheid en pesten tijdens de lessen onder de aandacht van de leerlingen worden gebracht. Verder is er in veel gevallen overleg tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid (volgens 77% van de leidinggevenden). De leidinggevenden geven aan dat het personeel training krijgt in sociale veiligheid door deskundigen (interne deskundigen: 38%; externe deskundigen: 53%).

2.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: Tabel B1.1.3 en B1.1.4; jaarvergelijking: Tabel B2.1.2)

Incidenten

De leidinggevenden is gevraagd in welke mate zich op school problemen of incidenten voordoen. De resultaten hiervan staan in Tabel B1.1.3 in bijlage 1. In de jaren voor 2014 is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen op de locatie. Vanaf 2014 is van elke incidentvorm specifiek gevraagd naar het aantal maal dat het is voorgekomen, de resultaten hiervan voor het jaar 2018 staan in Tabel B1.1.4 in bijlage 1. De vraagstelling is hiermee sinds 2014 specifiek geworden.

Bekijken we de frequentie waarmee incidenten vóórkomen op de locaties, dan zien we dat de meest voorkomende incidentvorm incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen is, samen met seksueel grensoverschrijdend gedrag⁸ door leerlingen is. Gemiddeld genomen komen deze incidenten volgens de leidinggevenden minder dan 1 keer voor.

---

⁸ Seksueel grensoverschrijdend gedrag is in dit onderzoek gedefinieerd als het maken van seksuele opmerkingen, verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen, betasten of aanraken, wat ongewenst is door het slachtoffer of ongewenst is binnen het pedagogisch klimaat van de school.

Hierbij gaat het om de periode tussen de zomervakantie en het invullen van de monitor. De overige incidentvormen komen volgens de leidinggeevenden in dezelfde periode gemiddeld nog minder vaak voor.

Over het vóórkomen van verschillende incidenten op de schoollocatie zien we over de jaren een stabiel beeld. Incidenten komen bovendien relatief weinig voor, per locatie zijn er gemiddeld tussen de 0 en 1,5 incidenten per incidenttype in het lopende schooljaar. Het meest genoemde incident is dat met leerlingen van andere scholen, dit wordt door 15% van de leidinggeevenden genoemd en scoort door de jaren heen telkens hoog (tussen de 15% en 21%). Als tweede scoren incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen hoog, dat wordt door 14% van de leidinggeevenden genoemd, gevolgd door incidenten tussen groepen autochtone leerlingen (5%). Over de jaren is de volgorde en het aandeel van voornoemde incidenten stabiel. Vervolgens komen incidenten tussen allochtone leerlingen (4%), ook hier zien we weinig verschillen tussen de jaren. Incidenten vanwege wapenbezit werden door 2% van de leidinggeevenden genoemd. Spijbelen van leerlingen kwam volgens 7% van de leidinggeevenden op de schoollocatie voor, wat overigens inhoudt dat er gemiddeld minder dan 1 leerling per locatie gespijbeld heeft. Seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen kwam volgens 13% van de leidinggeevenden op hun school voor. Door de jaren heen is hierin een daling te zien van 28% in 2014, naar 23% in 2016 en 13% in 2018.

2.2 Resultaten onderwijspersoneel

2.2.1 Achtergrondkenmerken (*Tabel B1.2.1*)

In totaal hebben 1960 leerkrachten en leden van het onderwijsondersteunend personeel (OOP) deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2018. De achtergrondkenmerken van deze doelgroep zijn weergegeven in Tabel B1.2.1 in bijlage 1. Het personeel bestaat uit 1561 docenten/leerkrachten, 120 intern begeleiders, 96 onderwijs- of klassenassistenten of remedial teachers, 83 conciërges, administratieve medewerkers of ICT/technische ondersteuners en 93 mensen met een andere functie binnen de school. De gemiddelde leeftijd van het personeel is 42 jaar. De overgrote meerderheid (87%) is vrouw. De meerderheid van het personeel is geboren in Nederland (97%) en ook de meesten voelen zich hier thuis (98%). Een vijfde (20%) van de personeelsleden geeft aan godsdienstig te zijn. Nog eens 32% van de personeelsleden geeft aan wel gelovig te zijn, maar niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel te gaan. Op het punt van seksuele geaardheid antwoordt 87% van het personeel heteroseksueel te zijn, bijna 2% is homoseksueel (inclusief lesbisch) of biseksueel, 11% van de respondenten heeft aangegeven op deze vraag geen antwoord te willen geven.

2.2.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen volgens onderwijspersoneel (2018: Tabel B1.2.2, B1.2.3; jaarvergelijking: Tabel B2.2.1, B2.2.2)

Aan het onderwijspersoneel (leerkrachten én onderwijsondersteunend personeel) zijn vragen voorgelegd over (binnenschoolse) gedragsregels, gevoelens van veiligheid (en de vergroting daarvan) en ervaren geweld. We bespreken de bevindingen hieronder per onderwerp. De resultaten zijn in tabelvorm opgenomen in Tabel B1.2.2 en B1.2.3 in bijlage 1.

Binnenschoolse regels

Praktisch het gehele onderwijspersoneel (99%) geeft aan dat er op de school afspraken zijn gemaakt over school- en gedragsregels. Dit is door de jaren heen stabiel rond de 99%. Deze regels zijn volgens de personeelsleden te raadplegen in de klaslokalen (90%) en in de schoolgids (70%). Andere bronnen om de regels in te zien zijn internet (28%), gang/hal van de school (62%) en ze worden uitgereikt op ouderavonden (19%). Bij alle plaatsen is een daling te zien ten opzichte van 2016. De daling is met name substantieel bij het uitreiken van de regels op ouderavonden, regels in de schoolgids en op internet.

Ruim negen op de tien personeelsleden (93%) geven aan dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van (binnenschoolse) regels. Door de jaren heen worden externe partijen (bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerk/jeugdzorg, politie, justitie en/of een vertrouwensinspecteur), volgens personeelsleden, steeds vaker betrokken bij het opstellen van regels, van 16% in 2010 naar 54% in 2018. Ook op de vraag of leerlingen aan het begin van het schooljaar samen gedragsregels formuleren is door de jaren heen een stijging te zien. In 2010 antwoordde nog 64% van het onderwijspersoneel hierop bevestigend, in 2018 is dat 86% van het onderwijspersoneel. Verder zeggen bijna alle personeelsleden (98%) dat leerkrachten de naleving van de gedragsregels controleren, in het verleden lag dit aandeel ook altijd al op ruim 90%.

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Het onderwijspersoneel voelt zich over het algemeen (94%) veilig op de verschillende locaties in de school, maar ook de directe schoolomgeving wordt door de meeste personeelsleden als veilig ervaren (91%). De thuissituatie wordt (bijna) unaniem (99%) als veilig ervaren. De gevoelens van veiligheid op of rond school volgens de personeelsleden laten een stabiel beeld over de jaren zien, met percentages van 94% tot 96%. In de schoolomgeving is het veiligheidsgevoel ten opzichte van eerdere jaargangen redelijk stabiel rond de 91%. Thuis voelt men zich het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 98% tot 99%.

Een grote groep van 60% geeft aan dat er geen noodzaak is om de veiligheid op school te vergroten. Vergroting van de veiligheid in het algemeen op de verschillende locaties in de school wordt door 11% als urgent gezien, in 2014 was dit nog 17%. Voor het vergroten van

de veiligheid in de omgeving van de school neemt de noodzaak door de jaren heen af van 24% in 2010, naar 9% in 2018.

Aangeboden activiteiten of programma's ten behoeve van een positief schoolklimaat

Omdat het creëren van een positief schoolklimaat als beschermende factor als steeds belangrijker wordt gezien, is in 2018 aan personeelsleden gevraagd welke activiteiten of programma's de school aanbiedt, ten behoeve van een positief schoolklimaat. Schoolbrede programma's ter bevordering van een positief schoolklimaat worden volgens 44% van de personeelsleden ingezet op hun school. Vergelijkbaar daarmee worden ook sociale vaardigheidstrainingen voor individuen of groepen volgens 43% van het onderwijspersoneel ingezet. Een kleiner deel van de personeelsleden (22%) geeft aan dat er andere activiteiten worden ingezet om een positief schoolklimaat te bevorderen. Daarnaast geeft één op de negen personeelsleden (11%) aan dat er bij hen op school geen activiteiten ten behoeve van een positief schoolklimaat worden ingezet.

Aangeboden voorlichting, instructie en training ten aanzien van bevordering van sociale veiligheid

In 2018 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het volgen van trainingen, opleidingen, instructies of voorlichtingen omtrent de omgang met en bevordering van sociale veiligheid op school. In het algemeen hebben personeelsleden vaker een instructie of voorlichting dan een training of opleiding gevolgd aangaande de verschillende onderwerpen. Er blijkt voornamelijk ingezet te worden op een positief schoolklimaat, 68% van de personeelsleden heeft hierover een instructie of voorlichting gevolgd en 47% een training of opleiding. Over de omgang met agressie en geweld heeft 40% een instructie of voorlichting gevolgd en door 21% van de personeelsleden is hierover een training of opleiding gevolgd. Een vergelijkbaar beeld zien we wat betreft de bevordering van sociale veiligheid op school. Hierover heeft 40% een instructie of voorlichting gevolgd en 22% een training of opleiding. Over omgaan met pesten heeft 25% van de personeelsleden een instructie of voorlichting gevolgd, 13% heeft hierover een training of opleiding gevolgd.

Als we de resultaten ten aanzien van het veiligheidsbeleid bekijken voor de leerkrachten afzonderlijk (Tabel B1.2.3) dan zien we bijna exact dezelfde resultaten als wanneer we naar alle personeelsleden samen kijken.

2.2.3 Ervaren geweld (2018: Tabel B1.2.4; jaarvergelijking: Tabel B2.2.3)

De monitor onderscheidt pesten en zes soorten geweld (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamelijk, grof lichamelijk en seksueel geweld), zie Tabel 1.1 voor een beschrijving van de categorieën. Deze vormen van geweld staan centraal bij de vragen naar de ervaring van veiligheid. Deze geweldsvormen en het pestgedrag zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie Tabel B1.2.4 in bijlage 1). In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring. Dit maakt rapportage over, en interpretatie van het

ervaren geweld als slachtoffer en dader, eenduidiger en eenvoudiger. De vergelijking over de tijd is door ons gewaarborgd. In 2010-2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige'. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2010 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Omdat daderschap van personeelsleden erg weinig voor kwam, is in 2018 gekozen om deze vragen niet langer op te nemen in de vragenlijst voor personeelsleden. Op basis van de scores in 2014-2018 op de vragen naar slachtofferschap van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in de Tabel B2.2.3 opgenomen, cursief en lichtgrijs. De uitkomsten van pesten worden apart beschreven in hoofdstuk 4.

Verbaal geweld tegen het personeel komt verreweg het vaakst voor, 17% van het onderwijspersoneel heeft hiermee te maken gehad. Daarna komt slachtofferschap van sociaal geweld (6%) en materieel geweld (6%) het vaakst voor. Op grotere afstand volgt licht lichamelijke geweld (2%). Seksueel geweld en grof lichamelijke geweld wordt door zeer weinig personeelsleden genoemd (beide onder de 1%). In het slachtofferschap van de geweldsvormen is door de jaren heen geen trend te ontdekken, het blijft met andere woorden stabiel. Het slachtofferschap van verbaal geweld ligt in alle jaren rond de 15%. Het is belangrijk dat de percentages, en belangrijker, de personen die aangeven wel last te hebben van geweld serieus worden genomen.

In het geval dat een personeelslid slachtoffer is van enige vorm van pesten of geweld, dan zijn voor bijna alle verschillende geweldsvormen leerlingen veruit het vaakst de dader. Bij verbaal geweld, licht lichamelijke geweld en grof lichamelijke geweld staat familie van leerlingen op de tweede plaats. Bij pesten en seksueel geweld staan docenten op plaats twee, bij materieel geweld geldt dit voor andere personen in de schoolcontext. Enkel bij sociaal geweld zijn familieleden van leerlingen het vaakst dader. Hier staan de leerlingen op plaats twee, gevolgd door docenten.

2.2.4 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (Tabel B1.2.5)

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn per 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek.

Bijna een zesde (16%) van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Hiervan geeft 2% aan dat dit volledig verband houdt met de ervaren veiligheidssituatie op school. Nog eens 18% geeft aan dat dit gedeeltelijk verband houdt met de veiligheidssituatie, maar ook met andere redenen te maken heeft. Dit betekent dat op het totaal aantal personeelsleden 0,3% aangeeft een andere baan te overwegen volledig vanwege de veiligheidssituatie

(dit is 3% inclusief de personeelsleden die de veiligheidssituatie wel meenemen in de overweging, maar ook nog andere overwegingen hebben).

Van het personeel geeft 44% aan in het lopende schooljaar één dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Iets meer dan 1% van deze groep geeft aan dat dit verzuim (in zekere mate) te maken heeft met het geweld of pesten dat ze op school hebben ervaren (dat is 0,6% van *alle* deelnemende personeelsleden in het p(s)o).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is zeer belangrijk. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken van de werkplek, antwoorden twee op de drie personeelsleden tevreden te zijn. Daar staat tegenover dat 6% van alle personeelsleden hierover niet of matig tevreden is. Voor iets meer dan een kwart (27%) van het personeel is ondersteuning van de werkgever op dit punt niet aan de orde, omdat ze geen onveiligheid ervaren. Personeelsleden voelen zich in 80% van de gevallen gezien en gewaardeerd door collega's. Door de directie voelt 76% van de personeelsleden zich gezien en gewaardeerd.

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 87% van het personeel goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 85%.

2.2.5 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (Tabel B1.2.6)

Bekijken we de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zien we slechts op enkele punten een verschil. Zo zeggen vrouwen vaker dat de regels te zien zijn op de gang/hal (♀ 65% versus ♂ 50%). Ook geven vrouwen vaker aan dat de leerkrachten de naleving van gedragsregels controleren (♀ 98% versus ♂ 96%). Een ander verschil betreft het gevoel van veiligheid. Mannen rapporteren meer dan vrouwen dat ze zich over het algemeen veilig voelen op alle verschillende locaties in school (♂ 91% versus ♀ 83%). Meer vrouwen voelen zich daarentegen thuis veilig (♀ 100% versus ♂ 98%). In Tabel B1.2.6 in bijlage 1 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

2.3 Resultaten leerlingen

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de leerlingen in 2018 en door de jaren heen. In 2014 is de vragenlijst voor leerlingen in het p(s)o inhoudelijk gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren, hierdoor zijn sommige resultaten over de jaren heen niet direct vergelijkbaar.

2.3.1 Achtergrondkenmerken (*Tabel B1.3.1*)

Aan de Veiligheidsmonitor 2018 hebben 9.371 leerlingen uit groep 7 en 8 van het primair (speciaal) onderwijs meegedaan. Hiervan volgt 96% regulier onderwijs en 4% speciaal onderwijs. In Tabel B1.3.1 in bijlage 1 zijn de achtergrondkenmerken van deze leerlingen opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is gelijk (beiden 50%). De gemiddelde leeftijd is (bijna) 11 jaar. Van de leerlingen is 98% geboren in Nederland. Verreweg de meeste leerlingen (93%) geven aan zich het meest thuis te voelen in Nederland. Ruim een derde (37%) van de leerlingen zegt gelovig te zijn. Bekijken we de groepsindeling van de deelnemende leerlingen, dan zien we dat groepen 7 en 8 met beide ruim 45% gelijkmatig verdeeld zijn, ongeveer 7% van de respondenten geeft aan een andere groepsindeling op school te hebben. Het gemiddelde cijfer voor taal en rekenen is 7,4 respectievelijk 7,6.

2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: *Tabel B1.3.2*; jaarvergelijking: *Tabel B2.3.1*)

De resultaten van de vragen naar gedragsregels, sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn in tabelvorm opgenomen in Tabel B1.3.2 van bijlage 1, de vergelijking met vorige jaren is opgenomen in Tabel B2.3.1 van bijlage 2.

Regels pro sociaal opstellen en handhaven

Een groot deel van de leerlingen geeft aan dat zij samen met de leerkracht afspraken maken over het gedrag (81%), dit is vergelijkbaar met 2014 en 2016. Leerlingen geven vaker dan in de eerdere jaren aan dat de leerkracht er iets van zegt als zij zich niet gedragen (2018: 91%, 2016: 89%, 2014: 85%). Ook worden ze, volgens een ruime meerderheid van de leerlingen in 2018 (62%), als het nodig is door de leerkracht herinnerd aan de regels. In 2014 gaf nog 53% en in 2016 58% van de leerlingen aan dat de leerkracht dit deed. Bijna de helft van de leerlingen geeft aan dat er in de klas wordt gepraat over hoe je met elkaar omgaat, dit is vergelijkbaar met 2016 (46%) en in 2014 was dit iets minder (40%).

Ongewenst sociaal gedrag

Aan de leerlingen is gevraagd of zij alcohol hebben gebruikt en/of hebben gerookt en of de school hen heeft geïnformeerd over drinken en roken. Van de leerlingen geeft 10% aan wel eens alcohol te hebben gedronken, roken gebeurt veel minder (minder dan 2%). Er is hierin niet veel verschil tussen 2014 en 2016. Wel zien we dat er vanuit school, in vergelijking met 2014, in 2016 en 2018 minder informatie wordt gegeven over alcohol (42% in 2014 versus 26% in 2016 en 2018), dit geldt ook voor roken (43% in 2014 versus 34% in 2016 en 2018).

Het spijbelgedrag van leerlingen laat over de jaren heen tot 2016 een stabiel beeld zien rond 5%. In 2018 zien we hier een lichte stijging in, ongeveer 7% van de leerlingen geeft aan zelf wel eens te spijbelen.

Gevoelens van veiligheid

De leerlingen voelen zich in overgrote meerderheid veilig op school. Dit veiligheidsgevoel is met 94% in 2010 tot 97% in 2018 over de jaren heen licht gestegen. Ook op de overige locaties ervaren de leerlingen over de jaren een hoge mate van veiligheid. In 2018 worden de locaties nog wat veiliger beoordeeld dan vorige jaren. Met name in vergelijking tot 2010. De fietsenstalling en de schoolomgeving scoren met 98% respectievelijk 95% ongeveer 8%-punten hoger dan in 2010.

Vergroting van veiligheid

De leerlingen geven, ondanks de hoge mate van persoonlijk ervaren veiligheid, toch aan dat de veiligheid op sommige locaties vergroot kan worden. Een op de acht (12%) leerlingen wenst meer veiligheid in de schoolomgeving, gevolgd door 9% voor de fietsenstalling en 7% voor de school. De meeste leerlingen (55%) geven echter aan dat ze vergroting van de veiligheid niet nodig vinden. Deze scores zijn stabiel over de jaren.

2.3.3 Ervaren geweld (2018: *Tabel B1.3.3, B1.2.7*; jaarvergelijking: *Tabel B2.3.2*)

Hieronder beschrijven we de resultaten voor de verschillende geweldsvormen en pesten. De soorten geweld, waarvan aan de leerlingen wordt gevraagd of en in welke rol (slachtoffer en/of dader) zij die op of rond school meemaken zijn achtereenvolgens: schelden, spullen kapot maken, stelen, buitengesloten worden, bang zijn voor andere leerlingen en opzettelijk pijn doen. Zie Tabel B1.3.3 in bijlage 1 voor de resultaten van 2018 en Tabel B2.3.2 in bijlage 2 voor de jaarvergelijking. De uitkomsten van pesten zijn uitgebreider beschreven in hoofdstuk 4.

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten vaker voor dan daderschap. Schelden komt het vaakst voor: 18% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest. Andere geweldsvormen waar leerlingen last van hebben zijn buitensluiting (11%) en opzettelijk fysiek pijn gedaan worden (10%), 9% van de leerlingen geeft aan dat ze bang zijn voor andere leerlingen. Minder frequent, maar niet minder belangrijk, is het feit dat leerlingen aangeven dat er spullen gestolen (5%) of vernield (3%) worden. Dit is hetzelfde beeld als dat we in 2014 en 2016 zagen.

Bekijken we de rol van de leerling als dader van bovengenoemde geweldsvormen, dan zien we dat uitschelden van anderen ook hier het vaakst voorkomt (8%), gevolgd door het bang maken van leerlingen (3%), anderen opzettelijk fysiek pijn doen (3%) en anderen sociaal buitensluiten (2%). Het stelen en kapotmaken van andermans spullen komen relatief weinig voor (minder dan 1%). De resultaten van 2018 zijn in lijn met die van 2014 en 2016.

Volgens 93% van het personeel komt seksueel grensoverschrijdend gedrag onder leerlingen in de klas niet voor, 4% geeft daarentegen aan dat daar wel sprake van is (4% weet het niet). Bij de leerlingen die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag,

komt het volgens 93% van het personeel eenmaal per maand of minder vaak voor en volgens 7% vaker dan eenmaal per maand. Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B1.2.7 in bijlage 1.

2.3.4 Vergelijking jongens en meisjes (Tabel B1.3.4)

In deze en de volgende twee paragrafen zetten we de resultaten van de leerlingen af tegen enkele achtergrondkenmerken van de leerlingen. Eerst vergelijken we de resultaten van jongens met meisjes. Er zijn enkele significante verschillen tussen jongens en meisjes. Enkele van de verschillen zijn in deze context interessant om te vermelden. Meisjes geven vaker dan jongens aan dat leerlingen met elkaar praten over omgangsvormen (♀ 49% versus ♂ 44%). Op het terrein van risicogedrag (alcohol, roken en spijbelen) zien we dat jongens dit gedrag vaker vertonen dan meisjes. Met name het gebruik van alcohol komt bij jongens vaker voor dan bij meisjes (♂ 14% versus ♀ 5%). Jongens geven dan weer iets vaker aan dat de school informatie geeft over de risico's van roken (♂ 39% versus ♀ 29%) en drinken (♂ 29% versus ♀ 23%).

De overgrote meerderheid van de leerlingen voelt zich gemiddeld over alle locaties veilig op school, jongens iets vaker dan meisjes (♂ 98% versus ♀ 97%). Voor een volledig overzicht van de resultaten verwijzen we naar Tabel B1.3.4 in bijlage 1.

2.3.5 Vergelijking naar mate van verstedelijking (Tabel B1.3.5)

We vinden enkele kleine significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. We noemen hier de belangrijkste bevindingen. Op het platteland geven leerlingen het vaakst aan dat er informatie wordt verstrekt over risicovol gedrag: alcohol (29%) en roken (36%). Er is hierin geen verschil te zien tussen de G4 (alcohol 24%; roken 34%), G18 (alcohol 23%; roken 31%) en stadsgewesten (alcohol 22%; roken 32%). In het G4 en G18-gebied maken leerlingen en leerkrachten iets minder vaak gedragsafspraken dan in minder stedelijke gebieden (79% versus 81% tot 82%). Ook herinneren leerkrachten uit de G4 en G18 leerlingen iets minder vaak aan de (klassenregels) dan leerkrachten uit minder stedelijke gebieden (58% tot 59% versus 63% tot 66%). Bovengenoemde verschillen zijn weliswaar significant, maar klein.

Leerlingen in het G4-gebied voelen zich, net als elders, in overgrote meerderheid veilig op school. We zien geen verschil tussen leerlingen in het G4-gebied en leerlingen uit minder stedelijke gebieden in de urgentie dat de veiligheid op school (7-8%) vergroot moet worden. Verder geeft ongeveer de helft (51%) van de leerlingen uit het G4-gebied aan dat zij verbetering van de veiligheid niet nodig vinden, dit is iets minder dan in de overige gebieden (54% tot 59%). Voor een volledig overzicht, verwijzen we naar Tabel B1.3.5 in bijlage 1.

2.3.6 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (Tabel B1.3.6)

Bekijken we de verschillen tussen leerlingen in verschillende onderwijstypen, dan zien we dat leerlingen in het po minder vaak aangeven alcohol te hebben gebruikt dan pso-leerlingen (9% versus 17%) of te hebben gerookt (1% versus 7%). Leerkrachten zeggen er in het regulier onderwijs vaker iets van als een leerling zich niet gedraagt (85% versus 76%). Bovendien worden er in het regulier onderwijs vaker gedragsafspraken gemaakt dan in het pso (81% versus 67%). Ook voelen leerlingen uit het regulier onderwijs zich over het algemeen op school (97%) veiliger dan leerlingen uit het pso (96%). In navolging daarvan vinden leerlingen van het pso het ook urgenter dat de veiligheid op school wordt vergroot (12% versus 7%). Leerlingen uit het regulier onderwijs vinden het dan ook vaker niet nodig dat de veiligheid op school wordt vergroot (56% versus 45%). In Tabel B1.3.6 in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven.

2.4 Resultaten ouders

2.4.1 Achtergrondkenmerken (Tabel B1.4.1a en Tabel B1.4.1b)

De vierde doelgroep in het p(s)o betreft de ouders van de leerlingen op de betreffende schoollocatie. In de vorige metingen werden uitsluitend ouders in het onderzoek betrokken die lid waren van de medezeggenschapsraad (mr) of ouderraad. In de metingen vanaf 2014 bieden we alle ouders de mogelijkheid om deel te nemen aan het onderzoek, dus ook zij die geen mr-lid zijn. Om een completer beeld van de mening alle ouders te geven, rapporteren we vanaf 2018 over alle deelnemende ouders. Om de vergelijking met voorgaande jaren in stand te houden, analyseren we daarnaast apart de resultaten van de ouders die lid zijn van de mr of ouderraad.

Aan de ouders zijn diverse vragen voorgelegd over de veiligheid in en rond de school. In totaal hebben 5.765 ouders, inclusief 539 ouders die ook lid zijn van de mr deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2018. De gegevens over de achtergrondkenmerken van de ouders zijn opgenomen in Tabel B1.4.1a en Tabel B1.4.1b (mr-leden) in bijlage 1. Van de 5.765 ouders die deelnamen, is 77% vrouw, de gemiddelde leeftijd is 40 jaar. Ruim de helft van de ouders heeft één kind op de betreffende school, 38% heeft er twee kinderen. Van de 539 ouders die mr-lid zijn, is 85% vrouw, de gemiddelde leeftijd is 40 jaar. Vier op de tien ouders hebben één kind op de betreffende school, 46% heeft er twee kinderen.

2.4.2 Veiligheid op en rond de school (2018: Tabel B1.4.2a en Tabel B1.4.2b; jaarvergelijking: Tabel B2.4.1a en Tabel B2.4.1b)

In Tabel B1.4.2a in bijlage 1 zijn de resultaten weergegeven over de veiligheidsbeleving in en rond de school van alle ouders. De resultaten van ouders die lid zijn van de mr staan in Tabel B1.4.2b. De vragen hebben betrekking op de onderwerpen ‘gevoelens van veiligheid’, ‘ongewenst sociaal gedrag’ en ‘vergroting van de veiligheid’.

Gevoelens van veiligheid

Over de jaren heen zien we dat de ouders van mening zijn dat de verschillende locaties *in* school veilig zijn. Deze locaties (klas, gangen, overblijfruimte en toiletten) krijgen gedurende de laatste jaren een stabiele waardering van ruim 90%, waarbij de hoogste score is weggelegd voor de veiligheid in de klas (97% in 2018). De gang scoort door de jaren heen hier het laagst (93% in 2018). De locaties rond school (fietsenrekking/-stalling, schoolplein en schoolomgeving) worden door de ouders wat minder als veilig ervaren. In 2018 liggen de percentages tussen 82% voor de schoolomgeving, tot 94% voor de fietsenrekken. De stijging van de veiligheid in de schoolomgeving over de tijd is aanzienlijk te noemen (van 59% in 2010 tot 82% in 2018).

Wanneer alleen gekeken wordt naar ouders die lid zijn van de mr, dan zien we eenzelfde beeld als voor alle ouders. Enkel de veiligheid in de schoolomgeving wordt door alleen de mr ouders in 2018 iets lager beoordeeld (77%), dat is nog steeds ruim hoger dan in 2010 (59%).

Ongewenst sociaal gedrag

Risicogedrag op school op het gebied van spijbelen, roken, drugs, alcohol en wapens komen volgens de ouders op school praktisch niet voor en is ook stabiel over de jaren. Spijbelen komt met 1% het meest voor, de overige vormen van risicogedrag liggen ruim onder 1%.

De resultaten voor ouders in de mr komen overeen met het beeld dat alle ouders scheppen.

Pesten en problemen op school

Pesten komt in 2018 volgens 41% van de ouders op of buiten school voor. Vooral in 2014 kwam dit volgens ouders vaker voor (53%), in 2016 was dit volgens 46% van de ouders het geval. Tussen 2010 en 2014 namen, met uitzondering van grof lichamelijk en seksueel geweld, de geweldsvormen op school volgens de ouders toe. Vanaf 2016 zien we hierin weer een afname en deze zet in 2018 verder door. Ongeveer vier op de tien ouders geeft aan dat verbaal geweld (41%) en licht lichamelijk geweld (42%) op school voorkomt, gevolgd door sociaal geweld (32%) en op grotere afstand materieel geweld (15%). Grof lichamelijk en seksueel geweld komen met 3% respectievelijk 1% het minst voor, wat uiteraard niets afdoet aan de ernst van iedere individuele situatie.

Voor ouders in de mr komt de tendens door de jaren heen overeen met de tendens die zichtbaar is bij alle ouders. Echter, ouders in de mr geven in 2018 vaker aan dat de verschillende vormen van geweld voorkomen dan wanneer naar alle ouders gekeken wordt. Pesten, verbaal geweld en licht lichamelijk geweld komen volgens ongeveer de helft van de mr-ouders voor, gevolgd door sociaal geweld (37%) en materieel geweld (19%). Ook hier komen grof lichamelijk geweld en seksueel geweld met 2% respectievelijk 1% het minst voor.

Vergroting van de veiligheid

Over de meeste locaties op school zijn ouders tevreden waar het de veiligheid betreft. Dit beeld zien we (in omgekeerde zin) terug bij de vraag op welke locatie op school de veiligheid vergroot kan worden. In 2018 zijn ouders niet vaker dan in voorgaande jaren van mening dat de veiligheid op verschillende locaties vergroot moet worden. De percentages zijn over de jaren heen voor de meeste locaties vergelijkbaar en nemen voor sommige locaties zelfs iets af. Net als in voorgaande jaren zijn de schoolomgeving en het schoolplein de locaties waar de meeste aandacht naar uit moet gaan. De schoolomgeving werd in 2010 en 2012 door ruim de helft van de ouders genoemd, in 2018 is dit afgenomen tot 27%. Het schoolplein wordt in 2018 door 27% van de ouders genoemd, hetgeen iets lager is dan in 2010 en 2014, toen ongeveer een derde van de ouders dit noemde. De gangen en fietsenrekken worden in de laatste jaren door iets meer dan 10% van de ouders genoemd, in 2018 ligt dat percentage net onder de 10% respectievelijk 7%. Van de ouders is in 2018 8% van mening dat de klas nog veiliger gemaakt kan worden, 6% zegt dit voor de overblijfruimte. In 2018 zeggen vier op de tien ouders (40%) dat de veiligheid nergens hoeft te worden vergroot, in 2014 was dat nog 33%.

Ouders in de mr laten door de jaren heen eenzelfde beeld zien. Zij vinden enkel in de schoolomgeving vaker dan alle ouders samen dat de veiligheid moet worden vergroot (34% versus 27%). Daarnaast vinden iets minder ouders in de mr, in vergelijking met alle ouders, dat de veiligheid nergens hoeft te worden vergroot (36% versus 40%).

Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Hoofdstuk 3. Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	45
3.1 Resultaten - leidinggevenden	46
3.1.1 Locatiekenmerken (<i>Tabel B3.1.1</i>)	46
3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B3.1.2</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.1.1</i>)	47
3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: <i>Tabel B3.1.3, B3.1.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.1.2</i>)	49
3.2 Resultaten - onderwijspersoneel	51
3.2.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B3.2.1</i>)	51
3.2.2 Schoolse kenmerken (<i>Tabel B3.2.2</i>)	52
3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (2018: <i>Tabel B3.2.3</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.2.1</i>)	52
3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (2018: <i>Tabel B3.2.4</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel 4.2.2</i>)	53
3.2.5 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B3.2.5</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.2.3</i>)	54
3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (<i>Tabel B3.2.6</i>)	54
3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (<i>Tabel B3.2.7</i>)	55
3.3 Resultaten - leerlingen v(s)o (oorspronkelijke en nieuwe vso/pro vragenlijst)	56
3.3.1 Achtergrondkenmerken (<i>Tabel B3.3.1a, Tabel B3.3.1b</i>)	57
3.3.2 Schoolse kenmerken (<i>Tabel B3.3.2a, Tabel B3.3.2b</i>)	58
3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: <i>Tabel B3.3.3a, B3.3.3b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.3.1</i>)	58
3.3.4 Ervaren geweld (2018: <i>Tabel B3.3.4a, Tabel B3.3.4b</i> ; jaarvergelijking: <i>Tabel B4.3.2</i>)	61
3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (<i>Tabel B3.3.5a, Tabel B3.3.5b</i>)	62
3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (<i>Tabel B3.3.6a, Tabel B3.3.6b</i>)	64
3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (<i>Tabel B3.3.7</i>)	65

In dit hoofdstuk worden de resultaten met betrekking tot het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs beschreven. In 2018 is een vragenlijst ontwikkeld voor de leerlingen uit het v(s)o, zodat de vragenlijst qua niveau en inhoud aansluit op de leerlingen. De gegevens uit deze vragenlijst worden als onderdeel van de leerlingresultaten beschreven. Achtereenvolgens komen de volgende doelgroepen aan bod:

Jaargang 2018 en jaarvergelijkingen:

- leidinggevenden (paragraaf 3.1);
- onderwijspersoneel (paragraaf 3.2);
- leerlingen v(s)o (oorspronkelijke en vso/pro vragenlijst (paragraaf 3.3)).

De gemiddelde scores op de belangrijkste monitorvariabelen worden getoetst om vast te stellen of de verschillen over de jaren heen per kenmerk statistisch significant zijn. Het significantieniveau van de verschillen wordt met een *p-waarde* weergegeven. Een *p-waarde* van 0,01 wordt hier als grenswaarde genomen. Wanneer de *p-waarde* bij de toets kleiner is dan 0,01 kan het verschil naar alle waarschijnlijkheid niet toegeschreven worden aan toeval, maar betreft het een reëel verschil tussen de groepen die onderling vergeleken worden. Naast de *p-waarde* wordt het begrip *effectgrootte* gehanteerd. Met deze maat, in de tabellen weergegeven als *e.g.*, wordt aangegeven in welke mate de verschillen tussen groepen groot of klein zijn. Middelgrote substantiële effecten hebben een effectgrootte tussen 0,15 en 0,19. Wanneer de effectgrootte gelijk aan of groter is dan 0,20 wordt gesproken over grote substantiële effecten. De ontwikkelingen met (middel)grote substantiële effecten worden in deze paragraaf per doelgroep beschreven. Daarnaast komen ook opvallende ontwikkelingen in de tijd aan bod.

De tabellen bij dit hoofdstuk zijn te vinden in bijlage 3 (2018) en bijlage 4 (2006 t/m 2018). De analyses voor de bepaling van de betrouwbaarheid van de gegevens zijn opgenomen in bijlage 5. Meer informatie over de representativiteit van de (deel)steekproeven wordt beschreven in bijlage 6.

3.1 Resultaten - leidinggevenden

3.1.1 Locatiekenmerken (*Tabel B3.1.1*)

In 2018 hebben 142 leidinggevenden de Veiligheidsmonitor ingevuld. In bijlage 3, Tabel B3.1.1, zijn de kenmerken van de schoollocaties, waar de leidinggevenden werkzaam zijn, opgenomen. In 2018 zijn er per schoollocatie gemiddeld 871 leerlingen, dit is ruim hoger dan het gemiddelde van 2016 (752). Het meest voorkomende onderwijstype is vmbo, gevolgd door havo en vwo. Schoollocaties kunnen bestaan uit afdelingen met verschillende onderwijstypen, dit zorgt ervoor dat uitsplitsingen naar onderwijstype vaak niet eenduidig kunnen worden gemaakt. Het aandeel respondenten uit het vmbo is afgenomen in vergelijking met 2016. Daarentegen is het aandeel respondenten uit het v(s)o toegenomen, wellicht dankzij het gebruik van een vragenlijst die ontwikkeld is voor het v(s)o.

3.1.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: Tabel B3.1.2; jaarvergelijking: Tabel B4.1.1)

Aan de leidinggeevenden zijn vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid op de locatie en over de genomen veiligheidsmaatregelen. De vragen over deze onderwerpen hebben betrekking op de volgende deelthema's:

- sociaal-cognitieve ondersteuning;
- binnenschoolse regels;
- samenwerking met externe instellingen;
- beleidsmaatregelen;
- preventief beleid;
- bevordering van sociale veiligheid;
- de aard en omvang van incidenten.

De resultaten voor 2018 zijn in tabelvorm weergegeven in Tabel B3.1.2 in bijlage 3. De vergelijking van de resultaten door de jaren heen zijn weergegeven in Tabel B4.1.1 van bijlage 4.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

Wat betreft de sociaal-cognitieve ondersteuning op vo scholen geven de leidinggeevenden in 2018 aan dat er op de locatie aandacht is voor sociaal cognitieve ondersteuning van de leerling (aandacht voor leerlingbetrokkenheid (75%), docentkwaliteiten (76%) en leerlingzorg op maat (74%)). Leerlingzorg op maat is gebaseerd op onder andere het bieden van voldoende studiebegeleiding, het inschakelen van externe hulp als de eigen mogelijkheden ontoereikend zijn en het aanpassen van de lesstof aan de individuele niveaus van de leerlingen. Dit beeld is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Binnenschoolse regels

De aandacht voor de binnenschoolse regels en omgang met elkaar op school lijkt stabiel vergeleken met vorige jaren. Van de leidinggeevenden geeft 70% aan dat interne personen (leerlingen, docenten, ondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of een vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe instanties (schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, politie, justitie en/of een vertrouwensinspecteur) worden door 47% van de leidinggeevenden genoemd als partijen die betrokken zijn bij het opstellen van regels. Van 2012 naar 2014 is hier een flinke stijging in te zien, in 2016 en 2018 neemt aandeel externe betrokkenen weer wat af. De aandacht voor regels en omgang met incidenten kent in de periode van 2006 (42%) tot en met 2014 (56%) een stijgende lijn, welke in 2016 en 2018 stabiel blijft met respectievelijk 53% en 55%. De aanwezigheid van een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie is tussen 2006 en 2014 gegroeid van 55% tot 69%, sindsdien lijkt het te stabiliseren met 69% in 2018.

Samenwerking met externe instellingen

Van de leidinggevenden geeft 60% aan dat de locatie afspraken heeft gemaakt met externe instellingen voor samenwerking ter bevordering van de sociale veiligheid. Het gaat hierbij onder andere om afspraken met andere locaties/scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken en over het verwijzen van leerlingen naar time-out voorzieningen op een andere school. Verder valt hieronder ook de afspraak over inzet van een wijkagent of adoptieagent die voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten. De overige jaren laten eenzelfde beeld zien, alleen in 2006 bleef dit iets lager met 56%. Het ene jaar ligt dit percentage wat hoger dan het andere jaar, er is geen trendmatige daling of stijging te zien.

Maatregelen veiligheidsbeleid

Het thema 'maatregelen veiligheidsbeleid' omvat een groot aantal vragen over de bekendheid van school- en gedragsregels bij leerlingen en ouders, de zichtbaarheid van de gedragsregels in school, scholing van personeel op het terrein van sociale veiligheid, lessen over agressie en geweld, het vastliggen van rollen van de leiding en mentoren bij incidenten, de aanwezigheid van een gedragscode voor het personeel met betrekking tot de omgang met leerlingen en ouders, en het bestaan van afspraken over veilig internetten en e-mailen. Verder behoren ook surveillance en kennis van aangifte van incidenten hiertoe. Twee derde (66%) van de leidinggevenden geeft in 2018 aan dat de locatie actief beleid voert ten aanzien van deze maatregelen. Het aandeel leidinggevenden dat aangeeft dat de school maatregelen neemt met betrekking tot het veiligheidsbeleid op scholen blijkt de afgelopen jaren stabiel te zijn rond de 68%.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Een aantal specifieke beleidsmaatregelen zijn minder goed onder één thema te plaatsen. Deze maatregelen worden daarom afzonderlijk besproken. Bij de meeste maatregelen is een stijgende lijn te zien die in 2014 op een hoogtepunt komt en afneemt in 2016 en 2018. Zo gaf in 2006 29% van de leidinggevenden aan bijeenkomsten te organiseren waar ouders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken. In 2014 was dit gestegen naar 46% en in 2018 is het afgenomen naar 42%. Ook gaf in 2006 19% van de leidinggevenden aan dat op de schoollocatie alle toegangen (met uitzondering van de hoofdingang) tijdens schooltijden werden afgesloten; in 2014 is dat gestegen naar 40%, in 2016 en 2018 lijkt dit te stabiliseren (2018 37%). Ten aanzien van het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen is er een toename tot 26% in 2014, waarna het percentage afneemt tot 20% in 2018. Opvallend is ook dat het controleren door middel van een pasjessysteem in 2018 flink afgenomen is naar 2,5%. Dit was in 2016 nog 6%.

Preventief beleid

Het preventief beleid op scholen is in 2018 het meest gericht op tegengaan van ongewenst gedrag (64%). Het beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken neemt verder toe van 56% in 2008 tot 61% in 2018. Het beleid ten aanzien van positief gedrag daalt van 75% in 2008 naar 62% in 2018. De overige typen preventief beleid blijven stabiel door de jaren heen. Goed om te zien is dat in 2018 98% van de leidinggevenden aangeeft dat de locatie een pestprotocol heeft tegenover 91% in 2014.

Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie

In 2014 zijn extra vragen opgenomen over de bevordering van de sociale veiligheid op en rond de locatie. Voor deze items kan nu een vergelijking worden gemaakt van drie jaren. Van de leidinggevenden geeft 90% aan dat sociale veiligheid en pesten tijdens de les onder de aandacht van de leerlingen gebracht wordt, dit is meer dan in 2014 en 2016. Ook het aandeel leidinggevenden dat aangeeft dat er regelmatig overleg is tussen de leiding en het personeel over sociale veiligheid is iets gestegen ten opzichte van de eerste jaren (78%).

Gedaald is het aandeel leidinggevenden dat aangeeft dat het personeel op locatie training krijgt in bevordering van de sociale veiligheid, door interne (51%) en externe (51%) deskundigen. In 2014 was dit 59% en 63%, het verschil is echter niet significant.

Evaluatie

In 2018 is nagevraagd of de aanpak van agressie en geweld regelmatig wordt geëvalueerd. Van de leidinggevenden geeft 79% aan dat dit het geval is.

3.1.3 Sociale (on)veiligheid op de locatie (2018: *Tabel B3.1.3, B3.1.4*; jaarvergelijking: *Tabel B4.1.2*)

Incidenten

De leidinggevenden is gevraagd een schatting te maken van de mate waarin problemen of incidenten zich op school voordoen, in het lopende schooljaar. De resultaten hiervan voor 2018 staan in *Tabel B3.1.3* in bijlage 3. De jaarvergelijking staat in *Tabel B4.1.2* van bijlage 4. In de jaren voor 2014 is van een aantal typen incidenten slechts gevraagd of deze wel of niet zijn voorgekomen op de locatie. Vanaf 2014 is van elke incidentvorm specifiek gevraagd naar het aantal voorgekomen incidenten, de resultaten hiervan voor het jaar 2018 staan in *Tabel B3.1.4* in bijlage 3. De vraagstelling is hiermee sinds 2014 specifiek geworden.

Spijbelen komt volgens de meeste leidinggevenden voor op hun locatie (67%), gemiddeld gaat het dan om 9 incidenten per locatie in het lopende schooljaar. Problemen van de eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen komt volgens 40% van de leidinggevenden voor, het gaat dan over gemiddeld 2 incidenten per locatie. Het is hiermee verder

gedaald ten opzichte van 2014 (60%) en 2016 (56%). Incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen kwamen in 2018 volgens iets minder leidinggevenden voor dan in 2016 (28% versus 33%), de eerder ingezette daling zet zich hiermee door. Incidenten tussen allochtone leerlingen komen door de jaren heen in ongeveer een kwart van de locaties voor (met uitzondering van 2010 waar het 14% was). In 2018 is het aandeel afgenomen naar 12%. In vergelijking met 2016 kwamen in 2018 minder incidenten voor tussen verschillende groepen autochtone leerlingen (37% versus 29%). Door de jaren heen is een grillig verloop in deze score te zien.

Incidenten wegens wapenbezit, alcohol en drugs

Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er incidenten zijn op school wegens het wapenbezit van leerlingen nam toe tot 33% in 2016, in 2018 is het afgenomen naar 25%. Het gaat hier om een relatief klein aantal incidenten per schoollocatie (maximaal 3 en een gemiddelde van nog geen 1 incident per jaar in 2018). Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er incidenten zijn wegens alcoholgebruik van de leerlingen neemt af naar 24%. Ook hier gaat het om een relatief laag aantal incidenten per locatie per jaar (gemiddeld minder dan 1 in 2018). Eenzelfde beeld is er wat betreft het aantal incidenten wegens drugsgebruik van leerlingen, in 2018 is dat iets afgenomen naar 51% met gemiddeld 1,3 incident per schoollocatie.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en uitbuiting

Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er op de schoollocatie sprake is van incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen is in 2018 met 88% niet significant hoger dan in 2016 (76%). Het seksueel gedrag is uiteengelegd in drie categorieën, namelijk opmerkingen, fysiek en verspreiden van afbeeldingen.

‘Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen’ komt met gemiddeld 4 incidenten relatief vaak voor vergeleken met alle incidenten in 2018 (na incidenten in verband met spijbelen en roken). Het komt veel minder vaak voor dan in 2016 (toen gemiddeld 12 incidenten per locatie per jaar). Dit type incidenten komt volgens 70% van de leidinggevenden op hun locatie voor. Ruim twee derde van de leidinggevenden (69%) geeft aan dat op de locatie ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen’ voorkomt, gemiddeld 2 incidenten per locatie in het lopende schooljaar. Vergeleken met vorig jaar komt eenzelfde aandeel leidinggevenden ermee in aanraking op hun schoollocatie, maar komt het per locatie minder vaak voor dan in 2016. Van de leidinggevenden geeft 35% aan dat incidenten ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten’ op de locatie voorkomen, gemiddeld minder dan 1 incident per locatie in het lopende schooljaar. Vergeleken met de vorige monitor neemt zowel het aantal incidenten per locatie als het aandeel leidinggevenden dat dit meldt af.

Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen is afgenomen van 24% in 2014 naar 13% in 2016 en 7% in 2018. Deze daling is statistisch significant en van een middelgroot effect. Gemiddeld is er in 2018 sprake van 0,1 incident per locatie in het lopende schooljaar en gemiddeld 0,1 slachtoffers.

Incidenten vanwege homoseksualiteit

Leidinggevend en maken in vergelijking met de hierboven beschreven incidenten minder melding van het vóórkomen van incidenten ‘gericht tegen leerlingen en personeel vanwege homoseksualiteit’. Wat betreft de incidenten tegen personeel vanwege homoseksualiteit geeft 3% van de leidinggevend en aan dat dit voorkomt op hun locatie. Hiermee is het aandeel verminderd naar het niveau van 2010/2012. Het gemiddeld aantal van deze incidenten over de locaties in het lopende schooljaar is erg laag (personeel: 0,1).

Het aandeel leidinggevend en dat melding maakt van incidenten gericht tegen leerlingen vanwege homoseksualiteit is met 19% stabiel gebleven ten opzichte van 2014 en 2016. Vergeleken met 2008 is het aandeel wel toegenomen. Ook hier ligt het aantal incidenten per schoollocatie laag, op een gemiddelde van nog geen half incident per locatie in 2018 met een maximum van 3 incidenten.

Extremisme

‘Religieus extremisme’, ‘wit extremisme’ en ‘overige vormen van extremisme of radicalisering’ komen volgens leidinggevend en het minst voor (allen 1%). De Tabellen B3.1.3 en B3.1.4 van bijlage 3 geven een volledig overzicht.

Het aantal leidinggevend en dat zegt dat incidenten van religieus extremisme voorkomt op de locatie laat in 2018 een significante daling zien van 7% in 2016 naar 1% in 2018. Het gaat bij alle drie de vormen om gemiddeld 0 incidenten per lopend schooljaar per locatie, met een maximum van 1 incident per locatie in 2018.

3.2 Resultaten - onderwijspersoneel

3.2.1 Achtergrondkenmerken (Tabel B3.2.1)

Aan de Veiligheidsmonitor 2018 hebben 1.649 docenten en onderwijsondersteunend personeel (OOP) uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs deelgenomen. In bijlage 3, Tabel B3.2.1, zijn de achtergrondkenmerken van de personeelsleden opgenomen. Van de respondenten is 41% man, 59% is vrouw. De gemiddelde leeftijd is 44 jaar. Bijna 97% van de personeelsleden is in Nederland geboren en 95% geeft aan zich thuis te voelen in Nederland.

---

9 Lonsdale, white power e.d.

3.2.2 Schoolse kenmerken (Tabel B3.2.2)

De personeelsleden zijn gemiddeld 28 klokuren werkzaam op de locatie. De functie van de personeelsleden in de onderzoekspopulatie is als volgt verdeeld over de functietypen:

- 70% docent
- 8% onderwijs- of klassenassistent, remedial teacher
- 9% conciërge of administratief/ict medewerker
- 4% zorgcoördinator
- 1% management
- 8% overig (onderwijsondersteunend) personeel.

De meeste respondenten zijn werkzaam op een school waar havo wordt gegeven (44%), gevolgd door 41% vmbo, 37% vwo, 25% speciaal onderwijs en 13% praktijkonderwijs¹⁰. Vergeleken met 2016 is het aandeel respondenten uit het speciaal onderwijs toegenomen.

3.2.3 Veiligheid(sbeleid) op school volgens onderwijspersoneel (2018: Tabel B3.2.3; jaarvergelijking: Tabel B4.2.1)

Net als aan de leidinggevendenden is het onderwijspersoneel (de docenten en het ondersteunend personeel) een aantal vragen voorgelegd over het sociaal veiligheidsbeleid van de locatie en de mate waarin incidenten met betrekking tot de sociale veiligheid zich voordoen. De resultaten worden eerst per onderwerp behandeld voor de hele groep onderwijspersoneel (docenten en ondersteunend personeel). De resultaten zijn opgenomen in Tabel B3.2.3 in bijlage 3 voor 2018. De resultaten over de jaren heen zijn in bijlage 4 opgenomen (personeel Tabel B4.2.1, docenten Tabel B4.2.2). Daarna wordt het veiligheidsbeleid op school volgens de docenten behandeld.

Binnenschoolse regels

De algemene aanwezigheid van gedragsregels binnen de schoollocatie laat over de tijd heen een zeer stabiel beeld zien, rond de 98%. Er zijn wel verschillen tussen scholen waar de schoolregels geraadpleegd kunnen worden. Op de meeste scholen zijn de regels te raadplegen in de schoolgids (80%). Ook zijn op veel scholen de regels op internet te vinden (59%). In mindere mate zijn de regels te raadplegen in de hal en in de klaslokalen (37% en 45%). Het minst worden de regels uitgereikt op ouderavonden (22%). Bij alle plaatsen is een significante daling te zien ten opzichte van 2016. De daling is met name substantieel bij het uitreiken van de regels op ouderavonden, regels in de schoolgids en op internet. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de vraagstelling in 2018 anders was dan in voorgaande jaren. In voorgaande jaren moest per plaats worden aangegeven of de gedragsregels daar wel of niet waren in te zien, in 2018 konden de deelnemers alle plaatsen aanvinken waar de gedragsregels waren in te zien.

---

¹⁰ Vanwege de mogelijkheid meer antwoorden te geven bij de schooltypen, waaraan men verbonden is, tellen de percentages op tot boven de 100%.

Het merendeel van het onderwijspersoneel (89%) geeft aan dat interne personen (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, management, ouders, medezeggenschapsraad en/of een vertrouwenspersoon) betrokken zijn bij het opstellen van regels binnen de school. Externe personen (schoolmaatschappelijk werk, jeugdwerker/jeugdzorg, politie, justitie en/of een vertrouwensinspecteur) zijn volgens iets meer dan de helft van het onderwijspersoneel (68%) betrokken bij het opstellen van gedragsregels. Dit aandeel is gestegen sinds 2016 (55%). Op de vraag of leerlingen aan het begin van het schooljaar samen gedragsregels formuleren, antwoordt 44% van het onderwijspersoneel hierop bevestigend. Dit aandeel stabiliseert zich de laatste paar jaar. Vergeleken met 2016 en voorgaande jaren stelt een groter aandeel van het onderwijspersoneel dat de gedragsregels door leerlingen en docenten samen worden gecontroleerd (82%).

Gevoelens van veiligheid en de vergroting daarvan

Een grote meerderheid van het onderwijspersoneel voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 90%, gevolgd door schoolomgeving (90%) en fietsenstalling (88%). Het veiligheidsgevoel op de parkeerplaats is zelfs hoger met 92%. Thuis voelt men zich met een score net onder de 100% overigens het meest veilig. De gevoelens van veiligheid op of rond school volgens de personeelsleden kennen een stabiel beeld over de jaren heen, met percentages die variëren van 84% tot 94%. Voornamelijk in 2014 is het veiligheidsgevoel van de docenten gedaald ten opzichte van voorgaande jaren, in 2018 lijkt dit weer toe te nemen. Thuis voelt men zich over alle jaargangen heen het meest veilig, wat blijkt uit de bijna maximale scores van 97% tot 99% in 2018.

De helft van het onderwijspersoneel ziet geen noodzaak om de veiligheid te vergroten. Dit aandeel is toegenomen over de jaren heen. Het onderwijspersoneel is gevraagd op welke locaties de veiligheid vergroot kan worden. Een deel ziet graag dat er iets gebeurt aan de veiligheid op school (16%), op enige afstand gevolgd door de fietsenstalling (12%), schoolomgeving (11%) en parkeerplaats (4%). Op alle onderdelen, behalve veiligheid vergroten op de parkeerplaats, is een afname te zien.

3.2.4 Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten (2018: *Tabel B3.2.4*; jaarvergelijking: *Tabel 4.2.2*)

Zojuist zijn de resultaten beschreven voor de totale doelgroep onderwijspersoneel (docenten en ondersteunend personeel). In deze paragraaf worden dezelfde uitkomsten beschreven, maar dan alleen van de doelgroep 'docenten'. Het merendeel van de docenten (98%) geeft aan dat er gedragsregels zijn. De schoolgids wordt ook hier met 80% het meest genoemd als plaats waar de regels zijn in te zien, gevolgd door internet (61%). Dit komt overeen met de totale groep onderwijspersoneel. Ook de zichtbaarheid van de regels op de hal (37%) en klaslokalen (44%), het opstellen van de regels door leerlingen (42%) en het controleren door docenten en leerlingen samen (82%) komen overeen.

Een grote meerderheid van de docenten voelt zich veilig. Op school zelf geldt dat voor 91%, gevolgd door het veiligheidsgevoel op de parkeerplaats (92%), schoolomgeving (91%)

en fietsenstalling (89%). Thuis voelt men zich met een score van 99% overigens het meest veilig. Vergeleken met 2016 geldt voor alle plekken dat meer docenten zich veilig voelen. Wat betreft het verhogen van de veiligheid komen de resultaten van de docenten overeen met die van de totale groep onderwijspersoneel.

3.2.5 Ervaren geweld (2018: *Tabel B3.2.5*; jaarvergelijking: *Tabel B4.2.3*)

Het personeel is gevraagd naar hun ervaringen met pesten en geweld op of rond school, zie Tabel B3.2.5. Geweld is uitgesplitst in zes vormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamenlijk, grof lichamenlijk en seksueel geweld). Zie Tabel 1.1. voor een beschrijving van de categorieën. In de monitoren van 2006 - 2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als 'slachtoffer, dader en getuige'. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2006 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Op basis van de scores in 2014 - 2018 op de vragen naar slachtofferschap, daderschap en het zijn van getuigen van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in de Tabel B4.2.3 opgenomen in het cursief en lichtgrijs. De gepresenteerde toets (significantie en effectgrootte) is berekend op het verschil tussen 2016 en 2018. De uitkomsten van pesten zijn beschreven in hoofdstuk 4.

Verbaal geweld tegen het personeel komt verreweg het vaakst voor, 21% van het personeel heeft hier mee te maken gehad. Hiermee is dit afgenomen vergeleken met eerdere jaren. Na verbaal geweld volgen sociaal (10%) en materieel geweld (7%), op grote afstand gevolgd door licht lichamenlijk en seksueel verbaal geweld (1,5% en 1%). De overige vormen komen minder dan 1% voor. Van de personeelsleden geeft 1,5% aan slachtoffer te zijn geweest van pesten. In het slachtofferschap van de geweldsvormen is door de jaren heen niet echt een trend te ontdekken, met andere woorden het blijft stabiel. Hoewel verbaal, sociaal en materieel geweld wel significant afgenomen zijn.

In het geval dat een personeelslid slachtoffer is van enige vorm van pesten of geweld, dan zijn voor alle verschillende geweldsvormen leerlingen veruit het vaakst de dader. Voor alle geweldsvormen, behalve verbaal geweld, volgen daarna docenten als dader. Bij verbaal geweld staat familie van leerlingen op de tweede plaats.

3.2.6 Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (*Tabel B3.2.6*)

In het kader van de Veilige Publieke Taak zijn in 2014 enkele vragen aan de vragenlijst voor het personeel toegevoegd. Centraal staat hierbij de vraag in welke mate een ervaren (on)veilige werksituatie op school verband houdt met ziekteverzuim en de bereidheid te veranderen van baan. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de werkgever steun biedt in het veiliger maken van de werkplek. Iets minder dan een kwart (22%) van het personeel geeft aan een andere baan te overwegen. Op de vraag of dit volledig verband houdt met de

ervaren veiligheidssituatie op school, antwoordt 6% van deze groep bevestigend. Van de personeelsleden die een andere baan overwegen geeft 24% aan dat dit deels door de veiligheidssituatie komt, maar dat er ook andere redenen zijn. Van het totaal aantal personeelsleden zegt 7% een andere baan te overwegen vanwege de veiligheidssituatie (1% volledig en 5% ook door andere oorzaken). Het aantal personeelsleden wat een andere baan overweegt is lager dan in 2016 (27%). Het aandeel van het totaal aantal personeelsleden dat een andere baan overwoog in verband met de veiligheidssituatie was in 2016 lager met 4%. Dit komt mogelijk doordat er tot en met 2016 alleen werd gevraagd of dit te maken had met de veiligheidssituatie op school, vanaf 2018 wordt gevraagd of dit geheel of gedeeltelijk te maken heeft met de veiligheidssituatie op school.

Ruim de helft (53%) van het personeel geeft aan in het lopende schooljaar één dag of vaker afwezig te zijn geweest in verband met ziekteverzuim. Hiervan geeft 4% aan dat dit verzuim te maken heeft met het ervaren geweld of pesten op school (dat is 2% van *alle* personeelsleden).

De betrokkenheid van de werkgever bij het creëren van een veilige werkomgeving is van belang. Op de vraag in welke mate de werkgever steun geeft voor het veiliger maken, beoordeelt 59% van de personeelsleden dit als voldoende/goed, 12% vindt de steun matig, 6% vindt dat deze steun afwezig of onvoldoende is. Voor 23% van het personeel doet ondersteuning van de werkgever op dit punt niet ter zake, omdat ze geen onveiligheid ervaren. Vergeleken met 2016 is het aandeel dat de steun van de werkgever als voldoende/goed ervaart gestegen.

In 2016 is een aantal vragen toegevoegd die betrekking hebben op het te voeren beleid om agressie en geweld tegen werknemers tegen te gaan. De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is volgens 89% van het personeel goed geregeld en de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten volgens 84%.

3.2.7 Vergelijking tussen mannen en vrouwen (Tabel B3.2.7)

Als gekeken wordt naar de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, dan zijn er verschillen tussen waar men aangeeft dat de regels te raadplegen zijn. Mannen geven vaker aan dat de gedragsregels te raadplegen zijn in de schoolgids (♂ 83% versus ♀ 77%) of via internet (♂ 64% versus ♀ 57%). Vrouwelijke personeelsleden geven vaker aan dat de gedragsregels in de klaslokalen te zien zijn (♀ 49% versus ♂ 40%). Mannelijke personeelsleden geven vaker aan dat externe instanties bijdragen aan het opstellen van de regels (♂ 72% versus ♀ 63%). Vrouwelijke personeelsleden geven vaker aan dat gezamenlijk gedragsregels worden geformuleerd (♀ 50% versus ♂ 37%) en dat de gedragsregels gezamenlijk gecontroleerd worden (♀ 84% versus ♂ 79%). Mannen voelen zich veiliger op school (♂ 93% versus ♀ 89%), bij de fietsenstalling (♂ 91% versus ♀ 86%) en in de omgeving van de school (♂ 93% versus ♀ 89%) dan vrouwen. Ten aanzien van de wens tot

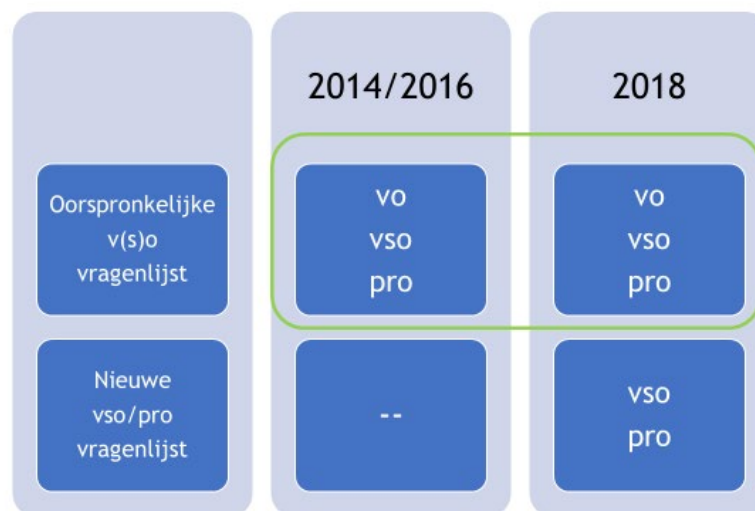

vergroting van de veiligheid verschillen mannen en vrouwen niet. In Tabel B3.2.7 in bijlage 3 zijn de resultaten naar geslacht weergegeven.

3.3 Resultaten - leerlingen v(s)o (oorspronkelijke en nieuwe vso/pro vragenlijst)

In vorige monitoren bleek dat de vo vragenlijst te complex was voor leerlingen in het vso/pro. Daarom is voor deze groep leerlingen in eerdere jaren vaak de po vragenlijst gebruikt. De school maakte hierbij zelf de inschatting welke vragenlijst het meest geschikt was voor zijn doelgroep. Echter, het bleek dat de manier van vraagstelling in deze vragenlijst niet goed aansloot bij de leeftijd van deze groep leerlingen. Hierom is in 2018 een nieuwe leerlingvragenlijst geïntroduceerd voor leerlingen die praktijkonderwijs volgen of op de lagere niveaus van het vso zitten. Deze vragenlijst is gestoeld op de al gebruikte po vragenlijst, maar de vraagstelling is aangepast aan de leeftijd van deze groep leerlingen. Zo kunnen deze leerlingen een vragenlijst invullen die inspeelt op hun belevingswereld en waarin dezelfde onderwerpen uitgevraagd worden als in de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst, maar dan op een vereenvoudigde manier.

De vso/pro scholen konden bij de huidige monitor zelf bepalen of zij hun leerlingen de oorspronkelijke vo vragenlijst wilden laten invullen, of de nieuwe vso vragenlijst wilden gebruiken. Uiteindelijk hebben 27 vso en 5 pro scholen de nieuwe vragenlijst gebruikt. De oorspronkelijke vragenlijst is gebruikt door 34 scholen (24 reguliere vo scholen, 9 vso scholen en 1 pro school).

Figuur 1 - Schematische weergave type scholen naar de oorspronkelijke en vereenvoudigde vragenlijst

De leerlingresultaten van de monitor worden als volgt gepresenteerd: het eerste deel van de paragraaf behandelt de resultaten van de oorspronkelijke vo-vragenlijst. Deze is dus ingevuld door leerlingen van reguliere vo scholen én leerlingen van vso/pro scholen. Omdat het aantal vso scholen dat deelnam met deze vragenlijst een onderrepresentatie betrof van het aantal vso scholen in Nederland is besloten een weging toe te passen op basis van onderwijstype. Hierdoor zijn deze resultaten ook te vergelijken met de voorgaande monitoren.

Het tweede deel van de paragraaf behandelt de resultaten van de leerlingen die de vso/pro vragenlijst hebben ingevuld. Omdat de vragenlijst in deze specifieke vorm nog niet eerder gebruikt is in de monitor kunnen de resultaten nog niet vergeleken worden met vorige jaren. De resultaten worden daarom niet in de jaarvergelijking van deze monitor meegenomen. In toekomstige monitoren kan de vereenvoudigde lijst weer afgenomen worden en dan kunnen die resultaten wel vergeleken worden met de resultaten uit 2018. Dus als er een jaarvergelijking in de tekst of tabellen wordt gepresenteerd betreft dit altijd de data van de leerlingen die de oorspronkelijke vo vragenlijst ingevuld hebben.

De uitkomsten van de nieuwe vso/pro vragenlijst zijn grotendeels vergelijkbaar met de uitkomsten van de vso/pro doelgroep die de oorspronkelijke vragenlijst heeft ingevuld. De twee groepen verschillen enkel op het zien spijbelen van andere leerlingen (oorspronkelijke vragenlijst 46% versus 30% bij de nieuwe vragenlijst), behoefte aan een vergroting van de veiligheid (57% versus 45%) en slachtoffer zijn van schelden op school (42% versus 30%). Dit zou te verklaren zijn door het verschil in jongens/meisjes ratio tussen de twee groepen.

3.3.1 Achtergrondkenmerken (Tabel B3.3.1a, Tabel B3.3.1b)

Aan de Veiligheidsmonitor 2018 hebben in totaal 13.043 leerlingen uit het voortgezet onderwijs deelgenomen. Hiervan hebben 10.493 leerlingen uit het voortgezet (speciaal) onderwijs met de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst meegedaan. Daarnaast hebben 2.550 vso/pro leerlingen meegedaan met de nieuwe vso/pro vragenlijst.

In bijlage 3, Tabel B3.3.1a, zijn de achtergrondkenmerken van de leerlingen (oorspronkelijke vragenlijst) opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is in de meting van 2018 precies gelijk. De meeste leerlingen (98%) zijn geboren in Nederland en verreweg de meeste leerlingen (93%) voelen zich het meest thuis in Nederland. Van de leerlingen geeft 40% aan gelovig of godsdienstig te zijn.

In Tabel B3.3.1b, zijn de achtergrondkenmerken van de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld opgenomen. De verdeling jongens-meisjes is scheef met 68% jongens en 32% meisjes. Deze scheve verhouding is gebruikelijk in het vso, maar het aandeel meisjes is in de huidige steekproef iets hoger dan in de totale vso populatie¹¹. De

11 'De verhouding jongens/meisjes is in het (voortgezet) speciaal onderwijs ongeveer 3:1' (i.e. 25% meisjes). (De staat van het onderwijs, 2018).

meeste leerlingen (90%) zijn geboren in Nederland en veel leerlingen (81%) voelen zich het meest thuis in Nederland. Van de leerlingen geeft 38% aan gelovig of godsdienstig te zijn.

De achtergrondgegevens van de vso/pro leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld, en de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld zijn met elkaar vergeleken. Hieruit bleek dat de groepen enigszins verschillen van elkaar wat betreft achtergrondkenmerken. Zo is het aandeel jongens bij de oorspronkelijke lijst hoger (75% versus 68% bij de nieuwe vragenlijst). Meer leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld zijn geboren in Nederland (98% versus 90%), voelen zich hier thuis (92% versus 81%), en minder leerlingen komen uit een volledig gezin (53% versus 66%). Deze verschillen kunnen voortkomen uit een verschil in scholen die gekozen hebben voor de moeilijkere/makkelijkere vragenlijst om daarmee aan te sluiten bij de populatie bij hen op school.

3.3.2 Schoolse kenmerken (Tabel B3.3.2a, Tabel B3.3.2b)

De leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld volgen het meest vmbo onderwijs (31%), gevolgd door vwo (30%) en havo (25%). Verder komen combinatieklassen vmbo/havo (3%) en havo/vwo (6%) voor, evenals speciaal onderwijs (3%), praktijkonderwijs (1%) en de categorie anders (2%). Het aandeel leerlingen dat aangeeft speciaal onderwijs te volgen is lager dan het aandeel dat aangegeven wordt door de docenten, omdat leerlingen aangeven welke onderwijs ze volgen binnen het speciaal onderwijs (bijvoorbeeld vmbo of havo).

Ook aan de leerlingen in het vso/pro, die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld, is gevraagd welk type onderwijs ze volgen. De leerlingen geven het meest aan speciaal onderwijs te volgen (37%), gevolgd door praktijkonderwijs (30%) en vmbo (18%). Daarnaast volgt 8% onderwijs op havo niveau. Minder vaak komt anders (3%), havo/vwo (2%) en vwo (1%) voor. Ook hier geven bij deze laatste onderwijstypen de leerlingen dus aan welk type onderwijs ze volgen binnen het speciaal onderwijs.

3.3.3 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (2018: Tabel B3.3.3a, B3.3.3b; jaarvergelijking: Tabel B4.3.1)

De resultaten van de vragen naar binnenschoolse regels, sociaal ongewenst gedrag, maatregelen tegen sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid zijn voor het jaar 2018 opgenomen in Tabel B3.3.3a van bijlage 3, de resultaten van de jaarvergelijking zijn opgenomen in Tabel B4.3.1 en Tabel B4.3.2 van bijlage 4.

De resultaten van de vragen naar binnenschoolse regels, sociaal ongewenst gedrag, maatregelen tegen sociaal ongewenst gedrag, gevoelens van veiligheid en vergroting van veiligheid voor de leerlingen van vso/pro (2018) zijn opgenomen in Tabel B3.3.3b.a van bijlage 3.

Binnenschoolse regels

Een overgrote meerderheid van de leerlingen (80%) (oorspronkelijke vragenlijst) geeft aan dat er op school gedragsregels zijn. Dit percentage is redelijk stabiel over de jaren. De meeste leerlingen noemen verschillende bronnen waar de gedragsregels geraadpleegd kunnen worden. Internet, de schoolgids en de klaslokalen worden met respectievelijk 48%, 38% en 38% het meest genoemd, op de voet gevolgd door de gang/hal (36%). Iets minder dan een kwart (24%) van de leerlingen geeft aan dat de regels worden uitgereikt op ouderavonden. Het percentage leerlingen dat aangeeft op welke plaatsen de gedragsregels zijn in te zien is stabiel over de jaren. Het percentage leerlingen dat aangeeft dat de regels zijn in te zien in de schoolgids neemt over de jaren flink af (van 68% in 2006 naar 39% in 2018). Het percentage leerlingen dat aangeeft dat de regels uitgereikt worden op ouderavonden neemt ook gestaag af (van 40% in 2010 naar 24% in 2018).

Ongeveer driekwart (70%) van de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld geeft aan dat docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels, terwijl 28% van de leerlingen antwoordt dat ook leerlingen betrokken zijn bij het ontwikkelen van deze regels. Ook deze percentages zijn stabiel over de jaren.

Een meerderheid van de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld (72%) geeft aan dat leerlingen op school samen met de docent gedragsregels afspreken. De leerlingen geven aan dat ze vooral aangesproken worden door de docenten (71%) en in mindere mate door medeleerlingen (39%) als ze zich niet gedragen. Een derde geeft aan dat er in de klas gesproken wordt over de klassenregels en 45% geeft aan dat de docent hen hieraan herinnert.

Ongewenst sociaal gedrag

Het spijbelgedrag van leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld laat een redelijk stabiel beeld zien (met uitzondering van het lagere percentage in 2010). Ongeveer 20% van de leerlingen geeft aan zelf weleens te spijbelen, terwijl de helft van de leerlingen aangeeft dit gedrag bij anderen te zien. Volgens een derde (36%) van de leerlingen doet de school iets tegen dit gedrag in 2018, door de jaren heen fluctueert dit percentage tussen de 31% en de 48%.

Een kleine minderheid (6%) neemt zelf alcohol, wapens of drugs mee naar school, terwijl maar liefst de 45% van de leerlingen dit klasgenoten zien doen. In het alcohol en drugsgebruik is geen noemenswaardige trend waar te nemen. Bijna een derde (30%) van de leerlingen geeft aan dat de school maatregelen heeft genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs, dit percentage fluctueert door de jaren heen tussen de 22% en 33%.

Naast het meenemen naar school hebben de leerlingen ook de vraag voorgelegd gekregen of ze deze middelen op school en/of buiten school gebruiken. Van de leerlingen geeft 3%

aan zelf op school wel eens drugs te gebruiken, het meenemen van wapens¹² en eigen gebruik van alcohol op school is 1% respectievelijk 4%. Als het eigen gebruik op school afgezet wordt tegen het eigen gebruik buiten school, dan is te zien dat het gebruik elders in alle gevallen hoger is: drugs (8%), wapens (9%) en alcohol (34%). Niet geheel onverwacht is met name het alcoholgebruik buiten school fors hoger dan op school.

Het spijbelgedrag lijkt bij leerlingen op het vso/pro die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld lager te zijn dan bij de leerlingen uit dezelfde doelgroep die de oorspronkelijke vragenlijst ingevuld hebben. Zo geeft 12% van de leerlingen aan zelf te spijbelen, 29% ziet andere leerlingen wel eens spijbelen. Volgens 17% van de leerlingen onderneemt de school iets tegen spijbelen.

Van de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld geeft 9% aan zelf alcohol, wapens of drugs mee naar school te nemen, terwijl maar liefst de 33% van de leerlingen dit klasgenoten zien doen. Ruim een kwart (28%) van de leerlingen geeft aan dat de school maatregelen heeft genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs.

Naast het meenemen naar school hebben de leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld ook de vraag voorgelegd gekregen of ze deze middelen op school en/of buiten school gebruiken. Van de leerlingen geeft 5% aan zelf op school wel eens drugs te gebruiken, het meenemen van wapens¹² en eigen gebruik van alcohol op school is 3% respectievelijk 5%. Als het eigen gebruik op school afgezet wordt tegen het eigen gebruik buiten school, dan is te zien dat het gebruik elders in alle gevallen hoger is: drugs (10%), wapens (12%) en alcohol (29%). Niet geheel onverwacht is met name het alcoholgebruik buiten school fors hoger dan op school. Deze percentages, behalve alcoholgebruik buiten de school, liggen hoger dan bij de groep die de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst heeft ingevuld.

Gevoelens van veiligheid

Een grote meerderheid (98%) van de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld voelt zich veilig op school, dit is zeer stabiel over de jaren. Op andere locaties is de ervaren veiligheid ook hoog: ruim 96% bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats 97% en in de omgeving van de school 95%. Door de jaren heen ligt de ervaren veiligheid hoog (90% of hoger). Vergeleken met 2016 voelen meer leerlingen zich veilig.

Ook een grote meerderheid (96%) van de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld voelt zich veilig op school. Op andere locaties is de ervaren veiligheid ook hoog: 96% bij de fietsenstalling, op de parkeerplaats 96% en in de omgeving van de school 93%. Het aandeel leerlingen dat zich veilig voelt ligt hiermee iets lager dan bij de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld.

---

12 In de vraagstelling is niet expliciet opgenomen om wat voor soort wapens het gaat. De perceptie van de leerling is in deze leidend.

Vergroting van veiligheid

Meer dan de helft (62%) van de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld geeft aan dat de veiligheid niet vergroot hoeft te worden, dit is minder dan de vorige monitor (2016 70%). Daarentegen is ook het aandeel leerlingen dat meer veiligheid wenst op en rond de school in 2018 afgenomen ten opzichte van vorige jaren. In 2018 wenst 8% van de leerlingen meer veiligheid bij de fietsenstalling, gevolgd door veiligheid in de omgeving van de school (6%), op school (6%) en bij de parkeerplaats (4%).

Een ander beeld is zichtbaar bij de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld, minder dan de helft (45%) geeft aan dat de veiligheid niet vergroot hoeft te worden. Er is dus een redelijk groot aandeel leerlingen dat meer veiligheid wenst op en rond de school in 2018. Zo wenst 14% van de leerlingen meer veiligheid in de omgeving van de school, gevolgd door meer veiligheid bij de fietsenstalling (9%), op school (9%) en bij de parkeerplaats (8%). Vergeleken met alle leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld wensen meer leerlingen op het vso/pro, die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld, meer veiligheid.

3.3.4 Ervaren geweld (2018: *Tabel B3.3.4a*, *Tabel B3.3.4b*; jaarvergelijking: *Tabel B4.3.2*)

Ook aan de leerlingen zijn vragen gesteld naar de ervaringen die zij hebben met geweld, uitgesplitst in zes geweldsvormen (verbaal, materieel, sociaal, licht lichamenlijk, grof lichamenlijk en seksueel geweld). Zie Tabel 1.1. voor een beschrijving van de categorieën. In Tabel B3.3.4a van bijlage 3 worden de resultaten van de oorspronkelijke vragenlijst voor 2018 getoond. In 2010 tot en met 2012 werd in één keer gevraagd naar de ervaringen met geweld op of rond school als ‘slachtoffer, dader en getuige’. In 2014 is een wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de geweldservaring waarbij de rol van de betrokkene wordt uitgevraagd. In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen om vanaf deze rapportage niet langer de gecombineerde variabele te presenteren, maar alleen het slachtofferschap en daderschap, ook in de jaarvergelijking. Dit betekent evenwel dat voor de jaren 2006 tot en met 2012 geen directe meting voorhanden is. Op basis van de scores in 2014 tot 2018 op de vragen naar slachtofferschap, daderschap en het zijn van getuigen van de geweldsvormen is een correctie berekend voor de scores in de voorliggende jaren. Deze scores zijn in Tabel B4.3.2 opgenomen in het cursief en lichtgrijs. De gepresenteerde toets (significantie en effectgrootte) is berekend op het verschil tussen 2014, 2016 en 2018. De uitkomsten van pesten staan uitgebreider beschreven in hoofdstuk 4.

Slachtofferschap komt bij de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld bij alle geweldsvormen vaker voor dan daderschap. Verbaal geweld komt het vaakst voor: 28% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest, terwijl 15% hiervan dader is geweest. Over de gehele periode vanaf 2006 heeft ongeveer een derde van de leerlingen hier als slachtoffer mee te maken gehad. Voor de overige geweldsvormen geldt in 2018 eenzelfde beeld, zij het procentueel minder voorkomend. Sociaal geweld (slachtoffer: 14%, dader: 7%), materieel geweld (slachtoffer: 10%, dader: 4%), licht lichamenlijk geweld

(slachtoffer: 11%, dader: 6%), grof lichamelijk geweld (slachtoffer: 3%, dader: 2%). Voor seksueel geweld geeft 7% van alle leerlingen aan slachtoffer te zijn en 3% dader. Dit is als volgt onderverdeeld: seksuele opmerkingen (slachtoffers: 6%, daders: 2%), ongewenste aanrakingen (slachtoffers: 2%, daders: 1%), ongewenste seksuele handelingen (slachtoffers: 1%, daders: minder dan 1%), verspreiden van seksuele afbeeldingen (slachtoffers: minder dan 1%, daders: minder dan 1%). De percentages voor de verschillende vormen van seksueel geweld zijn gebaseerd op alle deelnemende leerlingen. Mogelijk zijn sommige leerlingen slachtoffer en/of dader geweest van meerdere vormen van seksueel geweld. Alle percentages zijn redelijk stabiel over de jaren, er is geen duidelijke trend zichtbaar.

Indien leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld slachtoffer zijn geweest van enige vorm van geweld op of rond school, dan was de dader in de meeste gevallen een medeleerling. Sporadisch komt hierbij ouderschap door docenten, andere personeelsleden van school en familieleden van leerlingen voor.

In de nieuwe vragenlijst gericht op vso/pro zijn aan leerlingen ook vragen gesteld naar de ervaringen die zij hebben met geweld en pesten. De soorten geweld zijn achtereenvolgens: schelden, spullen kapot maken, stelen, buiten gesloten worden, bang zijn voor andere leerlingen, en opzettelijk pijn doen. Deze geweldsvormen en pesten zijn uitgesplitst naar de rol van slachtoffer en dader (zie Tabel B3.3.4b).

Slachtofferschap komt voor alle geweldsvormen en pesten vaker voor dan ouderschap. Schelden komt het vaakst voor: 30% van de leerlingen zegt hiervan slachtoffer te zijn geweest. Andere geweldsvormen waar leerlingen last van hebben zijn opzettelijk fysiek pijn gedaan worden (13%) en buitensluiting (12%) en 14% van de leerlingen geeft aan bang te zijn voor andere leerlingen. Minder frequent, maar niet minder belangrijk, is het feit dat leerlingen aangeven dat er spullen gestolen (7%) of vernield (7%) worden. Dit is vergelijkbaar met de gegevens van de leerlingen die de oorspronkelijke vo vragenlijst hebben ingevuld, hoewel er enige voorzichtigheid geboden is vanwege de iets andere vraagstelling.

Ook bij het ouderschap komt het uitschelden van anderen het vaakst voor (29%), gevolgd door het bang maken van leerlingen (8%), anderen sociaal buitensluiten (7%) en anderen opzettelijk fysiek pijn doen (7%). Het stelen en kapotmaken van andermans spullen komen minder voor (respectievelijk 4% en 3%).

In de nieuwe vso/pro vragenlijst wordt bij leerlingen die slachtoffer zijn geweest van geweld niet gevraagd wie de daders waren (leerlingen, docenten, ander schoolpersoneel of familie van leerlingen). De overweging hiervoor was het beperken van de lengte van de vragenlijst voor deze kwetsbare doelgroep. Bij pesten wordt deze vraag wel gesteld, de uitkomsten hiervan staan in hoofdstuk 4.

3.3.5 Vergelijking jongens en meisjes (Tabel B3.3.5a, Tabel B3.3.5b)

In deze en de volgende twee paragrafen worden de resultaten afgezet tegen enkele achtergrondkenmerken van de leerlingen. Eerst worden de resultaten van jongens met meisjes vergeleken. Er zijn enkele statistisch significante verschillen tussen jongens en meisjes die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld. Enkele van de verschillen zijn interessant te vermelden. Meisjes nemen minder vaak drugs, wapens of alcohol mee naar school (♀ 4% versus ♂ 7%) en vertonen ook iets minder vaak risicogedrag in termen van gebruik van drugs, wapens of alcohol. Voor zowel meisjes als jongens geldt dat het gebruik van deze middelen meer buiten school dan op school plaatsvindt. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens buiten school, dat bij 14% van de jongens voorkomt en bij 4% van de meisjes. Dit laatste verschil is ook het enige substantiële verschil tussen jongens en meisjes.

Het meest voorkomende gedrag bij zowel jongens als meisjes die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld, is het alcoholgebruik buiten school (♂ 35% versus ♀ 33%). Ver daarachter komen gebruik van drugs buiten school (♂ 8% versus ♀ 6%). Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes vrijwel gelijk. Bij de fietsenstalling is de wens tot meer veiligheid bij meisjes iets meer aanwezig dan bij jongens (♀ 9% versus ♂ 7%). De jongens en meisjes die geen redenen zien tot vergroting van de veiligheid zijn met 66% in de ruime meerderheid. Voor een volledig overzicht van de resultaten zie Tabel B3.3.5a in bijlage 3.

Er zijn ook enkele statistisch significante verschillen tussen jongens en meisjes op het vso/pro, die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld. Net als in de oorspronkelijke vragenlijst nemen meisjes minder vaak drugs, wapens of alcohol mee naar school (♀ 6% versus ♂ 10%) en vertonen ook iets minder vaak risicogedrag in termen van gebruik van drugs, wapens of alcohol. Voor zowel meisjes als jongens geldt dat het gebruik van deze middelen meer buiten school dan op school plaatsvindt. Het meest opvallende verschil tussen beide groepen is het gebruik van wapens buiten school, dat bij 15% van de jongens voorkomt en bij 4% van de meisjes. Het meest voorkomende gedrag bij zowel jongens als meisjes, is het alcoholgebruik buiten school (♂ 30% en ♀ 26%), daarna komt het gebruik van drugs buiten school (10%).

Het veiligheidsgevoel op school is bij jongens en meisjes die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld op alle punten significant verschillend, waarbij jongens zich overal veiliger voelen dan meisjes. Het aandeel van de jongens en meisjes dat het niet nodig vindt dat de veiligheid vergroot wordt is niet significant verschillend (♂ 46% en ♀ 42%). Significanter meer meisjes vinden dat de veiligheid op school vergroot moet worden (♀ 10% versus ♂ 8%). Over het vergroten van de veiligheid op andere locaties verschillen de jongens en meisjes niet. Voor een volledig overzicht van de resultaten uit de nieuwe vragenlijst zie Tabel B3.3.5b in bijlage 3.

De verschillen tussen jongens en meisjes die blijken uit de oorspronkelijke vragenlijst zijn ook terug te zien bij leerlingen die de nieuwe vso/pro vragenlijst hebben ingevuld.

3.3.6 Vergelijking naar mate van verstedelijking (Tabel B3.3.6a, Tabel B3.3.6b)

Er zijn enkele significante verschillen tussen leerlingen (oorspronkelijke vragenlijst) die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. De leerlingen in de vier grote steden (G4¹³) geven minder vaak dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat de school gedragsregels heeft (75% ten opzichte van 80%-81%). Leerlingen op scholen in de G18 gemeenten geven het vaakst aan waar de regels te raadplegen zijn. Leerlingen in zowel de G4 (36%) en op het platteland (31%) geven aan het meest betrokken te zijn bij het maken van de gedragsregels. Op scholen in de G4 en G18 geven leerlingen vaker aan dat ze spijbelen of leerlingen zien spijbelen. De leerlingen uit de G18 geven het meest aan dat de school iets tegen spijbelen doet (42%).

Scholen in stadsgewesten nemen volgens de leerlingen die de oorspronkelijke vragenlijst hebben ingevuld minder vaak maatregelen tegen drugs, wapens en/of alcohol dan scholen in meer stedelijk gebied of op het platteland. Leerlingen in de G4 geven vaker aan dat ze drugs/wapens/alcohol mee naar school nemen. In tegenstelling tot de monitor van 2016 is er geen verschil tussen het gebruik van alcohol buiten school van de leerlingen uit de verschillende gebieden. Er zijn geen verschillen in hoe veilig de leerlingen zich voelen op en rond de school voor de verschillende gebieden. Voor een volledig overzicht van de resultaten zie Tabel B3.3.6a in bijlage 3.

Wat betreft de leerlingen die de nieuwe vso/pro vragenlijst hebben ingevuld, zijn er enkele significante verschillen tussen leerlingen die uit gebieden afkomstig zijn met verschillende maten van verstedelijking. De leerlingen op scholen op het platteland geven vaker dan de leerlingen in de minder verstedelijkte gebieden aan dat de school gedragsregels heeft (77% versus 64%-70%). Leerlingen op scholen op het platteland geven het vaakst aan waar de regels op internet te raadplegen zijn (51%), leerlingen op scholen in de G4 het minst vaak (35%). Op scholen in de G18 geven leerlingen vaker aan dat ze spijbelen (16% versus 7%-12%) of leerlingen zien spijbelen (35% versus 25%-27%). De leerlingen uit het platteland geven het minst aan dat de school iets tegen spijbelen doet (15% versus 21%-24%).

Leerlingen op vso/pro scholen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld in de G18 geven vaker aan dat andere leerlingen drugs, wapens of alcohol meenemen naar school en dat de school hier maatregelen tegen onderneemt. Leerlingen in de G4 geven vaker aan dat ze wapens/alcohol mee naar school nemen en geven vaker aan een wapen te gebruiken buiten school. Leerlingen in de G4 geven opvallend minder vaak aan alcohol buiten school te gebruiken (13% versus 28%-31%).

Er zijn twee significante verschillen in hoe veilig de vso/pro leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld zich voelen op en rond de school. Leerlingen op het platteland geven vaker aan zich veilig te voelen direct voor schooltijd. Leerlingen uit de G4 geven minder vaak aan zich veilig te voelen direct na schooltijd. Leerlingen op het platteland

---

13 Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

geven minder vaak aan dat ze het nodig vinden om de veiligheid op school en op de parkeerplaats te vergroten. Leerlingen in de G4 geven vaker aan dat ze het nodig vinden om de veiligheid te vergroten in de omgeving van de school. Leerlingen van de G4 geven ook het minst vaak aan dat de ze vergroten van de veiligheid niet nodig vinden (35% versus 44%-46%). Voor een volledig overzicht van de resultaten zie Tabel B3.3.6b in bijlage 3.

3.3.7 Vergelijking resultaten naar onderwijstype (Tabel B3.3.7)

De gegevens van de leerlingen die de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst ingevuld hebben, zijn ook vergeleken naar de verschillende onderwijstypen. Praktijkonderwijs is hierbij buiten beschouwing gelaten, omdat slechts een klein aantal scholen uit het pro de oorspronkelijke vragenlijst hebben gebruikt. Deze onderverdeling is niet gemaakt bij de leerlingen die de nieuwe vragenlijst hebben ingevuld, omdat daar relatief weinig leerlingen in de verschillende onderwijstypen (anders dan vso/pro) voorkomen.

Met name leerlingen in het vso geven vaker aan dat gedragsregels aanwezig zijn in de klaslokalen (77%) en in de gang/hal (36%). Internet als bron voor de regels wordt het meest genoemd door de leerlingen op havo/vwo (56%). Leerlingen in het speciaal onderwijs geven vaker aan dat de docenten betrokken zijn bij het opstellen van de regels (79%), leerlingen in de havo/vwo geven het minst aan dat docenten betrokken zijn bij het maken van de regels (65%). In het speciaal geven de meeste leerlingen (30%) aan dat zij zelf betrokken zijn bij het opstellen van de regels. Het vmbo scoort op dit punt met 25% het laagst.

Risicogedrag zoals spijbelen is te minder vaak zien bij de leerlingen in het vso (13%) en de brugklas (11%). Bij de overige schooltypen geeft bijna een derde van de leerlingen aan wel eens te spijbelen. De percentages liggen dan echter voor alle groepen fors hoger. Dit beeld is deels terug te zien bij het waargenomen spijbelgedrag van medeleerlingen. Bij het andere risicogedrag is te zien dat leerlingen in het vmbo het minst aangegeven dat de school maatregelen heeft genomen tegen wapens/drugs/alcohol (26%). Leerlingen in het vmbo geven zelf het vaakst aan drugs te gebruiken op school (5%). Of een wapen op school te gebruiken, dit percentage ligt met gemiddeld nog geen 2% ten opzichte van ander risicogedrag laag. Leerlingen op het vmbo geven het meest aan wel eens alcohol te gebruiken. De percentages voor het risicogedrag buiten school liggen voor alle groepen hoger. Alcohol wordt buiten de school vaker gebruikt door leerlingen op het vmbo en havo/vwo dan leerlingen op het vso.

Leerlingen van alle onderwijstypes voelen zich gemiddeld genomen veilig op school, op het havo/vwo geven de meeste leerlingen aan dat ze zich veilig voelen. Leerlingen in het vso geven het vaakst aan dat de veiligheid op school dient te worden vergroot (9%), zij voelen zich het minst veilig (94%) ten opzichte van de overige onderwijstypes. De plek die het meest aangegeven wordt door leerlingen op het vso waar de veiligheid moet worden vergroot is in de omgeving van de school (11%).

Hoofdstuk 4. Pesten

Hoofdstuk 4. Pesten	67
4.1 Het begrip pesten	68
4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor	68
4.3 Primair onderwijs	69
4.4 Voortgezet onderwijs	73

4.1 Het begrip pesten

In deze monitor wordt gekeken naar zowel pesten als geweld. Pesten is een complex sociaal proces, waarbij de volgende definitie algemeen geaccepteerd is: “Bij pesten gaat het om herhaaldelijke en negatieve handelingen van één of meer personen ten opzichte van een andere persoon die zich niet of niet voldoende kan verweren” (Olweus, 1989). Geweld is een eenmalige of herhaalde handeling waarbij een of meer andere personen of zaken ernstige schade (fysiek, materieel, sociaal, psychologisch of anderszins) wordt toegebracht. Een ‘incident’ is in deze context een eenmalige gewelddadige handeling die qua inhoud en mate van ernst kan variëren (vergelijk Loeber e.a., 2008).

Pesten en geweld kunnen overlap vertonen in het gedrag dat vertoond wordt, maar er zijn ook duidelijke verschillen. Het verschil tussen pesten en geweld is dat er bij pesten altijd sprake is van herhaling van het negatieve gedrag en van een machtsongelijkheid tussen dader(s) en slachtoffer(s). Geweld kan een eenmalig incident zonder herhaling zijn en kan voorkomen tussen personen die even sterk zijn (fysiek, sociaal, psychologisch of anderszins).

Bij pesten kan een onderscheid gemaakt worden tussen fysiek pesten (zoals aanraken, slaan, duwen), verbaal pesten (uitschelden, negatieve zaken zeggen) en relationeel pesten (via sociale media, roddelen, buitensluiten), en tussen direct en indirect pesten. Bij dat laatste is het slachtoffer niet zelf aanwezig (Stassen-Berger, 2007). Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat er een verschil kan bestaan tussen hoe slachtoffers het pesten ervaren (de subjectieve beleving) en hoe de omgeving (zoals medeleerlingen, leerkrachten en ouders) het pesten waarneemt (Scholte, Burk, & Overbeek, 2013).

4.2 Pesten in de Veiligheidsmonitor

Uit de vorige paragraaf wordt duidelijk dat pesten zich op een groot aantal dimensies en in een groot aantal vormen kan manifesteren. Dit maakt het complex om in een algemeen landelijk onderzoek een volledig beeld te geven van alle incidenten van pesten op scholen. In de Veiligheidsmonitor worden ervaringen met diverse geweldsvormen gemeten bij leerlingen en personeelsleden. Deze geweldsvormen op zich, het vóórkomen daarvan, kunnen onderdeel zijn van pesten.

Vanwege het complexe karakter van de dataverzameling in eerdere jaren en de daarmee samenhangende vragen rondom de exacte interpretatie (onder meer door de uitsplitsing van de kenmerken die relevant zijn bij het bepalen van pesten over de zes verschillende geweldsvormen) is in 2014 een directe meting van pesten toegevoegd aan de vragenlijst. Het grote voordeel hiervan is dat pesten in de monitor vanaf 2014 geen construct is dat achteraf door de onderzoekers wordt samengesteld op basis van verschillende vragen, maar een directe meting van de ervaring van de leerling of het personeelslid. In de vragenlijst wordt het begrip pesten niet nader gedefinieerd waardoor in grote mate de

beleving van de dader en het slachtoffer en in mindere mate de exacte grenzen van de definitie van pesten een rol spelen.

Enkele gegevens over pesten zijn opgenomen in de algemene tabellen in de bijlagen. Wij presenteren hier, tenzij anders is aangegeven, de resultaten van dader- en slachtoffer-schap van pesten indien de respondent aangeeft 1 keer per maand of vaker zelf te pesten of te worden gepest, over een periode vanaf de zomervakantie tot het moment van invullen van de vragenlijst (februari - mei).

4.3 Primair onderwijs

Leiding

Van de leidinggevenden in het primair onderwijs geeft 96% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (zie Tabel B1.1.2).

Personeel

Personeelsleden in het primair onderwijs geven nauwelijks aan zelf slachtoffer te zijn van pesten: 1% geeft aan 1 keer per maand of vaker slachtoffer te zijn van pesten (Tabel B1.2.4).

Ouders

In 2018 is aan alle ouders gevraagd of hun eigen kinderen werden gepest op school of buiten school. In Tabel 4.1 staan hiervan de resultaten. Hieruit valt af te lezen dat een meerderheid (62%) van de ouders aangeeft dat hun kind op school nooit wordt gepest, daarentegen geeft 6% van de ouders aan dat hun kind op school vaak of altijd wordt gepest op school. Van de ouders geeft 79% aan dat hun kind buiten school nooit wordt gepest, 2% van de ouders geeft aan dat hun kind buiten school vaak of altijd het slachtoffer is van pesten. De ouders zijn ook gevraagd aan te geven op welke wijze hun kind gepest werd, als ze gepest worden (af en toe, vaak/altijd). Hierbij wordt duidelijk dat het directe pesten¹⁴ (mondeling of fysiek) het meest voorkomt en dat er nauwelijks sprake is van cyberpesten in de vorm van telefoongesprekken, plaatjes of berichten op internet, of moderne media (in totaal 2%).

Wanneer, zoals in vorige monitoren, alleen de respons van ouders die in de mr deelnemen bekeken wordt, blijkt dat 49% van de mr-ouders aangeeft dat pesten op school voorkomt. Dit hogere aandeel komt wellicht doordat ouders uit de mr van meerdere incidenten (schoolbreed) op de hoogte zijn. Na een stijging in 2014 (64%), neemt het aandeel ouders uit de mr dat aangeeft dat er op school gepest wordt de afgelopen jaren weer af (Tabel B2.4.1b).

---

¹⁴ in de vragenlijst wordt direct pesten 'persoonlijk' genoemd.

Tabel 4.1 - Frequentie van gepest worden van kinderen volgens ouders p(s)o

Kind(eren) worden gepest	Nooit (%)	Af en toe (%)	Vaak / altijd (%)	N
Op school	62,0	31,9	6,1	5.689
Buiten school	78,8	19,3	1,9	5.694
<i>Manier van gepest worden op school of door kinderen van school</i>				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	3,4	73,1	23,6	2.173
Via telefoongesprekken	94,5	5,1	0,4	1.965
Via briefjes	93,0	6,9	0,1	1.963
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	85,8	12,8	1,4	1.976

* In deze tabel staan de resultaten over alle ouders weergegeven en niet alleen over de ouders die lid zijn van de mr.

Leerlingen

Van de leerlingen geeft 10% aan soms of vaker¹⁵ te worden gepest op school. Van de leerlingen geeft 2% aan (ook) zelf leerlingen van school te pesten (Tabel B1.3.3). In Tabel 4.2a en b staan het slachtofferschap en daderschap van pesten in het primair onderwijs uitgesplitst naar geslacht, gerapporteerd door de leerlingen zelf. Jongens (11%) verschillen significant van meisjes (9%) wat betreft het slachtoffer zijn van pesten. Bij daderschap is er ook een verschil, jongens (3%) zeggen vaker dader te zijn van pesten op school dan meisjes (1%). Als we kijken naar de manier waarop leerlingen gepest worden dan valt op dat het pesten vaak direct is (66% van de leerlingen die soms of vaker gepest worden geeft dat aan), gevolgd door gepest worden op een andere manier (31%). Een vergelijkbaar patroon zie we terug bij de manier waarop gepest wordt volgens daders: veelal direct (73%) en in mindere op een andere manier (19%). Uit de gegevens komt naar voren dat er volgens slachtoffers (11%) en daders (8%) in veel mindere mate sprake is van cyberpesten in de vorm van telefoongesprekken, plaatjes of berichten op internet, of moderne media. Overigens lijkt het percentage cyberpesten volgens slachtoffers zoals de leerlingen het rapporteren, hoger te zijn dan het percentage zoals de ouders dat aangeven, namelijk 11% versus 1%.

15 In de vragenlijst voor leerlingen in het primair onderwijs zijn de antwoordcategorieën anders verwoord waardoor niet heel duidelijk de grens gelegd kan worden bij "1 keer per maand of vaker". Om deze reden spreken wij hier van "soms of vaker" (bestaande uit "soms, maar niet elke week", "elke week, maar niet elke dag", "elke dag").

Tabel 4.2a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen p(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>				
Pesten op school	10,7	9,3*	10,0	8.710
<i>Slachtoffer</i>				
(Bijna) nooit	89,3	90,7*	90,0	
Soms	7,2	6,6	6,9	
Wekelijks / dagelijks	3,5	2,7*	3,1	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.2b - Daderschap pesten naar geslacht leerlingen p(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Dader - soms of vaker</i>				
Pesten van leerlingen van school	2,9	1,3*	2,1	8.514
<i>Dader</i>				
(Bijna) nooit	97,1	98,7*	97,9	
Soms	2,4	1,0*	1,7	
Wekelijks / dagelijks	0,6	0,2*	0,4	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.2c - Manieren van gepest worden en van pesten - leerlingen p(s)o

	Nee	Ja	Totaal
	(%)	(%)	N
<i>Manier van gepest worden op school of door kinderen van school</i>			
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	33,8	66,2	891
Via telefoongesprekken	96,9	3,1	891
Via briefjes	96,9	3,1	891
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	92,2	7,8	891
Op een andere manier	68,6	31,4	891
<i>Manier van pesten volgens daders</i>			
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	27,4	72,6	183
Via telefoongesprekken	96,3	3,7	183
Via briefjes	97,1	2,9	183
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	96,0	4,0	183
Op een andere manier	81,5	18,5	183

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.3a - Vergelijking in pesten tussen 2014, 2016 en 2018 p(s)o leerlingen

Analysejaar	2014		2016		2018	
	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>						
Pesten	14,0	a	10,6	b	10,0	b
<i>Gepest worden op school</i>						
(Bijna) nooit	86,0	a	89,4	b	90,0	b
Soms	10,2	a	7,8	b	6,9	c
Wekelijks / dagelijks	3,8	a	2,7	b	3,1	b
<i>Dader - 1 x per maand of vaker</i>						
Pesten	4,3	a	3,4	b	2,1	c
<i>Pesten op school</i>						
(Bijna) nooit	95,7	a	96,6	b	97,9	c
Soms	3,7	a	2,9	b	1,7	c
Wekelijks / dagelijks	0,5	a	0,5	a	0,4	a
<i>Wijze van gepest worden (vaak/altijd)</i>						
Persoonlijk	69,7	a	65,8	a	66,2	a
Via telefoongesprekken	2,0	a	3,5	a	3,1	a
Via briefjes	5,7	a	4,1	a	3,1	b
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	5,7	a	7,2	a	7,8	a
Anders	34,2	a	38,6	a	31,4	b

N.B. Wanneer bij beide jaren onder sig dezelfde letter staat, dan is er **geen** significant verschil in de score tussen de jaren. Wanneer bij beide jaren onder sig een andere letter staat, dan is er **wel** een significant verschil in de score tussen de jaren ($p < .01$). Daarnaast is aan elke letter een kleur toegekend. Wanneer bij beide jaren de kleur hetzelfde is, dan is er **geen** significant verschil. Wanneer bij beide jaren de kleur verschilt, dan is er **wel** een significant verschil.

Uit Tabel 4.3a blijkt dat in 2018, in vergelijking met 2016, ongeveer evenveel leerlingen hebben aangegeven slachtoffer te zijn van pesten (10%). Tussen 2014 en 2016 was er sprake van een daling (van 14% naar 11%) en die daling is vervolgens gestabiliseerd in 2018. Bij het ouderschap is een duidelijke trend waar te nemen sinds 2014, in de zin dat steeds minder leerlingen aangeven anderen te pesten. In 2018 was dat percentage gedaald tot 2%, terwijl dat in 2016 3% was en in 2014 4%. Wat betreft de wijze waarop leerlingen gepest worden, valt het volgende te constateren. Zowel in 2018 als in de jaren daarvoor geeft een vergelijkbaar percentage leerlingen aan voornamelijk direct gepest te worden: in 2018 was dat 66%, in 2016 66% en in 2014 70%. In 2018 is er een daling te zien ten opzichte van de voorgaande jaren wat betreft de andere wijze waarop gepest wordt, 31% versus 39% (2016) en 34% (2014). Ook is er een kleine afname te zien in het slachtoffer zijn via het verspreiden van briefjes (3% versus 4% (2016) en 6% (2014)). In 2018 komt cyberpesten, in de vorm van telefoongesprekken, chatgesprekken, via mail, telefoon of sociale media veel minder vaak voor dan direct gepest worden, hetgeen vergelijkbaar is met de voorgaande jaren (tussen de 8% en 11%).

Meisjes geven in 2018 aan minder vaak slachtoffer te zijn van pesten dan jongens (♀ 9% versus ♂ 11%). Ten opzichte van 2016 is het aantal jongens dat gepest wordt stabiel gebleven (bijna 11%). Bij de meisjes geven in 2018 (9%) minder leerlingen aan gepest te zijn dan in 2016 (10%). Wanneer we kijken naar ouderschap, dan blijkt dat meisjes in 2018 minder vaak aangeven dader te zijn dan jongens (♀ 1% versus ♂ 3%). Dat is vergelijkbaar met de sekseverschillen in beide voorgaande metingen: in beide metingen geven jongens (2016: 5%, 2014: 6%) vaker aan te pesten dan meisjes (2016: 1%, 2014: 3%). Ook hier is voor beide groepen een afname te zien in het aantal leerlingen dat aangeeft anderen te pesten.

Tabel 4.3b - Vergelijking in pesten tussen 2014, 2016 en 2018 en geslacht p(s)o

Analysejaar	2014				2016				2018			
	Jongen		Meisje		Jongen		Meisje		Jongen		Meisje	
	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>												
<i>Pesten op school (%)</i>	13,5	a	14,3	a	10,8	b	10,0	b	10,7	b	9,3	c
<i>Slachtoffer</i>												
<i>(Bijna) nooit (%)</i>	86,5	a	85,7	a	89,2	b	90,0	b	89,3	b	90,7	c
<i>Soms (%)</i>	9,9	a	10,4	a	8,0	b	7,5	b	7,2	b	6,6	c
<i>Wekelijks / dagelijks (%)</i>	3,6	a	3,9	a	2,8	b	2,6	b	3,5	a	2,7	b
<i>Dader - soms of vaker</i>												
<i>Pesten van leerlingen van school (%)</i>	6,0	a	2,5	b	5,0	c	1,6	d	2,9	b	1,3	d
<i>Dader</i>												
<i>(Bijna) nooit (%)</i>	94,0	a	97,5	b	95,0	c	98,4	d	97,1	b	98,7	d
<i>Soms (%)</i>	5,4	a	2,1	b	4,3	c	1,4	b	2,4	d	1,0	e
<i>Wekelijks / dagelijks (%)</i>	0,6	a	0,4	a	0,7	a	0,2	b	0,6	a	0,2	b

4.4 Voortgezet onderwijs

Leiding

Van de leidinggevenden in het voortgezet onderwijs geeft 98% aan dat de locatie beschikt over een pestprotocol (Tabel B3.1.2).

Personeel

Van het personeel in het voortgezet onderwijs geeft 2% aan (1 keer per maand of vaker) te worden gepest (Tabel B3.2.5).

Leerlingen v(s)o

Bij de leerlingen geeft 5% aan slachtoffer te zijn van pesten en 2% van de leerlingen geeft aan zelf (ook) te pesten (Tabel B3.3.4). In Tabel 4.4a en b staan de resultaten voor het slachtofferschap en ouderschap van pesten naar geslacht voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Er bestaat geen verschil tussen het percentage jongens en meisjes dat aangeeft slachtoffer te zijn van pesten (beide 5%).

Wel is te zien dat jongens iets vaker aangeven dader te zijn van pesten dan meisjes (♂ 2% versus ♀ 1%). Wat betreft de manier van gepest worden, is duidelijk dat de meeste slachtoffers aangeven direct gepest te worden (47%), gevolgd door gepest worden op een andere manier (24%). Ook gepest worden via internet (20%) en via telefoongesprekken (15%) komt geregeld voor. Hiermee blijkt slachtofferschap van cyberpesten vaker voor te komen onder leerlingen in het voortgezet onderwijs dan bij leerlingen van het primair onderwijs, waar in totaal 11% van de slachtoffers aangaf gepest te worden via telefoon of internet. Bij de wijze waarop leerlingen anderen pesten is een vergelijkbare verdeling te zien: het meest wordt er direct gepest (35%), gevolgd door andere manieren (20%), internet (17%) en telefoongesprekken (16%). Deze laatste percentages geven aan dat er bij daders vrijwel even vaak sprake is van cyberpesten als van direct pesten. Ook dit is anders dan bij het primair onderwijs, waar cyberpesten minder vaak voor komt.

Tabel 4.4a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>				
Pesten	5,0	5,0	5,0	8.992
<i>Slachtoffer</i>				
(Bijna) nooit	95,0	95,0	95,0	
Soms	1,8	1,7	1,8	
Wekelijks / dagelijks	3,3	3,2	3,2	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.4b - Daderschap pesten naar geslacht leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Dader - 1 x per maand of vaker</i>				
Pesten	2,4	1,3*	1,8	8.737
<i>Dader</i>				
(Bijna) nooit	97,6	98,7*	98,2	
Soms	1,3	0,4*	0,9	
Wekelijks / dagelijks	1,1	0,9	1,0	

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B3.3.4) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.4c - Manieren van gepest worden en van pesten - leerlingen v(s)o

	Nooit	Af en toe	Vaak / altijd	N
--	-------	-----------	---------------	---

	(%)	(%)	(%)	
<i>Manier van gepest worden op school of door kinderen van school</i>				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	9,9	42,9	47,2	474
Via telefoongesprekken	67,6	17,5	14,9	462
Via briefjes	81,6	11,9	6,4	454
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	53,7	26,1	20,2	455
Op een andere manier	61,4	14,9	23,7	323
<i>Manieren van pesten volgens daders</i>				
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	9,9	54,9	35,2	183
Via telefoongesprekken	73,1	11,2	15,7	182
Via briefjes	82,6	5,0	12,4	174
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	60,9	22,4	16,7	180
Op een andere manier	69,9	9,9	20,2	131

Tabel 4.5a - Vergelijking in pesten tussen 2014, 2016 en 2018 leerlingen v(s)o

Analysejaar	2014		2016		2018	
	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>						
Pesten	11,2	a	7,9	b	5,0	c
<i>Slachtoffer</i>						
(Bijna) nooit	88,8	a	92,1	b	95,0	c
Soms	3,6	a	2,7	b	1,8	c
Wekelijks / dagelijks	7,6	a	5,1	b	3,2	c
<i>Dader - 1 x per maand of vaker</i>						
Pesten	7,4	a	4,3	b	2,0	c
<i>Dader</i>						
(Bijna) nooit	92,6	a	95,7	b	98,0	c
Soms	3,0	a	1,9	b	0,9	c
Wekelijks / dagelijks	4,4	a	2,4	b	1,1	c
<i>Wijze van gepest worden (vaak/altijd)</i>						
Persoonlijk	43,9	a	45,0	a	47,2	a
Via telefoongesprekken	13,1	a	13,3	a	14,9	a
Via briefjes	11,1	a	8,5	b	6,4	b
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	21,2	a	19,2	a	20,2	a
Anders	23,7	a	23,7	a	23,7	a

N.B. Wanneer bij beide jaren onder sig dezelfde letter staat, dan is er **geen** significant verschil in de score tussen de jaren. Wanneer bij beide jaren onder sig een andere letter staat, dan is er **wel** een significant verschil in de score tussen de jaren.

Tabel 4.5a toont aan dat er in 2018 significant minder leerlingen in het voortgezet onderwijs slachtoffer waren van pesten (5%) dan in 2016 (8%), toen er ook minder slachtoffers waren dan in 2014 (11%). De daling die tussen 2014 en 2016 te zien was, heeft zich doorgezet naar 2018. Omdat er sprake is van drie meetmomenten waartussen een sterke daling te zien is in het percentage leerlingen dat gepest wordt, kunnen we hier spreken van een significante trend.

Ook bij het ouderschap (pesten van anderen) is er sprake van een duidelijke trend, die weergeeft dat steeds minder leerlingen aangeven anderen te pesten. In 2014 was dat aandeel 7%, wat vervolgens zakte naar 4% in 2016 en naar 2% in 2018. Deze verschillen zijn telkens significant.

Wat betreft de wijze waarop leerlingen gepest worden, zijn er weinig verschillen tussen 2014, 2016, en 2018. In alle drie de jaren komt direct pesten het vaakst voor, namelijk tussen de 44% en 47% van de gevallen. Daarna volgt pesten via andere manieren dan in de antwoordopties beschreven staan (24%) en via internet (rond de 20%). Alleen het pesten via briefjes wordt in 2018 (6%) minder vaak gemeld dan in 2016 (9%) en 2014 (11%). Wanneer gekeken wordt naar de verschillen tussen jongens en meisjes over de drie jaren heen, blijkt dat er in 2018 geen verschil is tussen jongens en meisjes in het aandeel dat slachtoffer is (beide 5%). In 2014 was er ook geen verschil, terwijl in 2016 meer meisjes dan jongens aangaven gepest te worden. Wel is er een duidelijke trend te zien bij zowel jongens als meisjes, waarbij er elk jaar minder jongens en meisjes slachtoffer zijn. In 2018 is er, net als in 2014 en 2016, wel een verschil tussen jongens en meisjes wat betreft het pesten van anderen op school (2% versus 1%). Over tijd is er een vergelijkbare trend als bij gepest worden in het percentage jongens en meisjes dat aangeeft anderen te pesten. Zowel jongens als meisjes geven over de drie jaren heen aan telkens minder te pesten (2014: 9% - 5%; 2016: 5% - 3%; 2018: 1%).

Tabel 4.5b - Vergelijking in pesten tussen 2014, 2016 en 2018 en geslacht leerlingen v(s)o

Analysejaar	2014				2016				2018			
	jongen		meisje		jongen		meisje		jongen		meisje	
	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig	(%)	sig
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>												
Pesten op school (%)	10,5	a	10,8	a	7,1	b	8,0	c	5,0	d	5,0	d
<i>Slachtoffer</i>												
(Bijna) nooit (%)	89,5	a	89,2	a	92,9	b	92,0	c	95,0	d	95,0	d
Soms (%)	3,3	a	3,7	a	2,4	b	2,9	c	1,8	d	1,7	d
Wekelijks / dagelijks (%)	7,2	a	7,1	a	4,7	b	5,1	b	3,3	c	3,2	c
<i>Dader - soms of vaker</i>												
Pesten van leerlingen van school (%)	9,4	a	4,7	b	5,0	b	3,0	c	2,4	c	1,3	d
<i>Dader</i>												
Bbijna) nooit (%)	90,6	a	95,3	b	95,0	b	97,0	c	97,6	c	98,7	d
Soms (%)	4,0	a	1,8	b	2,3	c	1,3	d	1,3	d	0,4	e
Wekelijks / dagelijks (%)	5,4	a	2,9	b	2,7	b	1,7	c	1,1	d	0,9	d

Leerlingen vso/pro

Van leerlingen die de nieuwe vso/pro vragenlijst heeft ingevuld geeft 13%¹⁶ van de leerlingen aan gepest te worden op school. Er is geen significant verschil in hoe vaak jongens (12%) en meisjes (15%) aangeven gepest te zijn. Ook bij ouderschap is er geen verschil tussen jongens (8%) en meisjes (6%). Leerlingen geven aan voornamelijk direct gepest te worden (70%), daarna volgt cyberpesten (30%).

Tabel 4.6a - Slachtofferschap pesten naar geslacht leerlingen vso/pro

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>				
Pesten op school	12,1	14,7	12,9	2.382
<i>Slachtoffer</i>				
(Bijna) nooit	87,9	85,3	87,1	2.382
Soms	7,2	9,2	7,8	2.382
Wekelijks / dagelijks	4,9	5,6	5,1	2.382

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

16 Dit percentage komt overeen met de vso leerlingen die de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst hebben ingevuld.

Tabel 4.6b - Daderschap pesten naar geslacht en manieren waarop gepest wordt volgens leerlingen vso/pro

	Jongens	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Dader - soms of vaker</i>				
Pesten van leerlingen van school	7,8	5,7	7,2	2.349
<i>Dader</i>				
(Bijna) nooit	92,2	94,3	92,8	2.349
Soms	5,9	4,1	5,3	2.349
Wekelijks / dagelijks	1,9	1,6	1,8	2.349

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Tabel 4.6c - Manieren van gepest worden en van pesten - leerlingen vso/pro

	Nee	Ja	Totaal
	(%)	(%)	N
<i>Manier van gepest worden op school of door kinderen van school</i>			
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	29,9	70,1	324
Via telefoongesprekken	91,0	9,0	324
Via briefjes	87,3	12,7	324
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	79,3	20,7	324
Op een andere manier	80,6	19,4	324
<i>Manier van pesten volgens daders</i>			
Persoonlijk (bv. mondeling of aanraken)	36,2	63,8	177
Via telefoongesprekken	91,0	9,0	177
Via briefjes	91,0	9,0	177
Via berichten of plaatjes op internet of telefoon (bv. WhatsApp, Facebook of e-mail)	89,3	10,7	177
Op een andere manier	84,2	15,8	177

N.B. Het totaal in deze tabel wijkt iets af van het totaal in de bijlage (Tabel B1.3.3) vanwege uitval door ontbrekende waarden op geslacht.

Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen v(s)o en LHBT-personeel p(s)o en v(s)o

Hoofdstuk 5. Sociale veiligheid LHBT-leerlingen v(s)o en LHBT-personeel p(s)o en v(s)o	79
5.1 Leerlingen v(s)o	80
5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school	80
5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn	82
5.1.3 Seksuele oriëntatie - LHB	83
5.1.4 Genderoriëntatie - T	84
5.1.5 Verschillen in veilig voelen	85
5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld	87
5.2 Personeel p(s)o en v(s)o	89
5.2.1 Seksuele oriëntatie - LHB	89
5.2.2 Genderoriëntatie	90
5.2.3 Verschillen in veilig voelen	90
5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld	91

In dit hoofdstuk onderzoeken we verschillen in ervaren sociale veiligheid bij personen in het v(s)o naar seksuele - en genderoriëntatie. Hierbij onderscheiden we de volgende oriëntaties:

- Lesbisch zijn (L)
- Homoseksueel zijn (H)
- Biseksueel zijn (B)
- Transgender zijn (T)

De onderzoeksgroepen zijn leerlingen (paragraaf 5.1) en personeelsleden (paragraaf 5.2). Bij leerlingen v(s)o is op indirecte wijze gevraagd naar hun oriëntatie ten aanzien van jongens en meisjes. Bij personeel v(s)o is gevraagd naar hun seksuele geaardheid. Bij zowel leerlingen als personeel is ook de genderoriëntatie in kaart gebracht. Hierdoor zijn verschillen in de mate van sociale veiligheid naar de eigen LHBT-oriëntatie in beeld te brengen. Het gaat dan om verschillen in veiligheidsgevoelens -waarbij de resultaten ook worden vergeleken met eerdere jaren- en in frequentie van slachtofferschap pesten en geweld.

Bovendien is bij leerlingen, evenals in 2012, 2014 en 2016, gevraagd naar de eigen houding en het klimaat op school ten aanzien van seksuele diversiteit. De resultaten hiervan worden als eerste besproken.

5.1 Leerlingen v(s)o

5.1.1 Houding ten aanzien van homoseksualiteit op school

Bij leerlingen is gevraagd naar hun houding ten aanzien van homoseksualiteit bij andere leerlingen en bij docenten op school. Voorgelegd is achtereenvolgens wat leerlingen ervan vinden wanneer zij les krijgen van een docent die homoseksueel is en of zij het in orde vinden om les te krijgen van een lesbische docent. Uit Tabel 5.1, in de kolom onder 'totaal', volgt dat 77% tot 80% van de totale groep leerlingen hier (helemaal) geen problemen mee heeft; 11% van de leerlingen zegt neutraal te zijn, en 10 tot 12% vindt het (helemaal) niet in orde om les te krijgen van een homoseksuele, dan wel lesbische docent.

Ook is gevraagd of homoseksuele jongens en lesbische meisjes een vriend(in) mogen zijn. Van de leerlingen accepteert 75 tot 77% homoseksuele jongens als vriend en lesbische meisjes als vriendin. Daarentegen geeft 13% aan juist geen vrienden te willen zijn met homoseksuele jongens en 11% niet met lesbische meisjes.

Verschillen in houdingen ten aanzien homoseksuele personen op school worden duidelijk wanneer deze worden vergeleken tussen jongens (♂) en meisjes (♀). Opnieuw uit Tabel 5.1 volgt dat jongens minder tolerant zijn dan meisjes ten opzichte van mannelijke homoseksuele docenten, zij vinden dit minder vaak (helemaal) in orde (♂ 69% versus ♀ 85%). Ook hebben jongens vaker moeite met het accepteren van een homoseksuele jongen als

vriend dan meisjes (♂ 61% versus ♀ 88%). Jongens vinden het ook minder vaak dan meisjes (helemaal) in orde om les te krijgen van lesbische docenten (♂ 77% versus ♀ 83%) en om lesbische meisjes te accepteren als vriendin (♂ 69% versus ♀ 84%). De acceptatiegraad bij jongens lijkt hierbij wel wat hoger te liggen dan ten aanzien van homoseksuele personen van het eigen geslacht.

Tabel 5.1 - Houding ten aanzien van homoseksualiteit naar geslacht volgens leerlingen v(s)o

	Jongen	Meisje	Totaal	
	(%)	(%)	(%)	N
<i>Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde</i>				
(Helemaal) mee eens (%)	69,0	84,6*	76,8	9.228
Eens noch oneens (%)	14,3	8,4*	11,3	9.228
(Helemaal) mee oneens (%)	16,7	7,0*	11,9	9.228
<i>Les krijgen van een lesbische docent is in orde</i>				
(Helemaal) mee eens (%)	76,6	83,0*	79,8	9.171
Eens noch oneens (%)	11,8	9,7*	10,7	9.171
(Helemaal) mee oneens (%)	11,6	7,4*	9,5	9.171
<i>Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn</i>				
(Helemaal) mee eens (%)	61,2	88,1*	74,6	9.172
Eens noch oneens (%)	18,0	6,7*	12,3	9.172
(Helemaal) mee oneens (%)	20,8	5,2*	13,1	9.172
<i>Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn</i>				
(Helemaal) mee eens (%)	69,2	84,2*	76,6	9.149
Eens noch oneens (%)	15,7	9,5*	12,6	9.149
(Helemaal) mee oneens (%)	15,1	6,3*	10,7	9.149

In Tabel 5.2 zijn de houdingen ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen uit 2018 naast de bevindingen uit de vorige metingen in 2012, 2014 en 2016 weergegeven. In vergelijking met 2016 is in 2018 in kleine mate een soepelere houding ten opzichte van les krijgen van een homoseksuele of lesbische docent, en het hebben van een homoseksuele vriend of lesbische vriendin.

Tabel 5.2 - Houding ten aanzien van homoseksualiteit bij leerlingen v(s)o 2012 - 2018 volgens leerlingen v(s)o

	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	8.823	15.800	22.309	10.493		
<i>Les krijgen van een homoseksuele docent is in orde</i>						
(Helemaal) mee eens (%)	67,4	73,0	71,4	76,4	0,06	0,000
Eens noch oneens (%)	15,9	12,0	13,1	11,5	0,04	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	16,7	15,0	15,5	12,1	0,04	0,000
<i>Les krijgen van een lesbische docent is in orde</i>						
(Helemaal) mee eens (%)	72,0	77,9	76,3	79,4	0,05	0,000
Eens noch oneens (%)	15,6	10,7	11,8	10,8	0,05	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	12,3	11,4	11,8	9,8	0,03	0,000
<i>Homoseksuele jongens mogen mijn vriend zijn</i>						
(Helemaal) mee eens (%)	62,2	68,8	68,3	74,1	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	18,7	12,9	14,2	12,5	0,06	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	19,1	18,3	17,5	13,4	0,05	0,000
<i>Lesbische meisjes mogen mijn vriendin zijn</i>						
(Helemaal) mee eens (%)	65,8	72,3	72,5	76,1	0,07	0,000
Eens noch oneens (%)	19,6	13,2	14,0	12,8	0,06	0,000
(Helemaal) mee oneens (%)	14,6	14,5	13,5	11,0	0,04	0,000

5.1.2 Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn

Of leerlingen voor hun homoseksualiteit of lesbisch zijn uit kunnen komen op school, zegt in belangrijke mate iets over het klimaat ten aanzien van homoseksueel zijn en ook over de veiligheid in het algemeen. Aan leerlingen is gevraagd of iemand uit de kast kan komen: “*Kan iemand op jouw school eerlijk vertellen dat hij of zij homoseksueel/lesbisch is?*”. De resultaten hiervan staan in Tabel 5.3. In 2018 zegt 30% dat iemand dat tegen iedereen op school zou kunnen vertellen, 11% zegt dat dit alleen in de eigen klas gedeeld zou kunnen worden, 18% zegt dat dit alleen kan in de eigen vriendenkring, 7% stelt dat dit niet op school verteld zou kunnen worden en een belangrijk deel, 34%, zegt dat niet te weten.

Vervolgens is gevraagd of de leerlingen het ook zelf zouden durven vertellen als ze homoseksueel of lesbisch zouden zijn. Dan blijkt een kleiner aantal aan te geven dat ze dit tegen iedereen durven te vertellen, namelijk 16% (tegenover de 30% als het ‘iemand’ betreft). Een groter aandeel zegt dit niet zelf te durven vertellen, namelijk 17% (tegenover 7%). Ook hier geeft een groot aandeel (37%) aan het niet te weten.

In vergelijking met eerdere jaren is er een kleine positieve trend te zien: meer leerlingen zouden het op school durven vertellen als ze homoseksueel of lesbisch zouden zijn en minder leerlingen zouden het helemaal niet durven vertellen (zie Tabel 5.3).

Tabel 5.3 - Schoolklimaat ten aanzien van homoseksueel zijn volgens leerlingen v(s) 2012 - 2018

	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	8.823	15.800	22.309	10.493		
<i>Iemand kan op school eerlijk vertellen dat hij/zij homoseksueel/ lesbisch is</i>						
Ja, tegen iedereen op school (%)	19,1	22,2	23,5	30,0	0,08	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	9,2	10,1	10,0	10,8	0,02	0,003
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	22,3	18,9	18,4	17,6	0,04	0,000
Nee (%)	14,1	11,3	9,0	7,3	0,07	0,000
Dat weet ik niet (%)	35,3	37,6	39,1	34,2	0,04	0,000
<i>De leerling zou op school eerlijk durven vertellen als hij/zij homoseksueel/ lesbisch zou zijn</i>						
Ja, tegen iedereen op school (%)	12,3	14,0	14,2	16,4	0,03	0,000
Ja, maar alleen in zijn / haar klas (%)	6,7	7,4	7,5	8,7	0,02	0,000
Ja, maar alleen tegen zijn / haar vrienden (%)	23,6	18,0	20,1	21,1	0,05	0,000
Nee (%)	26,0	20,6	19,4	17,3	0,07	0,000
Dat weet ik niet (%)	31,3	40,0	38,8	36,5	0,06	0,000

Leerlingen vso/pro

Leerlingen die de nieuwe vso/pro vragenlijst hebben ingevuld lijken minder tolerant te zijn tegenover homoseksuele docenten of vrienden. In het speciaal onderwijs vertellen leerlingen minder snel dat ze zelf homo/lesbisch zijn, 26% zou dit niet zelf durven te vertellen tegen 17% in het v(s)o. In het vso/pro staan jongens in het algemeen negatiever tegenover homoseksualiteit bij docenten of vrienden dan meisjes. Dit is vergelijkbaar met de uitkomsten bij de oorspronkelijke v(s)o vragenlijst.

5.1.3 Seksuele oriëntatie - LHB

Gevraagd is of leerlingen verliefd kunnen worden op jongens en of ze verliefd kunnen worden op meisjes. We onderscheiden uit deze antwoorden 1) de jongens die zeggen a) verliefd te kunnen worden op jongens en b) niet op meisjes: deze scharen we onder categorie 'H' (homoseksueel). En 2) meisjes die zeggen a) verliefd te kunnen worden op meisjes en b) niet op jongens: deze scharen we onder categorie 'L' (lesbisch). Overige leerlingen kunnen dan indifferent zijn: zij zeggen niet verliefd te kunnen worden op jongens en niet op meisjes, of weten dit (nog) niet. Verder zijn er leerlingen die verliefd kunnen worden op zowel jongens als meisjes (ook 'B'), of beide niet uitsluiten: dit is een ambivalente groep. Deze groep is erg klein en wordt daarom in deze rapportage niet verder onderzocht. We kijken alleen naar de groepen leerlingen waarvan de indeling eenduidig te maken is (L en H). Deze twee categorieën vergelijken we met de overige leerlingen, waaronder ook hetero-leerlingen: dit is de referentiegroep 'ref.'.

Uit Tabel 5.4a volgt dat zowel van de meisjes als van de jongens, 1% is ingedeeld in de categorie lesbische meisjes of homoseksuele jongens. In totaal zijn er dus 1% LH-leerlingen. Ter vergelijking: dit percentage komt sterk overeen met het percentage LH-leerlingen in 2016 (1%).

Tabel 5.4a - Indeling naar seksuele oriëntatie leerlingen v(s)o

	2014		2016		2018	
	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%
Meisjes	(N = 7.418)		(N = 9.823)		(N = 4.512)	
L(esbische) meisjes	118	1,6	164	1,7	53	1,2
Ref. meisjes	7.300	98,4	9.659	98,3	4.459	98,8
Jongens	(N = 7.381)		(N = 11.191)		(N = 4.590)	
H(omoseksuele) jongens	93	1,3	112	1,0	57	1,2
Ref. jongens	7.288	98,7	11.079	99,0	4.533	98,8

Tabel 5.4b - Indeling naar seksuele oriëntatie leerlingen vso/pro

	2018	
	n (gewogen)	%
Meisjes	(N = 739)	
L(esbische) meisjes	19	2,6
Ref. meisjes	720	97,4
Jongens	(N = 1.600)	
H(omoseksuele) jongens	27	1,7
Ref. jongens	1.573	98,3

Tabel 5.4b laat zien dat er erg weinig leerlingen uit de doelgroep LHBT hebben deelgenomen aan de nieuwe vso/pro vragenlijst. Uitkomsten op basis van deze uitsplitsing worden dan ook niet verder weergegeven.

5.1.4 Genderoriëntatie - T

Er is aan leerlingen gevraagd of zij zich jongen of meisje voelen, waarna we 1) jongens onderscheiden die zich a) helemaal geen jongen voelen en b) gedeeltelijk of helemaal een meisje; en 2) meisjes die zich a) helemaal geen meisje voelen en b) gedeeltelijk of helemaal een jongen. Deze groep delen we in onder leerlingen met een incongruente genderidentiteit oftewel transgender (T). Deze groep vergelijken we met de overige of referentiegroep leerlingen. Dit zijn leerlingen met een congruente genderidentiteit (leerling is jongen en voelt zich alleen jongen of is meisje en voelt zich alleen meisje); een mogelijk ambivalente genderidentiteit (voelt zich zowel jongen als meisje); of leerlingen die geen zelforiëntatie hebben op één of beide seksen (voelt zich jongen noch meisje) (vgl. Kuyper, 2012). In Tabel 5.5 zijn de resultaten weergegeven. Het percentage leerlingen dat als

transgender omschreven zou kunnen worden, bedraagt in 2018 0,6%, vrijwel vergelijkbaar met 2016 toen 0,9% van de leerlingen transgender was.

Tabel 5.5 - Indeling naar genderoriëntatie leerlingen v(s)o

	2014		2016		2018	
	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%	n (gewogen)	%
T(ransgender) leerlingen	169	1,1	180	0,9	49	0,6
Ref. alle leerlingen	14.619	98,9	20.818	99,1	8.071	99,4

Het betreft hier het via meerdere vragen achterhalen van T-zijn, net als L- en H-zijn bij seksuele oriëntatie, met als doel verschillen in sociale veiligheid naar diverse oriëntaties in beeld te brengen. Deze verschillen komen aan bod in de volgende twee paragrafen.

5.1.5 Verschillen in veilig voelen

In Tabel 5.6 zijn de verschillen tussen lesbische meisjes en de overige meisjes weergegeven wat betreft veilig voelen op en rond school. Van de lesbische meisjes voelt een lager percentage zich veilig op school, vergeleken met niet-lesbische meisjes, namelijk 86% in vergelijking met 97%. Ook bij de fietsenstalling, parkeerplaats en in de omgeving van de school, voelen lesbische meisjes zich minder vaak veilig dan niet-lesbische meisjes.

Tabel 5.6 - Veilig voelen bij L-meisjes v(s)o

	2014			2016			2018		
	N	Ref. meisjes (%)	L (%)	N	Ref. meisjes (%)	L (%)	N	Ref. meisjes (%)	L (%)
Op school	7.315	94,0	82,9*	9.537	95,4	87,4*	4.562	97,1	86,0*
Bij de fietsenstalling	7.087	90,7	83,4*	9.261	92,6	82,1*	4.360	95,8	85,8*
Op de parkeerplaats	6.173	92,0	83,1*	8.157	93,6	84,9*	3.958	97,0	85,3*
In omgeving school	7.164	91,6	85,6*	9.342	93,6	82,5*	4.099	95,6	79,0*

NB: het aantal L-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

Tabel 5.7 laat eveneens de mate van ervaren veiligheid zien, maar dan voor homoseksuele jongens in vergelijking met de overige groep jongens. In tegenstelling tot bij de meisjes, zit er bij de jongens geen, of slechts een klein, verschil tussen het gevoel van veiligheid op de school, fietsenstalling of parkeerplaats. Wel voelen homoseksuele jongens zich minder veilig in de omgeving van school, vergeleken met andere jongens (88% versus 95%).

Tabel 5.7 - Veilig voelen bij H-jongens v(s)o

	2014			2016			2018		
	N	Ref. jongens (%)	H (%)	N	Ref. jongens (%)	H (%)	N	Ref. jongens (%)	H (%)
Op school	7.316	94,2	87,9*	11.312	95,7	92,7*	4.562	98,9	95,0
Bij de fietsenstalling	7.114	92,6	81,7*	10.933	94,5	92,0*	4.300	96,2	96,5
Op de parkeerplaats	6.299	93,2	85,8*	9.741	95,1	88,3*	3.872	96,9	96,0
In omgeving school	7.146	91,3	84,5*	11.037	94,1	90,0*	4.076	95,3	88,4*

NB: het aantal H-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 60. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

Wanneer gekeken wordt naar de veiligheidsbeleving van LH-jongens en meisjes samen van 2012 tot en met 2018, dan zien we dat bij veiligheid Op school en Bij de fietsenstalling in 2018 de hoogste waardes tot nu toe worden behaald. Op de parkeerplaats is ook een stijging te zien, maar die is niet significant en In de omgeving van de school is zelfs een kleine daling te zien. Geen van deze verschillen is groot.

Tabel 5.8 - Veilig voelen bij LH-jongens en -meisjes v(s)jo 2012-2018

	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	158	191	256	106		
Op school	85,0	84,9	89,5	90,6	0,09	0,300
Bij de fietsenstalling	84,4	82,6	85,8	91,3	0,09	0,324
Op de parkeerplaats	83,7	84,3	86,1	90,9	0,08	0,506
In omgeving school	83,3	85,1	85,5	83,9	0,02	0,969

Onder jongeren met transgendergevoelens (Tabel 5.9a) manifesteren zich ook verschillen ten opzichte van de referentiegroep van overige leerlingen. Onder transgenderleerlingen voelt 89% zich veilig op school, dat is minder dan het percentage jongeren uit de vergelijkingsgroep (97%). Ook in de omgeving van de school voelen transgenderleerlingen zich minder veilig (87% versus 96%). Bij de fietsenstalling en op de parkeerplaats is dit verschil er ook, maar minder groot.

Tabel 5.9a - Veilig voelen bij T-leerlingen v(s)o

	2014			2016			2018		
	N	Ref. (%)	T (%)	N	Ref. (%)	T (%)	N	Ref. (%)	T (%)
Op school	14.623	94,2	78,2*	20.831	95,6	80,4*	8.125	97,1	88,7*
Bij de fietsenstalling	14.193	91,7	75,3*	20.176	93,7	76,6*	7.717	96,1	91,9
Op de parkeerplaats	12.464	92,6	79,2*	17.883	94,4	78,4*	6.959	96,9	91,8
In omgeving school	14.302	91,6	76,4*	20.361	93,9	76,4*	7.282	95,5	86,8*

Het aantal T-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

Wanneer de ervaren veiligheid van transgender leerlingen in 2018 vergeleken wordt met de ervaren veiligheid in 2014 en 2016 (Tabel 5.9b), valt op dat de transgender-leerlingen zich over het algemeen veiliger voelen op alle locaties dan in eerdere jaren.

Tabel 5.9b - Veilig voelen bij T-leerlingen v(s)o 2014-2018

	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	177	195	46		
Op school	78,2	80,4	88,7	0,14	0,025
Bij de fietsenstalling	75,3	76,6	91,9	0,19	0,071
Op de parkeerplaats	79,2	78,4	91,8	0,16	0,219
In omgeving school	76,4	76,4	86,8	0,13	0,360

5.1.6 Verschillen in slachtofferschap pesten & geweld

Het percentage lesbische meisjes dat zich slachtoffer voelt van verschillende vormen van pesten en geweld is in Tabel 5.10 weergegeven en wordt vergeleken met het percentage onder de referentiegroep meisjes. Duidelijk wordt dat relatief meer lesbische meisjes zich slachtoffer voelen van pesten. Verder zijn bij Verbaal en Grof lichamelijk geweld de verschillen tussen de lesbische meisjes en referentiegroep significant, terwijl in eerdere jaren de verschillen voor alle vormen van geweld significant waren.

Tabel 5.10 - % Slachtofferschap onder L-meisjes v(s)o - 1x per maand of vaker

	2014 (N = 7.339)		2016 (N = 9.578)		2018 (N = 4.400)	
	Ref. meisjes	L (N = 104)	Ref. meisjes	L (N = 154)	Ref. meisjes	L (N = 49)
Verbaal geweld	23,9	37,8*	21,0	40,1*	19,4	33,1*
Materieel geweld	8,5	27,4*	6,8	21,2*	6,6	7,7
Sociaal geweld	16,6	30,5*	14,9	23,1*	14,8	19,2
Licht lichamelijk geweld	7,5	22,6*	6,3	15,7*	6,8	5,6
Grof lichamelijk geweld	2,8	20,0*	2,1	10,3*	0,9	9,8*
Seksueel geweld	6,6	25,7*	6,1	18,7*	6,0	8,9
Pesten	10,6	23,3*	7,9	12,9*	4,8	13,8*

Het aantal L-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

De frequentie van slachtofferschap onder de referentiegroep jongens en homoseksuele jongens wordt in Tabel 5.11 inzichtelijk.

Het blijkt dat meer homoseksuele jongens zich slachtoffer voelen van Materieel, Sociaal en Seksueel geweld. Bij de andere vormen van geweld zijn geen significante verschillen gevonden. Opvallend is dat homoseksuele jongens veel minder dan in 2016 aangeven gepest te worden. Het verschil met de referentiegroep jongens is ook niet meer significant.

Tabel 5.11 -% Slachtofferschap onder H-jongens v(s)o - 1x per maand of vaker

	2014 (N = 7.380)		2016 (N = 11.384)		2018 (N = 4.389)	
	Ref. jongens	H (N = 87)	Ref. jongens	H (N = 102)	Ref. jongens	H (N = 56)
Verbaal geweld	34,1	37,9	31,0	34,8	35,4	32,4
Materieel geweld	14,3	22,8*	11,9	18,5*	11,6	26,3*
Sociaal geweld	13,1	25,5*	10,6	17,4*	12,0	27,9*
Licht lichamelijk geweld	12,9	19,5	11,2	15,7*	14,3	11,9
Grof lichamelijk geweld	5,8	15,7*	4,2	6,3*	3,9	4,7
Seksueel geweld	6,8	21,4*	5,1	12,3*	6,8	18,0*
Pesten	10,3	23,2*	7,0	18,8*	4,8	7,6

Het aantal H-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 60. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

De vergelijking van transgenderleerlingen en andere leerlingen toont aan dat de verschillen in ervaren slachtofferschap bij transgender leerlingen juist minder groot zijn. Alleen op Grof lichamelijk geweld is er een verschil tussen transgender-leerlingen en de referentiegroep. In 2016 was dit beeld nog heel anders; een mogelijke verklaring is de lage aantallen transgender-leerlingen, waardoor de scores van een aantal leerlingen veel verschil kunnen maken.

Tabel 5.12 - % Slachtofferschap onder T-leerlingen v(s)o - 1x per maand of vaker

	2014 (N = 14.711)		2016 (N = 20.944)		2018 (N = 7.838)	
	Ref.	T (N = 177)	Ref.	T (N = 195)	Ref.	T (N = 45)
Verbaal geweld	29,0	44,2*	26,3	43,5*	26,9	23,9
Materieel geweld	11,4	31,9*	9,5	31,1*	9,0	10,4
Sociaal geweld	14,8	34,4*	12,6	25,3*	13,4	11,7
Licht lichamelijk geweld	10,1	31,5*	8,8	25,1*	10,4	8,6
Grof lichamelijk geweld	4,2	30,8*	3,1	18,7*	2,3	7,0*
Seksueel geweld	6,6	37,3*	5,6	22,8*	6,4	10,0
Pesten	10,5	25,9*	7,4	22,3*	4,7	1,8

NB: het aantal T-leerlingen is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

5.2 Personeel p(s)o en v(s)o

5.2.1 Seksuele oriëntatie - LHB

Het personeel is gevraagd of zij homoseksueel/lesbisch, dan wel biseksueel zijn. Ook kon men aangeven heteroseksueel te zijn of geen antwoord te willen geven. Als de respondent vrouw is en homoseksueel/lesbisch, valt deze onder 'L'. Als het personeelslid man is en homoseksueel/lesbisch is, scharen we deze onder 'H'. Personeelsleden die biseksueel zijn, worden ingedeeld onder 'B'. Overige personeelsleden vormen de referentiegroep (ref.). Vanwege de geringe aantallen vergelijken we LHB-personeel gezamenlijk met niet-LHB-personeel ('ref.'), maar nog steeds zijn de resultaten wel op een relatief kleine groep bepaald. In totaal zijn in het v(s)o 39 personen oftewel 3% van de personeelsleden L, H of B; in het p(s)o zijn dat 33 personen, oftewel 2% (zie Tabel 5.13).

Tabel 5.13 - Indeling naar seksuele oriëntatie personeel v(s)o en p(s)o

	2014		2016		2018	
	n	%	n	%	n	%
v(s)o						
L(esbische) vrouwen	14	0,8	27	1,0	12	0,8
H(omoseksuele) mannen	25	1,5	26	1,0	13	0,9
B(iseksuele) mannen en vrouwen	12	0,7	16	0,6	14	0,9
Ref.	1.664	97,0	2.511	97,3	1.483	97,4
p(s)o						
L(esbische) vrouwen	5	0,5	13	0,4	14	0,7
H(omoseksuele) mannen	0	0,0	25	0,8	13	0,7
B(iseksuele) mannen en vrouwen	3	0,3	16	0,5	6	0,3
Ref.	926	99,1	3019	98,2	1.846	98,2

5.2.2 Genderoriëntatie

Op dezelfde wijze als bij leerlingen is transgender zijn bepaald bij personeelsleden. Wanneer zij vrouw zijn, maar zich geen vrouw en wel man voelen; of andersom: bij geboorte man, maar zich geen man, maar wel vrouw voelen. Geen personen blijken dit patroon aan te geven.

5.2.3 Verschillen in veilig voelen

Onderzocht is in hoeverre LHB-personeelsleden verschillen in persoonlijke veiligheidsbeleving van niet-LHB-medewerkers in school. Uit Tabel 5.14a en b blijkt dat er weinig verschil is tussen de twee groepen qua veiligheidsgevoel. Alleen in het p(s)o is er een verschil in veiligheidsgevoel op school, waar LHB personeelsleden zich minder veilig voelen op school (89%) dan overige personeelsleden (95%).

Tabel 5.14a - Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o

	2014 (N = 1.713)		2016 (N = 2.579)		2018 (N = 1.520)	
	Ref.	LHB (N = 51)	Ref.	LHB (N = 69)	Ref.	LHB (N = 39)
Op school	89,9	80,9*	89,0	86,3	90,5	90,7
Bij de fietsenstalling	86,3	75,6*	84,8	87,5	88,6	87,1
Op de parkeerplaats	88,6	88,6	87,8	88,9	91,8	94,3
In omgeving school	87,2	86,3	87,4	83,8	90,9	89,7

Het aantal LHB-personeel is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

Tabel 5.14b - Veilig voelen bij LHB-personeel p(s)o

	2014 (N = 933)		2016 (N = 3.073)		2018 (N = 1.877)	
	Ref.	LHB (N = 8)	Ref.	LHB (N = 54)	Ref.	LHB (N = 33)
Op school	93,9	89,4	96,3	95,7	94,8	89,1*
Bij de fietsenstalling	89,6	57,1*	93,5	92,0	82,1	88,9
Op de parkeerplaats	86,6	71,4	91,6	92,2	90,2	89,7
In omgeving school	84,8	87,5	90,8	90,7	90,2	93,8

Het aantal LHB-personeel is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

In Tabel 5.15 zijn de percentages van LHB-personeelsleden die zich veilig voelen vanaf 2010 weergegeven. Over de jaren heen is het veiligheidsgevoel op de verschillende plaatsen op of rond de school redelijk stabiel. In 2014 zien we het aandeel LHB-personeel dat zich veilig voelt op school dalen (met name in het v(s)o), daarna neemt het weer toe. Ook

het veiligheidsgevoel bij de fietsenstalling is in 2014 lager en neemt in de jaren daarna weer toe.

Tabel 5.15 - Veilig voelen bij LHB-personeel v(s)o en p(s)o 2010-2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>v(s)o: N (Aantal respondenten)</i>	111	36	51	69	39	gew.	gew.
Op school	91,4	93,5	80,9	86,2	90,7	0,20	0,014
Bij de fietsenstalling	94,0	93,5	75,6	87,5	87,1	0,22	0,025
Op de parkeerplaats	93,1	94,3	88,6	88,9	94,3	0,10	0,646
In omgeving school	88,8	94,9	86,3	83,8	89,7	0,12	0,388
Thuis	97,2	98,6	92,2	98,5	97,4	0,14	0,188
<i>p(s)o: N (Aantal respondenten)</i>	5	19	8	54	33	gew.	gew.
Op school	96,3	97,0	89,4	95,7	89,1	0,21	0,251
Bij de fietsenstalling	100,0	95,9	57,1	92,0	88,9	0,31	0,041
Op de parkeerplaats	91,0	95,6	71,4	92,2	89,7	0,19	0,404
In omgeving school	90,0	93,7	87,5	90,7	93,8	0,07	0,960
Thuis	100,0	97,9	100,0	100,0	100,0	0,36	0,003

5.2.4 Verschillen in slachtofferschap pesten en geweld

Als we het slachtofferschap onder LHB-personeelsleden vergelijken met het slachtofferchap onder de andere personeelsleden, dan laat Tabel 5.16 zien dat er geen significante verschillen zijn tussen de referentiegroep en LHB-personeel wat betreft ervaren slachtofferschap. Dit geldt voor zowel het v(s)o als het p(s)o.

Tabel 5.16 - % Slachtofferschap onder LHB-personeel v(s)o en p(s)o - 1x per maand of vaker

	v(s)o			p(s)o		
	N	Ref.	LHB	N	Ref.	LHB
Verbaal geweld	1.517	20,2	15,4	1.868		12,5
Materieel geweld	1.507	6,6	7,7	1.857	4,9	3,0
Sociaal geweld	1.504	9,3	2,6	1.857	5,6	6,1
Licht lichamelijk geweld	1.500	1,5	0,0	1.866	1,8	3,0
Grof lichamelijk geweld	1.511	0,3	0,0	1.861	0,2	0,0
Seksueel verbaal geweld	1.505	1,0	0,0	1.863	0,2	0,0
Seksueel fysiek geweld	1.505	0,2	0,0	1.863	0,0	0,0
Seksuele afbeeldingen	1.505	0,3	0,0	1.863	0,0	0,0
Pesten	1.519	1,1	0,0	1.875	1,1	3,0

Het aantal LHB-personeel is laag, in 2018 zelfs minder dan 50. Dit maakt de resultaten gevoelig voor toevallige afwijkingen te wijten aan de selectie.

Literatuur

- Alschuler, A.S. (1980). *School discipline: a socially literate solution*. New York: McGraw-Hill.
- Chapman, C. & Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: strategies for improvement. *Educational Research*, 46, 219-228.
- Chen, K. (2006). Social skills intervention for students with emotional/behavioral disorders: A literature review from the American Perspective. *Educational Research and Reviews*, 1, 143-149.
- Collier, G. (1994). *Social origins of mental ability*. New York: Wiley.
- Hertroys, J.B. & Kersten, W. (1985). *Bincken en bangeriken*. Haarlem: De Toorts.
- Howard, E.R. & Jenkins, J.M. (1970). *Improving discipline in the secondary school. A catalogue of alternatives to repression*. Denver: CFK Ltd.
- Kuypers, L. (2012). Transgenders in Nederland: prevalentie en attitudes. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36-2, 129-135.
- Lim, Y. Y. & Deutsch, M. (1996). *Examples of school-based programs involving peaceful conflict resolution and mediation oriented to overcoming community violence*. Columbia: Teachers College, International Center for Cooperation and Conflict Resolution.
- Loeber, R., Slot, N.W., Laan, P. van der & Hoeve, M. (Eds.) (2008). *Tomorrow's criminals. The development of child delinquency and effective interventions*. Farnham: Ashgate.
- Magnusson, D., & Allen, V.L. (Eds.). (1983). *Human development. An interactional perspective*. New York: Academic Press.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Stand van zaken uitvoering plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2006/32894). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2007). *Sociale veiligheid in en om onderwijsinstellingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2007/47301). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2009). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 18 december 2009 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk JOZ/171778). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 28 februari 2011 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 272574). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013). *Brief jaarlijks overzicht sociale veiligheid op scholen*. Brief d.d. 17 juli 2013 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 524634). Den Haag: Auteur.
- Mooij, T. (1999a). Promoting prosocial pupil behaviour: 1: A multilevel theoretical model. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 469-478.
- Mooij, T. (1999b). Promoting prosocial pupil behaviour: 2: Secondary school intervention and pupil effects. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 479-504.
- Mooij, T. (2009). Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs: Opzet en resultaten. In M. Boekenoogen, P. van Hoesel, Y. Prince, & C. Verheijen (Red.), *Methoden van beleidsonderzoekers: creatief en oplossingsgericht* (299-309). Den Haag: Lemma.

- Mooij, T. (2010). Pesten op de basisschool. In R. Loeber, W. Slot, P. van der Laan, M. Hoeve, & D. Graas (Red.), *Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners* (pp. 101-108). Amsterdam: SWP.
- Mooij, T. (2011a). Differences in pupil characteristics and motives in being a victim, perpetrator, and witness of violence in secondary education. *Research Papers in Education*, 26(1), 105-128.
- Mooij, T. (2011b). Secondary school teachers' personal and school characteristics, experience of violence and perceived violence motives. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 17(2), 225-251.
- Mooij, T. & Fettelaar, D. (2012). *Voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs. Pilot onderzoek: observatie van LHBT-voorlichting*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T. & Fettelaar, D. (2013). Observatie van voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs: een pilot onderzoek. *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 52, 282-298.
- Mooij, T., Fettelaar, D. & Wit, W. de (2012). *Sociale onveiligheid van LHB schoolpersoneel en LHB leerlingen. Onderzoeksverslag*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., Sijbers, R. & Sperber, M. (2006). *Rapportage Veiligheidsmonitor V(S)O*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., Smeets, E. & Wit, W. de (2011). Multi-level aspects of social cohesion of secondary schools and pupils' feelings of safety. *British Journal of Educational Psychology*, 81, 369-390.
- Mooij, T., Wit, W. de & Fettelaar, D. (2011). *Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 -2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T. & Wit, W. de (2009). *Definities van incidenten in het onderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Olweus, D. (1987). Bully/victim problems among schoolchildren in Scandinavia. In J.P. Myklebust & R. Ommundsen (Eds.), *Psykologprofesjonen mot ar 2000* (pp. 395-413). Oslo: Universitetsforlaget.
- Onderwijsraad (2006). *Naar meer evidence based onderwijs: Advies*. Den Haag: Auteur.
- Peetsma, T.T.D., Wagenaar, E., & Kat, E. de (2001). School motivation, future time perspective and well-being of high school students in segregated and integrated schools in the Netherlands and the role of ethnic self-description. In J. K. Koppen, I. Lunt & C. Wulf (Eds.), *Education in Europe, cultures, values, institutions in transition*. Vol. 14(pp. 54-74). Münster/New York: Waxmann.
- Peschar, J.L. (2005). *Over samenhang gesproken. Kanttekeningen bij onderzoek naar ongelijkheid en sociale cohesie in de onderwijssociologie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.
- Sørli, M.-A., Hagen, K.A. & Ogden, T. (2008). Social competence and antisocial behavior: Continuity and distinctiveness across early adolescence. *Journal of research on adolescence*, 18, 121-144.
- Schuyt, C. J. M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Rijswijk: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Bijlage 1 - Resultaten primair (speciaal) onderwijs 2018

B1.1.1 - Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal leerlingen (1 okt.)	220	41	630	232,5	128,72
<i>Onderwijstype (meerdere mogelijk)</i>	<i>(N = 220)</i>				
Basisonderwijs	205			93,1%	
Speciaal (basis)onderwijs	13			5,6%	
<i>Onderwijskundige richting</i>	<i>(N = 217)</i>				
Regulier	177			83,1%	
Dalton	7			3,2%	
Jenaplan	9			4,3%	
Montessori	9			3,6%	
Anders	15			5,7%	
<i>Denominatie of identiteit</i>	<i>(N = 220)</i>				
Algemeen bijzonder	23			6,9%	
Openbaar	68			32,8%	
Protestants-Christelijk	55			25,6%	
Reformatorisch	2			0,5%	
Gereformeerd	6			1,6%	
Rooms-Katholiek	51			28,0%	
Samenwerking/interconfessioneel	8			2,6%	
Vrije school / Antroposofisch	3			0,8%	
Joods	0			-	
Islamitisch	3			0,8%	
Anders	1			0,5%	

B1.1.2 - Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	220	33	100	79,9	11,81
Aandacht voor docentkwaliteiten	221	50	100	83,9	11,93
Aandacht voor leerlingzorg op maat	220	35	100	76,5	11,64
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	220	21	100	72,5	14,18
Externe personen betrokken bij opstellen regels	203	0	100	40,2	25,94
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	221	17	100	79,7	16,55
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	221	13	100	71,0	19,77
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>					
De locatie heeft een schoolagent of wijkagent	218	0	100	42,2	32,31
<i>Beleidsmaatregelen</i>					
Maatregelen veiligheidsbeleid	221	8	100	69,9	17,10
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>					
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	221	0	100	52,5	40,78
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wis-seling van lessen, en tussenuren van leerlingen	221	0	100	86,8	22,74
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of me-diator voor andere leerlingen	219	0	100	19,5	32,80
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aange-schaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	221	0	100	13,1	25,09
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	221	0	100	1,1	8,69
<i>Preventief beleid</i>					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	220	0	100	60,1	24,88
Ten aanzien van gedrag	220	0	100	69,2	20,49
Tav. belonen van gewenst gedrag	220	0	100	52,5	23,67
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	220	0	100	64,5	24,96
Tegen ongewenst gedrag	220	0	100	61,8	26,54
<i>Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie</i>					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	221	0	100	38,3	48,72
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	221	0	100	54,3	49,93
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale vei-ligheid op school	221	0	100	76,5	42,53
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	221	0	100	89,4	30,82
<i>Pestprotocol</i>					
De locatie heeft een pestprotocol	219	0	100	96,4	18,66
<i>Evaluatie</i>					
De aanpak van agressie en geweld met het bijbehorende pakket van beheersmaatregelen wordt regelmatig geëvalueerd	221	0	100	68,4	46,58
Er is periodiek afstemming met de gemeente over het veiligheidsbe-leid in en om school	220	0	100	41,5	49,39

B1.1.3 - Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Het voorkomen van incidenten</i>					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	208	0	100	2,8	16,49
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	206	0	100	1,0	10,10
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	189	0	100	14,2	34,97
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	195	0	100	0,6	7,85
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	183	0	100	5,1	22,09
Wegens wapenbezit van leerlingen	211	0	100	2,3	15,16
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	212	0	0	0,0	0,00
Wegens roken door leerlingen	212	0	100	2,6	15,87
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	212	0	100	1,1	10,53
Wegens spijbelen van leerlingen	203	0	100	7,0	25,53
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	198	0	100	14,9	35,71
Vanwege religieus extremisme	206	0	100	0,8	8,96
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	206	0	0	0,0	0,00
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	205	0	100	1,0	10,13
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	187	0	100	11,6	32,13
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	196	0	100	6,3	24,38
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	191	0	100	3,3	17,95
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	199	0	100	0,5	7,27

B1.1.4 - Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (aantallen)

	N	Min	Max	Gem	SD
Aantal incidenten					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	208	0	9	0,1	0,99
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	206	0	2	0,0	0,16
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	189	0	10	0,4	1,35
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	195	0	1	0,0	0,08
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	183	0	8	0,1	0,79
Wegens wapenbezit van leerlingen	211	0	1	0,0	0,15
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	212	0	0	0,0	0,00
Wegens roken door leerlingen	212	0	4	0,0	0,36
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	212	0	1	0,0	0,11
Wegens spijbelen van leerlingen	203	0	5	0,1	0,47
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	198	0	6	0,3	0,84
Vanwege religieus extremisme	206	0	2	0,0	0,13
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	206	0	0	0,0	0,00
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	205	0	2	0,0	0,16
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	187	0	5	0,2	0,75
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	196	0	5	0,1	0,58
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	191	0	1	0,0	0,18
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	199	0	1	0,0	0,07
Aantal leerlingen					
Dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	182	0	42	0,5	3,43
Dat slachtoffer is geworden van seksuele uitbuiting	197	0	1	0,0	0,13

B1.2.1 - Achtergrond- en schoolse kenmerken van personeel p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	1.840	20	70	42,1	12,08
Geslacht	<i>(N = 1.895)</i>				
Man	245			12,9%	
Vrouw	1.650			87,1%	
Geboorteland	<i>(N = 1.881)</i>				
Nederland	1.833			97,4%	
Ander land dan Nederland	48			2,6%	
Voel me thuis in	<i>(N = 1.821)</i>				
Nederland	1.812			98%	
Ander land dan Nederland	37			2,0%	
Godsdienstig	<i>(N = 1.891)</i>				
Niet gelovig	905			47,9%	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	612			32,4%	
Godsdienstig	374			19,8%	
Seksuele geaardheid	<i>(N = 1.888)</i>				
Heteroseksueel	1.645			87,1%	
Homoseksueel (incl. lesbisch)	27			1,4%	
Biseksueel	6			0,3%	
Ik geef hier geen antwoord op	210			11,1%	
Functie	<i>(N = 1.953)</i>				
Leerkracht	1.561			79,9%	
Onderwijs- of klassenassistent, remedial teacher	96			4,9%	
Interne begeleider	120			6,1%	
Conciërge, administratief, personeelsfunctionaris, ICT / technische ondersteuning (OOP)	83			4,2%	
Management / directie (hoofdzakelijk niet onderwijsgevend)	23			1,2%	
Anders (OOP)	70			3,6%	

B1.2.2 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.902	0	100	99,2	9,08
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.884	0	100	69,7	45,96
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.884	0	100	62,2	48,49
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.884	0	100	90,2	29,79
De regels zijn te zien via internet	1.884	0	100	27,6	44,73
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.884	0	100	19,3	39,46
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.829	0	100	92,6	14,27
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	1.013	0	100	53,7	49,88
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.773	0	100	86,2	34,51
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	1.952	0	100	98,0	10,96
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	1.956	0	100	94,4	16,10
Veilig voelen in omgeving school	1.932	0	100	90,5	29,35
Veilig voelen thuis	1.938	0	100	99,4	7,53
Alle locaties in school genoemd als veilig	1.956	0	100	83,9	36,79
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	1.878	0	100	11,2	17,79
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.878	0	100	8,7	28,15
Vergroting van veiligheid thuis	1.878	0	100	0,1	2,25
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.878	0	100	60,1	48,98
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	1.878	0	100	36,5	48,16
<i>Aangeboden activiteiten of programma's tbv positief schoolklimaat</i>					
Vreedzame school of SWPBS	1.960	0	100	44,3	49,68
Sociale vaardigheidstrainingen voor individuen of groepen	1.960	0	100	42,9	49,50
Andere activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.960	0	100	21,9	41,40
Geen activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.960	0	100	10,6	30,82

B1.2.3 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.522	0	100	99,1	9,36
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.507	0	100	70,9	45,44
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.507	0	100	62,3	48,47
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.507	0	100	90,9	28,71
De regels zijn te zien via internet	1.507	0	100	27,2	44,49
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.507	0	100	19,2	39,37
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.476	0	100	92,1	14,73
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	815	0	100	53,0	49,94
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.469	0	100	86,3	34,45
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	1.559	0	100	98,3	9,45
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	1.561	0	100	94,6	15,34
Veilig voelen in omgeving school	1.544	0	100	90,7	29,05
Veilig voelen thuis	1.547	0	100	99,4	7,83
Alle locaties in school genoemd als veilig	1.561	0	100	83,6	37,05
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	1.502	0	100	11,1	17,98
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.502	0	100	8,6	28,01
Vergroting van veiligheid thuis	1.502	0	100	0,1	2,53
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.502	0	100	60,6	48,89
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	1.502	0	100	35,9	47,99
<i>Aangeboden activiteiten of programma's tbv positief schoolklimaat</i>					
Vreedzame school of SWPBS	1.561	0	100	44,4	49,70
Sociale vaardigheidstrainingen voor individuen of groepen	1.561	0	100	42,2	49,41
Andere activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.561	0	100	22,2	41,56
Geen activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.561	0	100	11,3	31,71

B1.2.4 - Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o*

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>					
Verbaal geweld	1.947	0	100	14,0	34,68
Materieel geweld	1.936	0	100	5,0	21,71
Sociaal geweld	1.935	0	100	5,7	23,26
Licht lichamelijk geweld	1.945	0	100	1,8	13,30
Grof lichamelijk geweld	1.939	0	100	0,3	5,07
Seksueel geweld	1.959	0	100	0,2	4,52
Seksueel verbaal geweld	1.943	0	100	0,2	4,53
Seksueel fysiek geweld	1.942	0	0	0,0	0,00
Seksuele afbeeldingen	1.943	0	100	0,1	2,27
Pesten	1.955	0	100	1,1	10,31

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 worden de vragen naar slachtofferchap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B1.2.5 - Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Ander werk (N = 1.940)					
Overweegt ander werk, als mogelijk	309			15,8%	
Overweegt ander werk: Volledig vanwege veiligheidssituatie op en rond school (N=309)	6			1,9%	
Overweegt ander werk: Vanwege veiligheidssituatie en om andere redenen (N=309)	57			18,4%	
Overweegt ander werk: Niet vanwege veiligheidssituatie op en rond school (N=309)	244			79,0%	
Verzuim (N = 1.912)					
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	829			44,1%	
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld (N=829)	12			1,3%	
Ziekteverzuim: Niet het gevolg van ervaren pesten of geweld (N=829)	817			98,7%	
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek (N = 1.954)					
Afwezig of onvoldoende	39			2,0%	
Matig	77			4,0%	
Voldoende of goed	1.309			67,3%	
N.v.t., ervaar geen onveiligheid	529			26,7%	
Basismodule inspectie					
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	966	0	100	86,5	34,15
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	974	0	100	84,5	36,19
Voelt zich gezien en gewaardeerd door					
Collega's	1.957	0	100	79,9	17,00
Directie	1.946	0	100	75,7	20,91
Training of opleiding gevolgd over					
Pesten	1.884	0	100	13,3	33,93
Omgaan met agressie en geweld	1.887	0	100	21,0	40,75
De bevordering van sociale veiligheid op school	1.891	0	100	22,3	41,62
Positief schoolklimaat	1.904	0	100	47,3	49,94
Instructie of voorlichting gevolgd over					
Pesten	1.862	0	100	24,7	43,16
Omgaan met agressie en geweld	1.874	0	100	40,1	49,02
De bevordering van sociale veiligheid op school	1.869	0	100	39,8	48,97
Positief schoolklimaat	1.897	0	100	67,6	46,79

B1.2.6 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

	Geslacht van de respondent					
	Man		Vrouw		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Binnenschoolse regels</i>						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,5	a	99,2	a	99,2	1.845
De regels zijn te zien in de schoolgids	69,1	a	69,9	a	69,8	1.829
De regels zijn te zien op de gang / hal	49,7	a	64,7	b	62,7	1.829
De regels zijn te zien in de klaslokalen	86,8	a	90,7	a	90,1	1.829
De regels zijn te zien via internet	28,9	a	27,2	a	27,4	1.829
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	20,4	a	19,1	a	19,3	1.829
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	93,0	a	92,5	a	92,6	1.778
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	57,1	a	53,2	a	53,7	987
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	83,2	a	86,5	a	86,1	1.725
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	95,6	a	98,4	b	98,1	1.891
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	96,1	a	94,6	a	94,8	1.893
Veilig voelen in omgeving school	92,1	a	90,4	a	90,6	1.870
Veilig voelen thuis	98,2	a	99,6	b	99,4	1.876
Alle locaties in school genoemd als veilig	90,7	a	83,5	b	84,4	1.893
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	11,6	a	11,2	a	11,3	1.854
Vergroting van veiligheid in omgeving school	8,7	a	8,5	a	8,5	1.854
Vergroting van veiligheid thuis	0,0	a	0,1	a	0,1	1.854
Vergroting van veiligheid hoeft niet	64,5	a	59,2	a	59,9	1.854
Op minimaal 1 locatie in school is vergroting nodig	34,9	a	37,1	a	36,8	1.854

B1.2.7 - Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de klas volgens personeel p(s)o

	n	%
<i>Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt voor</i>	(N = 1.558)	
Nee	1.439	92,7
Ja	60	3,7
Weet niet	59	3,7
<i>Frequentie waarmee het voorkomt</i>	(N = 60)	
1 keer per maand of minder	56	92,9
1 keer per maand tot 1 keer per week	4	7,1
Meer dan 1 keer per week	0	0
<i>Het zijn dezelfde daders</i>	(N = 60)	
Altijd	26	46,4
Vaak	16	24,1
Dit wisselt enigszins	6	9,0
Dit wisselt sterk	1	1,7
Weet ik niet	11	18,8
<i>Het zijn dezelfde slachtoffers</i>	(N = 60)	
Altijd	7	12,6
Vaak	6	9,6
Dit wisselt enigszins	17	29,7
Dit wisselt sterk	10	15,9
Weet ik niet	20	32,1

B1.3.1 - Achtergrond- en schoolse kenmerken van leerlingen p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	6.390	7	16	11,0	0,89
Geslacht	<i>(N = 8.806)</i>				
Jongen	4.412			50,1%	
Meisje	4.394			49,9%	
Geboorteland	<i>(N = 8.319)</i>				
Nederland	8.129			97,7%	
Ander land dan Nederland	190			2,3%	
Voel me thuis in	<i>(N = 7.615)</i>				
Nederland	7.116			93,4%	
Ander land dan Nederland	499			6,6%	
Volledig gezin	<i>(N = 8.801)</i>				
Nee	2.011			22,8%	
Ja	6.790			77,2%	
Godsdienstig	<i>(N = 8.793)</i>				
Niet gelovig	5.540			63,0%	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	932			10,6%	
Godsdienstig	2.321			26,4%	
Groep	<i>(N = 8.831)</i>				
Groep 7	4.027			45,6%	
Groep 8	4.162			47,1%	
Anders	642			7,3%	
Cijfers					
Cijfer taal	6.647	2	10	7,4%	1,44
Cijfer rekenen	6.952	2	10	7,6%	1,66

B1.3.2 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>					
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	9.276	0	100	80,5	39,65
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	9.234	0	100	84,3	36,35
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	9.234	0	100	47,6	49,94
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	9.212	0	100	46,5	49,88
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	9.237	0	100	62,4	48,45
<i>Spijbelen</i>					
De leerling heeft gespijbeld	9.283	0	100	7,1	25,60
<i>Risicogedrag</i>					
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	8.920	0	100	9,9	29,84
De leerling heeft wel eens gerookt	8.901	0	100	1,6	12,49
De school heeft informatie gegeven over alcohol	8.898	0	100	25,8	43,76
De school heeft informatie gegeven over roken	8.889	0	100	33,8	47,31
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	9.371	0	100	97,3	10,26
Veilig voelen bij de fietsenstalling	9.016	0	100	97,6	15,34
Veilig voelen in omgeving school	9.016	0	100	94,8	22,21
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Op school	9.371	0	100	7,3	17,41
Bij fietsenstalling	9.371	0	100	8,8	28,34
In omgeving school	9.371	0	100	11,5	31,96
Hoeft niet	9.371	0	100	55,1	49,75
<i>Sociaal welbevinden</i>					
Sociaal welbevinden	9.371	0	100	85,4	26,81

B1.3.3 - Ervaren pesten en geweld door leerlingen p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>					
Schelden op school	8.933	0	100	17,8	38,26
Kapot maken van spullen op school	8.873	0	100	3,1	17,20
Stelen van spullen op school	8.797	0	100	5,0	21,81
Buiten worden gesloten op school	8.806	0	100	11,0	31,26
Bang zijn voor andere leerlingen op school	8.811	0	100	8,7	28,14
Met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen)	8.857	0	100	10,4	30,58
Pesten op school	9.018	0	100	10,0	30,00
<i>Dader - soms of vaker</i>					
Schelden op school	8.904	0	100	7,8	26,81
Kapot maken van spullen op school	8.841	0	100	0,4	6,69
Stelen van spullen op school	8.813	0	100	0,6	7,49
Anderen buiten sluiten op school	8.786	0	100	2,3	15,11
Leerlingen bang maken op school	8.785	0	100	3,1	17,35
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen)	8.812	0	100	2,9	16,79
Pesten van leerlingen van school	8.782	0	100	2,1	14,37

B1.3.4 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongens)

Geslacht van de leerling	Jongen		Meisje		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	78,8	a	82,8	b	80,8	8.717
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	83,5	a	86,0	b	84,7	8.679
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	46,3	a	48,4	a	47,4	8.678
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	44,1	a	49,1	b	46,6	8.657
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	62,2	a	62,5	a	62,4	8.680
<i>Spijbelen</i>						
De leerling heeft gespijbeld	8,9	a	4,9	b	6,9	8.725
<i>Risicogedrag</i>						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	14,1	a	5,5	b	9,8	8.724
De leerling heeft wel eens gerookt	2,4	a	0,7	b	1,6	8.709
De school heeft informatie gegeven over alcohol	29,0	a	22,7	b	25,9	8.706
De school heeft informatie gegeven over roken	38,6	a	29,3	b	33,9	8.700
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	97,7	a	96,9	b	97,3	8.806
Veilig voelen bij de fietsenstalling	98,2	a	97,0	b	97,6	8.671
Veilig voelen in omgeving school	95,2	a	94,3	a	94,8	8.671
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	7,4	a	7,4	a	7,4	8.806
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	8,3	a	9,9	b	9,1	8.806
Vergroting van veiligheid in omgeving school	11,9	a	11,8	a	11,8	8.806
Vergroting van veiligheid hoeft niet	56,0	a	56,9	a	56,5	8.806

B1.3.5 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

Stedelijkheid	G4		G18		Stads- gewesten		Platte- land		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>										
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	78,5	a	81,1	a	81,9	b	80,7	b	80,5	9.276
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	83,7	a	85,7	a	84,1	a	84,2	a	84,3	9.234
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	48,5	a	47,7	a	49,2	a	46,3	a	47,6	9.234
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	43,5	a	43,7	a	46,8	a	49,1	b	46,5	9.212
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	58,0	a	59,2	a	63,3	b	65,6	b	62,4	9.237
<i>Spijbelen</i>										
De leerling heeft gespijbeld	7,1	a	6,8	a	7,0	a	7,1	a	7,1	9.283
<i>Risicogedrag</i>										
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	7,8	a	9,3	a	8,1	a	12,0	b	9,9	8.920
De leerling heeft wel eens gerookt	0,9	a	1,6	a	0,8	a	2,2	b	1,6	8.901
De school heeft informatie gegeven over alcohol	24,4	a	23,0	a	21,9	a	29,3	b	25,8	8.898
De school heeft informatie gegeven over roken	33,5	a	31,0	a	32,1	a	35,9	b	33,8	8.889
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Veilig voelen op school	97,0	a	97,4	a	97,1	a	97,5	a	97,3	9.371
Veilig voelen bij de fietsenstalling	96,8	a	97,5	a	97,7	a	98,0	b	97,6	9.016
Veilig voelen in omgeving school	94,0	a	95,0	a	94,7	a	95,2	a	94,8	9.016
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>										
Vergroting van veiligheid op school	7,6	a	7,3	a	7,0	a	7,3	a	7,3	9.371
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	10,7	a	9,2	a	6,4	b	8,6	c	8,8	9.371
Vergroting van veiligheid in omgeving school	14,1	a	12,0	a	9,9	b	10,7	b	11,5	9.371
Vergroting van veiligheid hoeft niet	51,1	a	54,4	b	58,6	c	56,0	b	55,1	9.371

B1.3.6 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen p(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=basisonderwijs)

Type onderwijs	Regulier		Speciaal		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	81,5	a	66,5	b	80,5	9.231
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	85,0	a	75,9	b	84,4	9.191
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	47,8	a	43,1	b	47,5	9.191
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	46,7	a	41,5	b	46,4	9.169
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	62,6	a	58,6	b	62,3	9.194
<i>Spijbelen</i>						
De leerling heeft gespijbeld	6,7	a	12,1	b	7,1	9.239
<i>Risicogedrag</i>						
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	9,4	a	17,0	b	9,9	8.878
De leerling heeft wel eens gerookt	1,2	a	7,2	b	1,6	8.859
De school heeft informatie gegeven over alcohol	25,0	a	36,3	b	25,8	8.856
De school heeft informatie gegeven over roken	33,6	a	36,3	a	33,8	8.847
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	97,4	a	95,8	b	97,3	9.326
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,6	a	96,6	a	97,6	8.973
Veilig voelen in omgeving school	94,8	a	94,6	a	94,8	8.973
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	6,9	a	12,5	b	7,3	9.326
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	8,6	a	12,2	b	8,8	9.326
Vergroting van veiligheid in omgeving school	11,6	a	10,6	a	11,6	9.326
Vergroting van veiligheid hoeft niet	55,9	a	44,9	b	55,2	9.326

B1.4.1a - Achtergrondkenmerken van alle ouders p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	5.549	21	67	40,3	5,97
Geslacht	<i>(N = 5.726)</i>				
Man	1.317			23,0%	
Vrouw	4.409			77,0%	
Aantal jaar in ouderraad of mr	<i>(N = 478)</i>				
0 jaar	6			1,3%	
1	94			19,7%	
2	115			24,1%	
3	82			17,2%	
4	62			13,0%	
5	35			7,3%	
6 jaar of meer	84			17,6%	
Aantal kinderen op school	<i>(N = 5.707)</i>				
Eén kind	3.097			54,3%	
Twee	2.179			38,2%	
Drie	398			7,0%	
Vier	31			0,5%	
Vijf	1			0,0%	

B1.4.1b - Achtergrondkenmerken van mr-ouders p(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	481	26	58	40,4	5,21
Geslacht	<i>(N = 491)</i>				
Man	73			14,9%	
Vrouw	418			85,1%	
Aantal jaar in ouderraad of mr	<i>(N = 478)</i>				
0 jaar	6			1,3%	
1	94			19,7%	
2	115			24,1%	
3	82			17,2%	
4	62			13,0%	
5	35			7,3%	
6 jaar of meer	84			17,6%	
Aantal kinderen op school	<i>(N = 487)</i>				
Eén kind	195			40,0%	
Twee	223			45,8%	
Drie	63			12,9%	
Vier	5			1,0%	
Vijf	1			0,2%	

B1.4.2a - Schoolveiligheid volgens alle ouders p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
In de klas	5.542	0	100	96,7	17,86
In de gangen	5.313	0	100	93,1	25,27
In de overblijfruimte	3.832	0	100	93,5	24,61
Op de toiletten	4.647	0	100	94,3	23,22
In de gymzaal	4.571	0	100	94,9	21,95
Op het schoolplein	5.263	0	100	84,9	35,78
Bij de fietsenrekken, -stalling	4.396	0	100	93,5	24,60
In de schoolomgeving	5.001	0	100	81,9	38,54
<i>Waren er problemen op school met</i>					
Spijbelen	4.695	0	100	1,0	9,83
Roken	5.123	0	100	2,4	15,24
Drugs	5.118	0	100	0,4	6,02
Alcohol	5.110	0	100	0,3	5,51
Wapens	5.134	0	100	0,2	4,83
Pesten	4.189	0	100	41,1	49,21
Verbaal geweld	4.347	0	100	40,9	49,17
Materieel geweld	4.271	0	100	14,7	35,45
Sociaal geweld	4.241	0	100	32,1	46,70
Licht lichamelijk geweld	4.451	0	100	41,5	49,28
Grof lichamelijk geweld	4.723	0	100	2,9	16,91
Seksueel geweld	4.657	0	100	1,0	10,14
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
In de klas	5.765	0	100	8,2	27,47
In de gangen	5.765	0	100	9,5	29,31
In de overblijfruimte	5.765	0	100	6,2	24,16
Op de toiletten	5.765	0	100	5,7	23,21
In de gymzaal	5.765	0	100	5,6	23,00
Op het schoolplein	5.765	0	100	26,5	44,12
Bij de fietsenrekken, -stalling	5.765	0	100	6,6	24,86
In de schoolomgeving	5.765	0	100	27,0	44,40
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	5.765	0	100	40,1	49,01

B1.4.2b - Schoolveiligheid volgens mr-ouders p(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
In de klas	488	0	100	97,0	17,09
In de gangen	469	0	100	93,7	24,25
In de overblijfruimte	353	0	100	92,9	25,64
Op de toiletten	412	0	100	94,2	23,42
In de gymzaal	420	0	100	94,0	23,72
Op het schoolplein	468	0	100	83,4	37,25
Bij de fietsenrekken, -stalling	393	0	100	93,7	24,39
In de schoolomgeving	447	0	100	77,4	41,86
<i>Waren er problemen op school met</i>					
Spijbelen	401	0	100	1,3	11,17
Roken	444	0	100	3,9	19,38
Drugs	450	0	100	0,4	6,63
Alcohol	448	0	100	0,7	8,33
Wapens	451	0	100	0,2	4,71
Pesten	359	0	100	49,2	50,06
Verbaal geweld	381	0	100	49,8	50,06
Materieel geweld	363	0	100	18,6	38,93
Sociaal geweld	364	0	100	36,6	48,24
Licht lichamelijk geweld	380	0	100	49,7	50,06
Grof lichamelijk geweld	422	0	100	1,8	13,47
Seksueel geweld	411	0	100	0,7	8,05
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
In de klas	495	0	100	7,6	26,53
In de gangen	495	0	100	8,8	28,42
In de overblijfruimte	495	0	100	6,4	24,50
Op de toiletten	495	0	100	5,7	23,14
In de gymzaal	495	0	100	6,9	43,84
Op het schoolplein	495	0	100	25,9	43,84
Bij de fietsenrekken, -stalling	495	0	100	7,5	26,36
In de schoolomgeving	495	0	100	33,6	47,28
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	495	0	100	36,3	48,13

Bijlage 2 - Resultaten primair (speciaal) onderwijs, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

B2.1.1 - Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-Waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	77	108	120	370	221		
Sociaal-cognitieve ondersteuning							
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	77,8	78,6	76,4	78,4	79,8	0,10	0,035
Aandacht voor docentkwaliteiten	82,1	83,1	80,5	83,4	83,9	0,11	0,012
Aandacht voor leerlingzorg op maat	80,6	77,7	75,0	76,6	76,5	0,16	0,000
Binnenschoolse regels							
Interne personen betrokken bij opstellen regels	65,4	72,1	68,9	71,8	72,5	0,19	0,000
Externe personen betrokken bij opstellen regels	6,3	8,5	22,4	25,4	40,2	0,18	0,000
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	62,3	69,2	64,9	71,1	79,6	0,26	0,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	50,5	57,5	59,0	68,5	71,0	0,36	0,000
Samenwerking met externe instellingen							
De locatie heeft een schoolagent of wijkagent	44,1	40,7	41,8	38,8	42,2	0,05	0,634
Beleidsmaatregelen							
Maatregelen veiligheidsbeleid	67,3	66,1	59,9	65,4	69,9	0,18	0,000
Afzonderlijke beleidsmaatregelen							
Alle toegangen, behalve de hoofdingang, worden afgesloten tijdens schooltijden	41,4	42,1	55,5	44,8	52,5	0,13	0,001
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	83,6	85,5	86,3	85,9	86,8	0,05	0,606
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	9,5	23,6	10,2	13,8	19,5	0,18	0,000
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	6,9	9,1	10,6	10,6	13,1	0,09	0,077
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	0,7	2,3	1,1	0,2	1,1	0,09	0,075
Preventief beleid							
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	49,7	50,8	56,2	60,4	60,1	0,18	0,000
Ten aanzien van gedrag	73,4	76,1	63,4	69,1	69,2	0,24	0,000
Tav. belonen van gewenst gedrag	61,3	64,4	45,3	54,4	52,5	0,29	0,000
Tav. respect voor hoge of lage schoolprestaties	68,1	65,0	61,1	65,3	64,5	0,10	0,029
Tegen ongewenst gedrag	-	-	57,2	59,3	61,8	0,07	0,174
Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie							
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	33,9	47,8	38,3	0,12	0,011
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	53,9	62,3	54,3	0,08	0,143
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	80,9	85,0	76,5	0,09	0,082
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	86,1	89,7	89,4	0,05	0,428
Pestprotocol							
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	92,0	95,7	96,4	0,09	0,095

B2.1.2 - Incidenten volgens leidinggevenden p(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	77	108	120	370	221		
<i>Voorkomen en aard van incidenten</i>							
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,9	0,5	2,8	0,09	0,061
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,08	0,200
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	10,7	13,3	16,3	13,7	14,2	0,05	0,639
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	4,1	6,7	4,1	4,1	0,6	0,10	0,053
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	12,0	12,6	8,2	10,1	5,1	0,09	0,108
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	1,3	4,8	3,6	2,1	2,3	0,07	0,232
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	0,9	0,9	2,6	0,07	0,250
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	0,0	1,0	0,0	0,0	1,1	0,08	0,165
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	5,3	14,3	14,6	7,6	7,0	0,13	0,002
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	0,3	1,4	0,6	0,3	0,5	0,13	0,008
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	17,1	15,0	21,0	16,7	14,9	0,06	0,510
Incident(en) vanwege religieus extremisme	3,9	1,9	1,8	0,5	0,8	0,09	0,075
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,09	0,112
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	2,6	0,0	0,0	0,4	1,0	0,11	0,018
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	27,7	22,5	13,3	0,15	0,004
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	2,9	0,2	0,5	0,11	0,030
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	0,0	0,0	0,0	0,02	0,867

B2.2.1 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	592	966	981	3.164	1.960		
Binnenschoolse regels							
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,7	99,0	99,0	99,8	99,2	0,04	0,003
De regels zijn te zien in de schoolgids	95,1	95,1	87,2	89,2	69,7	0,28	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	51,1	55,3	57,8	67,1	62,2	0,11	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,4	92,1	96,0	95,3	90,2	0,11	0,000
De regels zijn te zien via internet	65,5	75,0	58,7	65,7	27,6	0,33	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	51,9	55,1	42,2	53,5	19,3	0,27	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	75,0	78,5	84,6	88,0	92,6	0,19	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	16,2	15,1	26,6	32,3	53,7	0,31	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,2	67,2	79,6	83,0	86,2	0,20	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,4	91,4	97,1	97,9	98,0	0,16	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	94,3	95,1	93,7	96,1	94,4	0,06	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	93,4	94,2	89,2	93,3	92,0	0,07	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	90,6	92,0	86,5	91,7	90,3	0,08	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,1	91,8	85,1	90,7	90,5	0,09	0,000
Veilig voelen thuis	97,6	97,9	99,3	99,2	99,4	0,09	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	13,5	13,5	16,9	14,1	11,2	0,09	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,8	21,7	17,9	13,4	8,7	0,15	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,02	0,197
Vergroting van veiligheid hoeft niet	48,4	51,2	45,2	53,1	60,1	0,10	0,000

B2.2.2 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerkrachten p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	P-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	453	757	794	2.590	1.561		
Binnenschoolse regels							
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,9	99,0	99,9	99,1	0,04	0,007
De regels zijn te zien in de schoolgids	94,7	95,4	87,0	89,3	70,9	0,27	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	47,9	54,5	57,2	66,6	62,3	0,13	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	88,2	92,7	96,0	94,9	90,9	0,11	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,6	73,9	56,5	64,5	27,2	0,32	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	50,8	55,9	41,1	53,1	19,2	0,27	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	74,5	77,9	78,5	83,3	92,1	0,22	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	14,9	13,8	23,5	29,2	53,0	0,33	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	64,6	69,0	79,5	83,0	86,3	0,20	0,000
Leerkrachten controleren naleving van gedragsregels	93,7	92,4	97,2	97,9	98,3	0,15	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	94,3	95,5	94,0	96,2	94,6	0,06	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	93,8	94,7	90,1	93,4	92,8	0,07	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	90,7	92,5	86,5	91,6	90,3	0,08	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,0	92,2	85,3	90,8	90,7	0,09	0,000
Veilig voelen thuis	97,8	98,1	99,7	99,3	99,4	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	13,4	12,8	17,1	14,0	11,1	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	22,9	21,0	16,9	13,3	8,6	0,14	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,0	0,3	0,3	0,1	0,1	0,03	0,144
Vergroting van veiligheid hoeft niet	47,8	52,5	44,7	53,0	60,6	0,11	0,000

B2.2.3 - Ervaren pesten en geweld door personeel p(s)o*, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	592	966	981	3.164	1.960		
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>							
Verbaal geweld	12,4	16,1	12,8	18,3	16,8	0,06	0,000
Materieel geweld	4,8	7,7	4,5	6,0	5,9	0,03	0,050
Sociaal geweld	4,1	5,8	7,5	6,6	6,2	0,02	0,256
Licht lichamelijk geweld	1,5	2,0	1,1	2,6	2,3	0,04	0,002
Grof lichamelijk geweld	0,3	0,4	0,0	0,6	0,3	0,05	0,002
Seksueel geweld	0,5	0,9	0,2	0,5	0,2	0,03	0,115
Pesten	-	-	1,1	0,7	1,1	0,02	0,274

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014-2018 worden de vragen naar slachtofferschap voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten het bestek van dit onderzoek.

Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B2.3.1 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	2.006	3.278	4.774	12.717	9.371		
Regels prosociaal opstellen en handhaven							
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	-	-	78,9	80,0	80,5	0,02	0,030
De juf/meester of kinderen zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	-	-	85,4	88,5	91,0	0,07	0,000
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	-	-	39,9	45,8	46,5	0,06	0,000
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	-	-	53,3	58,3	62,4	0,07	0,000
Spijbelen							
De leerling heeft gespijbeld	4,2	5,6	5,0	5,1	7,1	0,04	0,000
Risicogedrag							
De leerling heeft wel eens alcohol gebruikt	-	-	11,2	10,5	9,9	0,02	0,016
De leerling heeft wel eens gerookt	-	-	2,6	2,0	1,6	0,03	0,000
De school heeft informatie gegeven over alcohol	-	-	42,2	26,0	25,8	0,17	0,000
De school heeft informatie gegeven over roken	-	-	42,8	33,9	33,8	0,09	0,000
Gevoelens van veiligheid							
Veilig voelen op school	94,1	94,7	96,8	96,9	97,3	0,10	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	90,2	92,3	96,7	96,8	97,6	0,13	0,000
Veilig voelen in omgeving school	87,0	89,7	92,6	93,9	94,8	0,10	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig							
Vergroting van veiligheid op school	10,4	9,3	6,5	7,1	7,3	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	11,8	9,5	8,6	10,5	8,8	0,04	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	16,8	16,3	14,0	12,8	11,5	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid hoeft niet	62,0	63,3	58,8	58,3	55,1	0,06	0,000

B2.3.2 - Ervaren pesten en geweld door leerlingen p(s)o, jaargangen 2014, 2016, 2018

	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	4.774	12.717	9.371		
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>					
Schelden op school	19,5	17,0	17,8	0,03	0,000
Kapot maken van spullen op school	4,5	3,5	3,1	0,03	0,000
Stelen van spullen op school	5,7	4,1	5,0	0,03	0,000
Buiten worden gesloten op school	12,9	10,7	11,0	0,03	0,000
Bang zijn voor andere leerlingen op school	9,8	8,0	8,7	0,03	0,000
Met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen)	11,2	10,0	10,4	0,02	0,023
Pesten op school	14,0	10,6	10,0	0,06	0,000
<i>Dader - soms of vaker</i>					
Schelden op school	10,3	8,4	7,8	0,04	0,000
Kapot maken van spullen op school	0,7	0,7	0,4	0,01	0,073
Stelen van spullen op school	0,6	0,6	0,6	0,00	0,775
Anderen buiten sluiten op school	2,5	2,1	2,3	0,01	0,305
Leerlingen bang maken op school	4,1	3,4	3,1	0,02	0,001
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen)	3,1	3,1	2,9	0,01	0,721
Pesten van leerlingen van school	4,3	3,4	2,1	0,05	0,000

B2.4.1 - Schoolveiligheid volgens ouders p(s)o, jaargangen 2010, 2012, 2014, 2016, 2018

	2010	2012	2014	2016	2018	e.g. gew.	p-waarde gew.
<i>N (Aantal respondenten)</i>	363	398	305	938	495		
Gevoelens van veiligheid							
In de klas	98,9	97,4	99,0	96,8	97,0	0,06	0,037
In de gangen	94,0	94,0	91,5	93,9	93,7	0,04	0,463
In de overblijfruimte	96,9	98,3	94,9	96,6	92,9	0,09	0,004
Op de toiletten	94,7	92,3	91,2	96,1	94,2	0,07	0,030
In de gymzaal	-	-	-	-	94,0	-	-
Op het schoolplein	85,0	85,2	82,6	85,4	83,4	0,03	0,697
Bij de fietsenrekken, -stalling	88,1	90,9	88,2	90,5	93,7	0,07	0,052
In de schoolomgeving	58,7	65,2	74,7	80,3	77,4	0,18	0,000
Waren er problemen op school met:							
Spijbelen	1,0	1,6	1,7	1,3	1,3	0,02	0,903
Roken	-	-	0,0	1,0	3,9	0,13	0,000
Drugs	0,3	0,6	0,4	0,4	0,4	0,01	0,983
Alcohol	0,6	0,3	0,4	0,3	0,7	0,02	0,847
Wapens	0,6	0,3	0,4	0,2	0,2	0,03	0,804
Pesten	31,9	45,8	64,2	51,8	49,2	0,21	0,000
Verbaal geweld	18,1	28,5	61,5	50,4	49,8	0,32	0,000
Materieel geweld	4,6	6,9	24,1	15,8	18,6	0,21	0,000
Sociaal geweld	8,3	14,0	52,9	39,0	36,6	0,36	0,000
Licht lichamelijk geweld	15,0	21,8	57,8	48,4	49,7	0,35	0,000
Grof lichamelijk geweld	1,3	2,7	4,1	2,4	1,8	0,06	0,078
Seksueel geweld	0,3	1,9	3,0	1,1	0,7	0,08	0,007
Vergroting van veiligheid is nodig							
In de klas	5,3	10,1	5,3	7,4	7,6	0,07	0,016
In de gangen	12,7	10,2	14,2	9,4	8,8	0,07	0,029
In de overblijfruimte	6,7	8,0	7,3	5,0	6,4	0,04	0,373
Op de toiletten	7,3	10,4	10,9	5,1	5,7	0,09	0,001
In de gymzaal	-	-	-	-	6,9	-	-
Op het schoolplein	31,2	28,4	32,5	26,7	25,9	0,06	0,093
Bij de fietsenrekken, -stalling	20,7	14,3	13,9	10,2	7,5	0,13	0,000
In de schoolomgeving	55,5	53,5	43,4	32,7	33,6	0,19	0,000
Veiligheid hoeft niet te worden vergroot	-	-	28,1	37,5	36,3	0,09	0,003

Bijlage 3 - Resultaten voortgezet (speciaal) onderwijs 2018

B3.1.1 - Schoollocatiekenmerken volgens leidinggevenden v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal leerlingen (1 okt.)	142	25	2.618	870,6	772,47
Onderwijstype (meerdere mogelijk)	(N = 142)				
Vmbo	78			54,9%	
Pro	36			25,4%	
Havo	71			50,0%	
Vwo	69			48,6%	
Speciaal onderwijs cluster 1	2			1,4%	
Speciaal onderwijs cluster 2	8			5,6%	
Speciaal onderwijs cluster 3	10			7,0%	
Speciaal onderwijs cluster 4	39			27,5%	
Onderwijskundige richting	(N = 137)				
Regulier	106			77,4%	
Dalton	0			-	
Jenaplan	0			-	
Montessori	2			1,5%	
Anders	29			21,2%	
Denominatie of identiteit	(N = 142)				
Algemeen bijzonder	23			16,2%	
Openbaar	38			26,8%	
Protestants-Christelijk	11			7,7%	
Reformatorisch	17			12,0%	
Gereformeerd	0			-	
Rooms-Katholiek	24			16,9%	
Samenwerking/interconfessioneel	28			19,7%	
Vrije school / Antroposofisch	0			-	
Joods	0			-	
Islamitisch	0			-	
Anders	1			0,7%	

B3.1.2 - Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	142	38	100	74,7	11,25
Aandacht voor docentkwaliteiten	142	50	100	75,5	10,08
Aandacht voor leerlingzorg op maat	141	43	100	73,5	10,90
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	142	25	100	70,3	14,46
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	114	0	100	46,7	26,51
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	142	11	89	55,4	15,42
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	142	22	94	69,0	13,76
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>					
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	142	0	100	60,3	20,76
<i>Beleidsmaatregelen</i>					
Maatregelen veiligheidsbeleid	142	25	97	65,9	14,82
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>					
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	142	0	100	37,5	39,47
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	142	0	100	20,4	32,70
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	142	0	100	46,0	31,32
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	142	0	100	2,5	11,26
De locatie organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	141	0	100	42,7	31,27
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	141	0	100	63,8	24,17
<i>Preventief beleid</i>					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	142	0	100	61,4	18,50
Ten aanzien van gedrag	142	0	100	61,7	16,10
T.a.v. belonen van gewenst gedrag	141	0	100	49,7	21,40
T.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties	141	0	100	58,5	20,72
Tegen ongewenst gedrag	141	0	100	64,0	20,98
<i>Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie</i>					
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	142	0	100	50,7	50,17
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	142	0	100	51,4	50,16
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	142	0	100	78,2	41,46
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	142	0	100	90,1	29,92
<i>Pestprotocol</i>					
De locatie heeft een pestprotocol	139	0	100	97,8	14,58
<i>Evaluatie</i>					
De aanpak van agressie en geweld met het bijbehorende pakket van beheersmaatregelen wordt regelmatig geëvalueerd	142	0	100	78,9	40,97

B3.1.3 - Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie)

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Het voorkomen van incidenten</i>					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	105	0	100	2,9	16,74
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	96	0	100	18,8	39,24
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	96	0	100	28,1	45,20
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	94	0	100	11,7	32,32
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	92	0	100	29,3	45,79
Wegens wapenbezit van leerlingen	103	0	100	25,2	43,65
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	99	0	100	24,2	43,07
Wegens roken door leerlingen	98	0	100	48,0	50,22
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	101	0	100	50,5	50,25
Wegens spijbelen van leerlingen	87	0	100	66,7	47,41
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	101	0	100	39,6	49,15
Vanwege religieus extremisme	108	0	100	0,9	9,62
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	102	0	100	1,0	9,90
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	106	0	100	0,9	9,71
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	82	0	100	69,5	46,32
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	89	0	100	34,8	47,91
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	88	0	100	69,3	46,38
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	95	0	100	7,4	26,26

B3.1.4 - Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (aantallen)

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Aantal incidenten</i>					
Gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	105	0	5	0,1	0,51
Gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	96	0	3	0,3	0,71
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	96	0	20	1,0	2,68
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	94	0	10	0,4	1,61
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	92	0	25	1,3	3,41
Wegens wapenbezit van leerlingen	103	0	3	0,3	0,63
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	99	0	10	0,7	1,81
Wegens roken door leerlingen	98	0	100	6,7	16,31
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	101	0	20	1,3	2,43
Wegens spijbelen van leerlingen	87	0	100	8,5	15,53
Vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	101	0	10	0,9	1,77
Vanwege religieus extremisme	108	0	1	0,0	0,10
Vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	102	0	1	0,0	0,10
Vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	106	0	1	0,0	0,10
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen	82	0	100	4,0	11,61
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten	89	0	10	0,6	1,36
Met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen	88	0	20	2,1	3,19
Waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	95	0	3	0,1	0,42
<i>Aantal leerlingen</i>					
Dat vorig schooljaar heeft gespijgeld	58	0	250	33,8	54,24
Dat slachtoffer is geworden van seksuele uitbuiting	91	0	1	0,1	0,31

B3.2.1 - Achtergrondkenmerken van personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	1.473	20	69	44,2	12,05
Geslacht	<i>(N = 1.531)</i>				
Man	624			40,8%	
Vrouw	907			59,2%	
Geboorteland	<i>(N = 1.509)</i>				
Nederland	1.467			96,8%	
Ander land dan Nederland	48			3,2%	
Voel me thuis in	<i>(N = 1.415)</i>				
Nederland	1.388			95,2%	
Ander land dan Nederland	70			4,8%	
Godsdienstig	<i>(N = 1.537)</i>				
Niet gelovig	906			58,9%	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	390			25,4%	
Godsdienstig	241			15,7%	
Seksuele geaardheid	<i>(N = 1.543)</i>				
Heteroseksueel	1.324			85,8%	
Homoseksueel (incl. lesbisch)	25			1,6%	
Biseksueel	14			0,9%	
Ik geef hier geen antwoord op	180			11,7%	

B3.2.2 - Schoolse kenmerken van personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Aantal (klok)uur per week aanwezig op locatie	1.604	0	60	27,9	9,79
Functie	<i>(N = 1.646)</i>				
Leerkracht	1.141			69,3%	
Onderwijs- of klassenassistent, remedial teacher	129			7,8%	
Zorgcoördinator of vergelijkbare functie	64			3,9%	
Conciërge, administratief, personeelsfunctionaris, ICT / technische ondersteuning	155			9,4%	
Management / directie (hoofdzakelijk niet onderwijsgevend)	21			1,3%	
Anders	136			8,3%	
Docenten: Werkzaam in onderwijstype(n)	<i>(N = 1.124)</i>				
Pro	150			13,2%	
Vmbo	464			40,8%	
Havo	499			43,9%	
Vwo	421			37,1%	
Speciaal onderwijs	289			25,4%	

B3.2.3 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.568	0	100	98,0	13,98
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.537	0	100	79,6	40,41
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.537	0	100	37,0	48,26
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.537	0	100	44,6	49,76
De regels zijn te zien via internet	1.537	0	100	59,3	49,12
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.537	0	100	21,5	41,02
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	1.348	0	100	88,8	21,50
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	624	0	100	67,9	46,66
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	1.234	0	100	44,3	49,71
Samen controleren van gedragsregels	1.619	0	100	82,1	24,06
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	1.647	0	100	90,1	23,09
Veilig voelen bij de fietsenstalling	1.384	0	100	88,0	32,56
Veilig voelen op de parkeerplaats	1.526	0	100	91,5	27,80
Veilig voelen in omgeving school	1.628	0	100	90,2	29,65
Veilig voelen thuis	1.619	0	100	98,6	11,89
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	1.532	0	100	16,0	22,21
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	1.532	0	100	11,5	32,03
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	1.532	0	100	4,2	20,10
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.532	0	100	10,6	30,89
Vergroting van veiligheid thuis	1.532	0	100	0,4	6,28
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.532	0	100	50,5	50,01
<i>Aangeboden activiteiten of programma's tbv positief schoolklimaat</i>					
Vreedzame school of SWPBS	1.649	0	100	11,5	31,94
Sociale vaardigheidstrainingen voor individuen of groepen	1.649	0	100	47,1	49,93
Andere activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.649	0	100	8,7	28,24
Geen activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.649	0	100	36,1	48,06

B3.2.4 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	1.090	0	100	97,9	14,38
De regels zijn te zien in de schoolgids	1.067	0	100	79,7	40,27
De regels zijn te zien op de gang / hal	1.067	0	100	36,8	48,26
De regels zijn te zien in de klaslokalen	1.067	0	100	44,4	49,71
De regels zijn te zien via internet	1.067	0	100	60,8	48,84
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	1.067	0	100	22,1	41,52
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	944	0	100	87,5	22,86
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	430	0	100	67,4	46,91
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	926	0	100	42,3	49,44
Samen controleren van gedragsregels	1.134	0	100	82,3	23,02
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	1.139	0	100	90,8	22,05
Veilig voelen bij de fietsenstalling	979	0	100	88,5	31,97
Veilig voelen op de parkeerplaats	1.056	0	100	92,1	26,92
Veilig voelen in omgeving school	1.127	0	100	91,0	28,58
Veilig voelen thuis	1.121	0	100	98,6	11,87
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	1.066	0	100	15,9	22,10
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	1.066	0	100	11,2	31,51
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	1.066	0	100	3,9	19,46
Vergroting van veiligheid in omgeving school	1.066	0	100	10,1	30,19
Vergroting van veiligheid thuis	1.066	0	100	0,6	7,48
Vergroting van veiligheid hoeft niet	1.066	0	100	50,6	50,02
<i>Aangeboden activiteiten of programma's tbv positief schoolklimaat</i>					
Vreedzame school of SWPBS	1.141	0	100	11,8	32,31
Sociale vaardigheidstrainingen voor individuen of groepen	1.141	0	100	47,9	49,98
Andere activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.141	0	100	7,2	25,84
Geen activiteiten om een positief schoolklimaat te bevorderen	1.141	0	100	41,2	49,24

B3.2.5 - Ervaren pesten en geweld door personeel v(s)o*

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>					
Verbaal geweld	1.641	0	100	20,8	40,71
Materieel geweld	1.632	0	100	6,8	25,29
Sociaal geweld	1.631	0	100	9,5	29,46
Licht lichamelijk geweld	1.626	0	100	1,5	12,12
Grof lichamelijk geweld	1.634	0	100	0,3	5,55
Seksueel verbaal geweld	1.629	0	100	1,0	9,91
Seksueel fysiek geweld	1.629	0	100	0,2	4,97
Seksuele afbeeldingen	1.629	0	100	0,4	6,57
Pesten	1.644	0	100	1,5	12,30

- * In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevroegd per geweldsvorm. In 2014 en 2016 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle personeelsleden gesteld. Hierbij worden (anders dan bij de leerlingen) niet steeds diverse deelvragen gesteld, maar wordt direct de ervaring met de bovenliggende geweldsvorm gevraagd. Bij het personeel is dan weer wel gevraagd naar de tegenpartij die betrokken is bij het geweld. Dit valt evenwel buiten deze rapportage. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B3.2.6 - Arbeidsomstandigheden in relatie tot ervaren (on)veiligheid (VPT) bij personeel v(s)o

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Ander werk (N = 1.635)					
Overweegt ander werk, als mogelijk	358			21,9%	
Overweegt ander werk: Volledig vanwege veiligheidssituatie op en rond school (n=358)	21			5,9%	
Overweegt ander werk: Deels vanwege veiligheidssituatie op en rond school, deels vanwege andere reden (n=358)	86			24,0%	
Overweegt ander werk: Niet vanwege veiligheidssituatie op en rond school (n=358)	251			70,1%	
Verzuim (N = 1.563)					
Afwezig vanwege ziekteverzuim dit schooljaar	823			52,7%	
Ziekteverzuim: In geringe tot gehele mate gevolg van ervaren pesten of geweld	31			3,8%	
Beoordeling steun werkgever bij veiliger maken van de werkplek (N = 1.645)					
Afwezig of onvoldoende	100			6,1%	
Matig	202			12,3%	
Voldoende of goed	967			58,8%	
N.v.t., ervaar geen onveiligheid	376			22,9%	
Basismodule inspectie					
De opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is goed geregeld	950	0	100	89,1	31,24
De aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten is goed geregeld	966	0	100	84,3	36,43
Voelt zich gewaardeerd en gezien door					
Collega's	1.641	0	100	74,3	18,59
Directie	1.629	0	100	65,4	23,75
Training of opleiding gevolgd over					
Pesten	1.554	0	100	15,0	35,71
Omgaan met agressie en geweld	1.537	0	100	12,1	32,63
Bevordering van sociale veiligheid op locatie	1.540	0	100	11,9	32,37
Positief schoolklimaat	1.547	0	100	24,0	42,71
Instructie of voorlichting gevolgd over					
Pesten	1.547	0	100	24,0	42,71
Omgaan met agressie en geweld	1.539	0	100	31,1	46,32
Bevordering van sociale veiligheid op locatie	1.536	0	100	28,2	45,01
Positief schoolklimaat	1.542	0	100	42,3	49,42

B3.2.7 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens personeel v(s)o - vergelijking mannen met vrouwen

Geslacht van de respondent	Man		Vrouw		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Binnenschoolse regels</i>						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,0	a	98,0	a	98,0	1.457
De regels zijn te zien in de schoolgids	82,5	a	77,3	b	79,4	1.428
De regels zijn te zien op de gang / hal	34,8	a	39,0	a	37,3	1.428
De regels zijn te zien in de klaslokalen	40,2	a	48,6	b	45,2	1.428
De regels zijn te zien via internet	63,9	a	56,5	b	59,5	1.428
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	22,3	a	21,6	a	21,8	1.428
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	87,8	a	89,6	a	88,8	1.266
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	72,6	a	63,2	b	67,4	582
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	37,3	a	50,1	b	44,9	1.157
Samen controleren van gedragsregels	79,7	a	84,3	b	82,4	1.505
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	92,9	a	88,8	b	90,5	1.529
Veilig voelen bij de fietsenstalling	91,4	a	86,4	b	88,5	1.289
Veilig voelen op de parkeerplaats	93,2	a	90,7	a	91,8	1.419
Veilig voelen in omgeving school	92,9	a	89,3	b	90,7	1.513
Veilig voelen thuis	99,0	a	98,5	a	98,7	1.506
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	16,2	a	16,2	a	16,2	1.496
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	12,5	a	10,9	a	11,6	1.496
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	4,3	a	4,2	a	4,2	1.496
Vergroting van veiligheid in omgeving school	11,7	a	10,0	a	10,7	1.496
Vergroting van veiligheid thuis	0,5	a	0,3	a	0,4	1.496
Vergroting van veiligheid hoeft niet	52,5	a	49,4	a	50,7	1.496

B3.3.1a - Achtergrondkenmerken van deelnemende leerlingen v(s)o*

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	10.487	9	21	14,6	1,73
Geslacht	<i>(N = 9.373)</i>				
Jongen	4.691			50,0%	
Meisje	4.682			50,0%	
Geboorteland	<i>(N = 9.226)</i>				
Nederland	9.038			97,9%	
Ander land dan Nederland	215			2,3%	
Voel me thuis in	<i>8547</i>				
Nederland	8.129			92,7%	
Ander land dan Nederland	642			7,3%	
Volledig gezin	<i>(N = 9434)</i>				
Nee	2.238			23,7%	
Ja	7.196			76,3%	
Godsdienstig	<i>(N = 9461)</i>				
Niet gelovig	5.694			60,2%	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	2.945			31,1%	
Godsdienstig	822			8,7%	

* in deze tabel worden de gegevens ongewogen weergegeven, omdat dit een beschrijving is van de steekproef

B3.3.1b - Achtergrondkenmerken van deelnemende leerlingen vso en pro*

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leeftijd	2.518	9	19	14,7	1,57
Geslacht	<i>(N = 2.429)</i>				
Jongen	1.657			68,2%	
Meisje	772			31,8%	
Geboorteland	<i>(N = 2.412)</i>				
Nederland	2.181			90,4%	
Ander land dan Nederland	231			9,6%	
Voel me thuis in	<i>(N = 2.355)</i>				
Nederland	1.917			81,4%	
Ander land dan Nederland	438			18,6%	
Volledig gezin	<i>(N = 2.222)</i>				
Nee	764			34,4%	
Ja	1.458			65,6%	
Godsdienstig	<i>(N = 2.412)</i>				
Niet gelovig	1.499			62,1%	
Wel gelovig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	304			12,6%	
Godsdienstig	609			25,2%	

* De doelgroep bestaat hier uit leerlingen van scholen die de nieuwe vragenlijst voor vso/pro hebben afgenomen bij de leerlingen

B3.3.2a - Schoolse kenmerken van deelnemende leerlingen v(s)o*

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leerjaar	8.585	1	6	2,6	1,34
Cijfers					
Cijfer Nederlands	10.197	2	10	6,6	0,94
Cijfer Engels	10.083	2	10	6,9	1,22
Cijfer Wiskunde	9.867	2	10	6,7	1,36
Onderwijstype (N = 7.580)					
Speciaal onderwijs	216			2,8%	
Praktijkonderwijs	84			1,1%	
Vmbo	2.355			31,1%	
Havo	1.867			24,6%	
Vwo	2.271			30,0%	
Vmbo/Havo	211			2,8%	
Vmbo/Havo/Vwo	15			0,2%	
Havo/Vwo	449			5,9%	
Anders	112			1,5%	

* in deze tabel worden de gegevens ongewogen weergegeven, omdat dit een beschrijving is van de steekproef

B3.3.2b - Schoolse kenmerken van deelnemende leerlingen vso en pro*

	n	Min	Max	Gem / %	SD
Leerjaar	2.435	1	6	2,9	1,41
Onderwijstype (N = 1.682)					
Speciaal onderwijs	619			36,8%	
Praktijkonderwijs	512			30,4%	
Vmbo	305			18,1%	
Havo	128			7,6%	
Vwo	17			1,0%	
Vmbo/Havo	9			0,5%	
Vmbo/Havo/Vwo	6			0,4%	
Havo/Vwo	34			2,0%	
Anders	52			3,1%	

* De doelgroep bestaat hier uit leerlingen van scholen die de nieuwe vragenlijst voor vso/pro hebben afgenomen bij de leerlingen

B3.3.3a - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Ervaren binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid van gedragsregels op school	9.709	0	100	79,8	40,38
De regels zijn te zien in de schoolgids	7.651	0	100	39,0	48,59
De regels zijn te zien op de gang / hal	7.636	0	100	36,4	47,97
De regels zijn te zien in de klaslokalen	7.633	0	100	38,9	48,54
De regels zijn te zien via internet	7.614	0	100	48,1	49,95
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	7.573	0	100	23,5	42,53
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	7.600	0	100	28,1	44,94
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	7.639	0	100	70,3	45,75
Pro-sociaal opstellen en handhaven	9.729	0	100	44,8	25,63
<i>Spijbelen</i>					
De leerling heeft zelf gespijbeld	9.852	0	100	22,3	40,81
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	9.918	0	100	53,2	49,96
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	9.723	0	100	35,5	47,56
<i>Risicogedrag</i>					
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	9.946	0	100	6,3	23,51
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	9.949	0	100	45,2	49,65
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	9.936	0	100	31,3	46,39
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	9.844	0	100	3,1	16,57
Leerlingen heeft zelf wel eens wapen(s) gebruikt - op school	9.794	0	100	1,2	10,68
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	9.789	0	100	4,3	19,70
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	9.705	0	100	8,1	26,34
Leerlingen heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	9.635	0	100	9,2	28,94
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	9.718	0	100	36,0	47,46
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	10.489	0	300	96,6	17,74
Veilig voelen bij de fietsenstalling	9.896	0	100	95,7	20,21
Veilig voelen op de parkeerplaats	8.975	0	100	96,6	18,03
Veilig voelen in omgeving school	9.323	0	100	95,1	21,30
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	10.493	0	100	5,9	14,78
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	10.493	0	100	8,0	27,08
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	10.493	0	100	3,9	19,29
Vergroting van veiligheid in omgeving school	10.493	0	100	6,2	23,77
Vergroting van veiligheid thuis	10.493	0	100	1,9	13,27
Vergroting van veiligheid hoeft niet	10.493	0	100	61,8	48,56
<i>Sociaal welbevinden</i>					
Sociaal welbevinden	10.461	0	100	78,3	27,00

B3.3.3b - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen vso en pro*

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>					
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	2.541	0	100	72,3	44,74
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	2.536	0	100	70,9	45,45
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	2.484	0	100	38,8	48,75
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	2.449	0	100	33,4	47,16
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	2.447	0	100	44,7	49,73
<i>Spijbelen</i>					
De leerling heeft zelf gespijbeld	2.363	0	100	12,5	33,06
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	2.350	0	100	29,4	45,55
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	2.367	0	100	17,4	37,92
<i>Risicogedrag</i>					
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	2.464	0	100	9,1	28,75
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	2.468	0	100	32,8	46,95
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	2.452	0	100	28,0	44,92
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	2.418	0	100	4,8	21,38
Leerlingen heeft zelf wel eens wapen(s) gebruikt - op school	2.354	0	100	2,6	15,89
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	2.363	0	100	4,9	21,52
Leerlingen heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	2.358	0	100	10,3	30,35
Leerlingen heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	2.307	0	100	11,8	32,26
Leerlingen heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	2.340	0	100	28,5	45,17
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veilig voelen op school	2.550	0	100	95,9	13,48
Veilig voelen bij de fietsenstalling	2.402	0	100	96,2	19,20
Veilig voelen op de parkeerplaats	2.402	0	100	96,3	18,79
Veilig voelen in omgeving school	2.402	0	100	92,8	25,79
Veilig voelen direct voor schooltijd	2.550	0	100	96,4	18,55
Veilig voelen direct na schooltijd	2.550	0	100	94,1	23,61
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting van veiligheid op school	2.550	0	100	8,7	19,66
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	2.550	0	100	9,2	28,88
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	2.550	0	100	8,0	27,20
Vergroting van veiligheid in omgeving school	2.550	0	100	14,2	34,95
Vergroting van veiligheid hoeft niet	2.550	0	100	44,5	49,70
<i>Sociaal welbevinden</i>					
Sociaal welbevinden	2.405	0	100	67,4	36,39

* De doelgroep bestaat hier uit leerlingen van scholen die de nieuwe vragenlijst voor vso/pro hebben afgenomen bij de leerlingen

B3.3.4a - Ervaren pesten en geweld door leerlingen v(s)o*

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>					
Verbaal geweld	9.741	0	100	28,2	44,99
Materieel geweld	9.571	0	100	9,6	29,42
Sociaal geweld	9.515	0	100	13,8	34,51
Licht lichamelijk geweld	9.478	0	100	11,0	31,33
Grof lichamelijk geweld	9.555	0	100	2,7	16,19
Seksueel geweld	9.577	0	100	7,0	25,49
Pesten	9.960	0	100	5,0	21,80
<i>Uitsplitsing seksueel geweld - Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>					
Seksuele opmerkingen	9.819	0	100	5,8	23,36
Ongewenst betast of aangeraakt	9.782	0	100	2,3	14,94
Gedwongen tot ongewenste seksuele handelingen	9.769	0	100	0,9	9,31
Seksuele afbeeldingen verspreiden	9.692	0	100	0,7	8,58
<i>Dader - 1 x per maand of vaker</i>					
Verbaal geweld	9.285	0	100	14,6	35,28
Materieel geweld	9.137	0	100	3,6	18,72
Sociaal geweld	9.067	0	100	7,0	25,57
Licht lichamelijk geweld	9.160	0	100	5,8	23,47
Grof lichamelijk geweld	9.166	0	100	2,1	14,40
Seksueel geweld	9.186	0	100	2,7	16,27
Pesten	9.620	0	100	2,0	14,16
<i>Uitsplitsing seksueel geweld - Dader - 1 x per maand of vaker</i>					
Seksuele opmerkingen	9.367	0	100	2,4	15,28
Ongewenst betast of aangeraakt	9.359	0	100	0,7	8,60
Dwingen tot ongewenste seksuele handelingen	9.331	0	100	0,5	6,97
Seksuele afbeeldingen verspreiden	9.267	0	100	0,5	6,91

* In 2014 is een belangrijke wijziging doorgevoerd in de vraagstelling naar de diverse geweldsvormen. In eerdere jaargangen is ervaren geweld in eerste instantie steeds een vraag geweest waarbij de rollen van dader, slachtoffer en getuige in elkaar verknoopt zaten. In een later stadium werden de rollen (dader, slachtoffer, getuige) steeds bij een selectie van respondenten bevraagd per geweldsvorm. In 2014 en 2016 worden de vragen naar slachtofferschap, daderschap en getuigen voor alle geweldsvormen aan alle leerlingen gesteld. Wij hebben extra zorg besteed aan de vergelijkbaarheid door de jaren. In de jaartabellen is dan ook een ander getal gepresenteerd dan in deze tabel.

B3.3.4b - Ervaren pesten en geweld door leerlingen vso en pro*

	N	Min	Max	Gem	SD
<i>Slachtoffer - soms of vaker</i>					
Schelden op school	2.481	0	100	29,8	45,74
Kapot maken van spullen op school	2.443	0	100	7,2	25,79
Stelen van spullen op school	2.409	0	100	7,2	25,89
Buiten worden gesloten op school	2.404	0	100	11,9	32,38
Bang zijn voor andere leerlingen op school	2.409	0	100	13,7	34,39
Met opzet pijn doen door anderen (slaan, schoppen)	2.424	0	100	13,0	33,68
Pesten op school	2.473	0	100	13,1	33,75
<i>Dader - soms of vaker</i>					
Schelden op school	2.459	0	100	28,6	45,21
Kapot maken van spullen op school	2.401	0	100	3,2	17,51
Stelen van spullen op school	2.389	0	100	3,8	19,15
Anderen buiten sluiten op school	2.378	0	100	6,6	24,91
Leerlingen bang maken op school	2.385	0	100	8,0	27,15
Met opzet pijn doen (slaan, schoppen)	2.392	0	100	6,5	24,62
Pesten van leerlingen van school	2.429	0	100	7,3	26,00

* De doelgroep bestaat hier uit leerlingen van scholen die de nieuwe vragenlijst voor vso/pro hebben afgenomen bij de leerlingen

B3.3.5a - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongens)

Geslacht van de leerling	Jongen		Meisje		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Ervaren binnenschoolse regels</i>						
Aanwezigheid van gedragsregels op school	77,3	a	82,1	b	79,7	8.677
De regels zijn te zien in de schoolgids	36,6	a	39,3	b	38,0	6.856
De regels zijn te zien op de gang / hal	38,3	a	33,7	b	35,9	6.848
De regels zijn te zien in de klaslokalen	39,1	a	37,9	a	38,5	6.846
De regels zijn te zien via internet	48,7	a	47,2	a	47,9	6.826
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	23,6	a	23,8	a	23,7	6.791
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	30,4	a	26,0	b	28,1	6.816
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	70,4	a	70,7	a	70,6	6.851
Pro-sociaal opstellen en handhaven	46,4	a	44,5	b	45,5	8.703
<i>Spijbelen</i>						
De leerling heeft zelf gespijbeld	22,7	a	18,6	b	20,7	8.812
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	52,5	a	50,3	b	51,4	8.875
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	34,7	a	34,4	a	34,6	8.696
<i>Risicogedrag</i>						
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	7,4	a	3,6	b	5,5	8.895
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	43,8	a	43,7	a	43,8	8.898
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	34,1	a	28,7	b	31,4	8.885
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	3,3	a	1,9	b	2,6	8.799
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,7	a	0,5	b	1,1	8.763
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	4,5	a	3,0	b	3,8	8.755
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	8,4	a	6,0	b	7,2	8.677
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	13,9	a	3,8	b	8,8	8.618
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	34,9	a	33,3	a	34,1	8.689
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	96,9	a	96,9	a	96,9	9.342
Veilig voelen bij de fietsenstalling	96,4	a	95,5	b	95,9	8.856
Veilig voelen op de parkeerplaats	97,0	a	96,6	a	96,8	8.013
Veilig voelen in omgeving school	95,5	a	95,3	a	95,4	8.350
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	6,0	a	6,1	a	6,1	9.373
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	7,2	a	9,5	b	8,3	9.373
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	3,9	a	4,3	a	4,1	9.373
Vergroting van veiligheid in omgeving school	6,0	a	6,7	a	6,4	9.373
Vergroting van veiligheid thuis	2,2	a	1,5	b	1,8	9.373
Vergroting van veiligheid hoeft niet	65,6	a	66,4	a	66,0	9.373
<i>Sociaal welbevinden</i>						
Sociaal welbevinden	81,0	a	77,9	b	79,5	9.345

B3.3.5b - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen vso en pro*- verschillen tussen jongens en meisjes (ref=jongens)

Geslacht van de leerling	Jongen		Meisje		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>						
Leerlingen maken samen met de juf/meester afspraken over wat wel en niet mag	72,3	a	74,2	a	72,9	2.421
De juf/meester zegt er iets van als leerlingen zich niet gedragen	71,3	a	71,8	a	71,5	2.417
Andere kinderen zeggen er iets van als leerlingen zich niet gedragen	38,7	a	40,0	a	39,1	2.372
We praten in de klas over hoe je met elkaar om gaat	32,9	a	35,9	a	33,8	2.338
De juf/meester herinnert ons aan de (klassen)regels als dat nodig is	45,3	a	44,9	a	45,1	2.337
<i>Spijbelen</i>						
De leerling heeft zelf gespijbeld	12,8	a	11,6	a	12,4	2.259
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	29,3	a	28,6	a	29,1	2.246
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	16,9	a	17,9	a	17,2	2.263
<i>Risicogedrag</i>						
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	9,9	a	6,1	b	8,7	2.352
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	34,4	a	29,9	b	32,9	2.356
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	29,7	a	24,4	b	28,0	2.340
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	5,0	a	4,2	a	4,7	2.307
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	3,0	a	0,8	b	2,3	2.247
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	5,2	a	4,1	a	4,8	2.257
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	10,3	a	10,1	a	10,2	2.249
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	15,2	a	4,0	b	11,7	2.202
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	30,0	a	26,3	a	28,9	2.238
<i>Gevoelens van veiligheid</i>						
Veilig voelen op school	96,8	a	94,0	b	95,9	2.429
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,0	a	94,5	b	96,2	2.307
Veilig voelen op de parkeerplaats	97,2	a	95,1	b	96,5	2.307
Veilig voelen in omgeving school	93,9	a	90,7	b	92,9	2.307
Veilig voelen direct voor schooltijd	97,0	a	95,2	b	96,4	2.429
Veilig voelen direct na schooltijd	94,8	a	92,4	b	94,0	2.429
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>						
Vergroting van veiligheid op school	8,0	a	10,0	b	8,7	2.429
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	9,1	a	9,8	a	9,3	2.429
Vergroting van veiligheid op de parkeerplaats	8,3	a	7,6	a	8,1	2.429
Vergroting van veiligheid in omgeving school	13,9	a	15,8	a	14,5	2.429
Vergroting van veiligheid hoeft niet	46,1	a	42,1	a	44,8	2.429
<i>Sociaal welbevinden</i>						
Sociaal welbevinden	70,5	a	61,0	b	67,5	2.300

* De doelgroep bestaat hier uit leerlingen van scholen die de nieuwe vragenlijst voor vso/pro hebben afgenomen bij de leerlingen

B3.3.6a - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

Stedelijkheid	G4		G18		Stads-gewes-ten		Platteland		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Ervaren binnenschoolse regels</i>										
Aanwezigheid van gedragsregels op school	74,7	a	79,6	b	80,7	b	81,1	b	79,5	9.709
De regels zijn te zien in de schoolgids	26,9	a	50,0	b	37,2	c	35,0	c	38,2	7.651
De regels zijn te zien op de gang / hal	42,5	a	30,3	b	29,3	b	41,5	a	35,9	7.636
De regels zijn te zien in de klaslokalen	46,8	a	31,3	b	29,6	b	44,6	a	38,0	7.633
De regels zijn te zien via internet	35,2	a	50,3	b	51,2	b	49,4	b	47,7	7.614
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	25,4	a	24,7	a	23,6	a	22,1	b	23,7	7.573
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	36,4	a	22,1	b	24,2	b	31,4	c	28,1	7.600
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	73,5	a	66,5	b	68,8	b	72,5	a	70,2	7.639
Pro-sociaal opstellen en handhaven	43,7	a	44,9	a	43,3	b	47,1	c	45,1	9.729
<i>Spijbelen</i>										
De leerling heeft zelf gespijbeld	26,7	a	25,4	a	17,3	b	17,3	b	21,1	9.852
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	57,2	a	58,8	a	46,6	b	47,4	b	52,0	9.918
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	31,2	a	41,8	b	30,0	a	33,6	c	34,6	9.723
<i>Risicogedrag</i>										
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	8,6	a	5,6	b	4,5	b	5,5	b	5,9	9.946
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	51,4	a	45,1	b	42,2	c	40,8	c	44,1	9.949
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	33,8	a	33,1	a	26,7	b	31,8	a	31,4	9.936
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	5,2	a	2,9	b	2,6	b	1,7	c	2,8	9.844
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,2	a	1,2	a	1,2	a	1,0	a	1,2	9.794
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	5,2	a	4,3	a	3,6	b	3,6	b	4,0	9.789
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	14,2	a	6,2	b	7,7	c	4,9	b	7,5	9.705
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	8,7	a	10,3	a	7,4	c	9,9	b	9,2	9.635
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	32,9	a	34,3	a	34,9	a	34,5	a	34,3	9.718
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Veilig voelen op school	96,2	a	96,8	a	96,5	a	97,1	b	96,7	10.451
Veilig voelen bij de fietsenstalling	96,7	a	95,8	a	95,9	a	95,1	b	95,7	9.896
Veilig voelen op de parkeerplaats	95,7	a	96,5	a	96,2	a	97,4	b	96,6	8.975
Veilig voelen in omgeving school	95,4	a	94,7	a	95,5	a	95,4	a	95,2	9.323
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>										
Vergroting van veiligheid op school	5,2	a	5,8	a	5,6	a	6,3	b	5,8	10.493
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	5,7	a	7,6	b	5,7	a	10,9	c	8,0	10.493
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	2,8	a	3,9	a	4,3	b	4,1	b	3,9	10.493
Vergroting van veiligheid in omgeving school	5,3	a	6,7	a	5,9	a	5,9	a	6,0	10.493
Vergroting van veiligheid thuis	1,9	a	1,6	a	1,8	a	1,9	a	1,8	10.493
Vergroting van veiligheid hoeft niet	63,6	a	60,4	b	63,3	a	61,4	a	61,9	10.493
<i>Sociaal welbevinden</i>										
Sociaal welbevinden	75,9	a	81,1	b	77,7	c	80,0	b	79,1	10.461

B3.3.6b - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen vso en pro* - verschillen naar gebiedsindeling (ref=G4)

Stedelijkheid	G4		G18		Stads-gewes-ten		Platteland		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Ervaren binnenschoolse regels</i>										
Aanwezigheid van gedragsregels op school	64,1	a	69,9	a	69,6	a	77,4	b	72,0	1.772
De regels zijn te zien in de schoolgids	64,5	a	67,8	a	68,3	a	78,8	b	71,8	1.768
De regels zijn te zien op de gang / hal	33,1	a	37,6	a	31,4	a	38,1	a	36,5	1.728
De regels zijn te zien in de klaslokalen	27,2	a	35,0	b	34,2	a	39,9	b	35,7	1.702
De regels zijn te zien via internet	35,6	a	42,9	b	46,2	b	51,3	c	45,4	1.701
<i>Spijbelen</i>										
De leerling heeft zelf gespijbeld	7,6	a	16,3	b	12,4	a	10,9	a	12,3	1.637
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	24,6	a	34,9	b	25,2	a	26,5	a	29,0	1.633
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	21,4	a	20,9	a	23,8	a	14,6	b	18,7	1.639
<i>Risicogedrag</i>										
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	7,2	a	9,5	a	7,6	a	7,9	a	8,3	1.713
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	24,0	a	32,4	b	25,3	a	28,2	a	28,7	1.716
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	22,7	a	30,1	b	20,3	a	25,8	a	26,2	1.702
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	4,4	a	5,6	a	3,2	a	5,9	a	5,3	1.677
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	1,5	a	4,0	b	1,3	a	2,4	a	2,7	1.631
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	3,7	a	7,8	b	5,3	a	4,2	a	5,4	1.634
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	7,6	a	11,2	a	9,8	a	11,1	a	10,4	1.627
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	9,0	a	14,3	b	7,3	a	9,8	a	11,0	1.589
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	13,0	a	31,5	b	28,6	b	27,9	b	26,8	1.613
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Veilig voelen op school	95,3	a	96,3	a	95,8	a	96,1	a	96,0	1.778
Veilig voelen bij de fietsenstalling	97,4	a	96,5	a	96,1	a	96,9	a	96,8	1.675
Veilig voelen op de parkeerplaats	95,2	a	96,5	a	94,8	a	98,1	b	96,8	1.675
Veilig voelen in omgeving school	91,4	a	93,3	a	92,2	a	94,1	a	93,3	1.675
Veilig voelen direct voor schooltijd	95,2	a	96,3	a	97,0	a	98,1	b	96,9	1.778
Veilig voelen direct na schooltijd	89,0	a	94,4	b	95,2	b	96,4	b	94,4	1.778
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>										
Vergroting van veiligheid op school	12,7	a	10,5	a	9,3	a	7,8	b	9,6	1.778
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	7,9	a	11,3	a	7,1	a	8,3	a	9,1	1.778
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	12,4	a	8,8	a	8,3	a	5,2	b	7,9	1.778
Vergroting van veiligheid in omgeving school	20,3	a	14,5	b	13,1	b	12,4	b	14,5	1.778
Vergroting van veiligheid hoeft niet	34,5	a	45,8	b	44,0	b	43,9	b	43,0	1.778
<i>Sociaal welbevinden</i>										
Sociaal welbevinden	64,9	a	70,4	b	64,3	a	69,6	a	68,7	1.671

B3.3.7 - Veiligheid(sbeleid) op school leerlingen v(s)o - verschillen naar onderwijstypen (ref=brugklas 1-2)

Onderwijstype	Brugklas 1-2		VMBO		HAVO/ VWO		Praktijk- onderwijs (PRO)		Speciaal on- derwijs		Totaal	
	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	Sig	Gem	N
<i>Ervaren binnenschoolse regels</i>												
Aanwezigheid van gedragsregels op school	78,6	a	83,0	b	80,3	a	85,7	b	87,7	b	80,6	7.623
De regels zijn te zien in de schoolgids	32,0	a	43,6	b	44,9	b	38,5	a	38,9	b	38,9	6.062
De regels zijn te zien op de gang / hal	34,4	a	35,4	a	34,6	a	51,5	b	59,1	b	36,1	6.049
De regels zijn te zien in de klaslokalen	37,0	a	38,7	a	32,7	b	75,8	c	76,8	c	38,6	6.046
De regels zijn te zien via internet	42,6	a	52,8	b	56,3	b	32,8	c	35,6	c	48,5	6.034
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	25,2	a	18,6	b	22,9	a	28,8	a	27,6	a	23,3	6.002
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	28,9	a	24,5	b	26,1	b	48,4	c	29,7	a	27,6	6.023
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	72,1	a	70,9	a	64,8	b	87,7	c	78,9	c	70,2	6.052
Pro-sociaal opstellen en handhaven	48,6	a	41,1	b	41,5	b	59,8	c	50,0	a	45,2	7.634
<i>Spijbelen</i>												
De leerling heeft zelf gespijbeld	11,0	a	30,1	b	29,7	b	22,5	c	13,1	a	21,2	7.793
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	39,7	a	62,9	b	65,8	b	36,6	a	45,5	c	52,8	7.832
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	24,9	a	38,8	b	47,7	c	32,9	b	19,3	a	35,1	7.696
<i>Risicogedrag</i>												
Zelf drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	3,0	a	8,8	b	7,3	c	10,0	b	6,5	b	5,8	7.853
Anderen hebben drugs, wapens, en/of alcohol meegenomen naar school	33,3	a	52,3	b	58,1	c	33,8	a	28,1	a	44,9	7.855
School heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, en/of alcohol	31,1	a	26,5	b	34,7	c	40,0	c	34,2	a	31,7	7.846
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - op school	1,0	a	5,1	b	4,2	b	5,2	b	3,0	a	3,0	7.775
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - op school	0,8	a	1,6	b	0,6	a	3,8	c	1,5	a	1,0	7.736
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - op school	2,0	a	7,1	b	4,6	c	2,7	a	2,6	a	3,9	7.727
Leerling heeft zelf wel eens drugs gebruikt - ergens anders	2,0	a	10,2	b	14,0	c	9,1	b	9,2	b	8,0	7.684
Leerling heeft zelf wel eens een wapen gebruikt - ergens anders	9,6	a	9,8	a	6,9	b	10,4	a	6,1	b	8,7	7.618
Leerling heeft zelf wel eens alcohol gebruikt - ergens anders	20,3	a	49,4	b	47,2	b	34,2	c	27,6	c	35,4	7.693
<i>Gevoelens van veiligheid</i>												
Veilig voelen op school	96,7	a	95,5	b	98,4	c	92,7	d	93,9	b	96,8	8.060
Veilig voelen bij de fietsenstalling	94,6	a	94,1	a	98,2	b	89,5	c	96,0	a	95,6	7.687
Veilig voelen op de parkeerplaats	96,2	a	95,8	a	98,4	b	92,2	c	94,6	a	96,7	6.941
Veilig voelen in omgeving school	95,0	a	93,5	b	97,5	c	86,8	d	89,7	d	95,1	7.317
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>												
Vergroting van veiligheid op school	6,6	a	7,4	a	2,7	b	11,8	c	9,0	d	5,8	8.084
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	9,6	a	8,9	a	4,5	b	16,7	c	6,5	a	7,9	8.084
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	4,3	a	4,8	a	1,8	b	6,0	a	4,2	a	3,6	8.084
Vergroting van veiligheid in omgeving school	6,1	a	7,8	b	4,1	c	11,9	d	10,6	b	6,1	8.084
Vergroting van veiligheid thuis	1,8	a	2,1	a	0,7	b	10,7	c	2,8	a	1,8	8.084
Vergroting van veiligheid hoeft niet	60,0	a	59,0	a	71,2	b	48,8	c	52,8	c	62,8	8.084
<i>Sociaal welbevinden</i>												
Sociaal welbevinden	82,8	a	72,1	b	79,5	c	70,0	b	66,1	d	78,7	8.067

Bijlage 4 - Resultaten voortgezet (speciaal) onderwijs, jaargangen 2006 t/m 2018

B4.1.1 - Veiligheidsbeleid volgens leidinggevenden v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	629	606	478	140	167	228	142		
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>									
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	73,9	74,8	72,4	71,7	72,9	72,3	74,7	0,10	0,167
Aandacht voor docentkwaliteiten	77,1	76,8	74,4	75,3	73,4	74,3	75,5	0,12	0,017
Aandacht voor leerlingzorg op maat	72,8	72,9	71,0	72,8	70,7	71,6	73,5	0,08	0,330
<i>Binnenschoolse regels</i>									
Interne personen betrokken bij opstellen regels	74,3	77,1	71,0	79,7	70,3	66,6	70,3	0,19	0,000
Externe instanties betrokken bij opstellen regels	38,8	40,8	33,6	33,8	54,0	48,7	46,7	0,17	0,001
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	41,5	45,0	48,0	52,1	55,8	53,3	55,4	0,31	0,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	54,5	60,2	58,2	64,1	69,4	67,0	69,0	0,29	0,000
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>									
Procedures voor samenwerking met externe instellingen	56,4	64,7	60,9	59,5	63,0	59,1	60,3	0,12	0,020
<i>Beleidsmaatregelen</i>									
Maatregelen veiligheidsbeleid	61,1	64,6	65,4	68,5	69,4	67,3	65,9	0,16	0,000
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>									
De locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	19,2	22,6	20,9	33,8	40,1	36,0	37,5	0,21	0,000
De locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of mediator voor andere leerlingen	11,0	17,9	19,5	19,2	26,1	17,5	20,4	0,13	0,007
De locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft	47,2	51,0	48,4	50,7	57,6	54,6	46,0	0,11	0,055
De locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	5,8	6,1	6,6	9,7	6,9	5,7	2,5	0,10	0,105
De locatie organiseert bijeenkomsten waar ouders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken	29,4	33,7	34,4	40,6	46,0	43,9	42,7	0,18	0,000
De locatie verhaalt de schade van een incident op de dader	-	-	-	72,1	68,6	69,7	63,8	0,13	0,024
<i>Preventief beleid</i>									
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	-	55,8	45,4	48,4	57,9	59,0	61,4	0,26	0,000
Ten aanzien van gedrag	-	74,9	69,8	72,3	67,2	67,2	61,7	0,26	0,000
T.a.v. belonen van gewenst gedrag	-	59,9	50,6	58,5	50,3	47,5	49,7	0,23	0,000
T.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties	-	60,6	54,9	57,9	59,0	60,8	58,5	0,09	0,207
Tegen ongewenst gedrag	-	-	-	-	66,1	65,3	64,0	0,04	0,687
<i>Bevordering van de sociale veiligheid in en rond de locatie</i>									
Training en opleiding van personeel door interne deskundigen	-	-	-	-	58,7	52,2	50,7	0,07	0,360
Training en opleiding van personeel door externe deskundigen	-	-	-	-	62,9	61,9	51,4	0,11	0,093
Regelmatig overleg tussen leiding en personeel over de sociale veiligheid op school	-	-	-	-	69,5	77,0	78,2	0,09	0,186
Tijdens de les sociale veiligheid en pesten extra onder de aandacht brengen van de leerlingen	-	-	-	-	86,2	86,3	90,1	0,06	0,521
<i>Pestprotocol</i>									
De locatie heeft een pestprotocol	-	-	-	-	91,5	97,3	97,8	0,14	0,016

B4.1.2 - Incidenten volgens leidinggevenden v(s)o (% al dan niet vóórkomen op de locatie), jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	629	606	478	140	167	228	142		
<i>Voorkomen en aard van incidenten</i>									
Incident(en) gericht tegen personeel vanwege hun homoseksualiteit	-	6,7	3,4	3,3	12,5	6,8	2,9	0,14	0,026
Incident(en) gericht tegen leerlingen vanwege hun homoseksualiteit	-	9,9	9,1	15,8	19,4	18,9	18,8	0,12	0,150
Incident(en) tussen autochtone en allochtone leerlingen	-	45,1	27,7	33,3	38,4	32,9	28,1	0,13	0,098
Incident(en) tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	-	24,7	13,5	23,3	25,5	22,8	11,7	0,14	0,060
Incident(en) tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	-	39,4	24,5	34,5	26,7	37,4	29,3	0,12	0,172
Incident(en) wegens wapenbezit van leerlingen	-	-	6,5	22,1	28,8	32,6	25,2	0,21	0,000
Incident(en) wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	-	-	20,6	50,0	38,7	38,8	24,2	0,23	0,000
Incident(en) wegens roken door leerlingen	-	-	-	-	42,5	45,7	48,0	0,05	0,741
Incident(en) wegens drugs(gebruik) van leerlingen	-	-	16,9	48,0	57,4	55,1	50,5	0,30	0,000
Incident(en) wegens spijbelen van leerlingen	-	-	66,4	73,3	79,3	70,8	66,7	0,11	0,306
Incident(en) vanwege problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	-	-	32,3	42,5	60,3	56,5	39,6	0,21	0,000
Incident(en) vanwege religieus extremisme	-	-	1,6	0,0	4,2	6,7	0,9	0,15	0,015
Incident(en) vanwege wit extremisme (lonsdale, white power e.d.)	-	-	2,3	0,7	0,8	5,0	1,0	0,12	0,139
Incident(en) vanwege andere vormen van extremisme of radicalisering	-	-	0,9	1,5	1,9	3,4	0,9	0,07	0,614
Incident(en) met seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen	-	-	-	-	73,4	75,7	88,3	0,16	0,049
Incident(en) waarbij sprake was van seksuele uitbuiting van leerlingen	-	-	-	-	23,7	12,5	7,4	0,19	0,005
<i>Voorkomen en aard van incidenten</i>									
Aantal leerlingen dat vorig schooljaar heeft gespijbeld	-	-	30,0	31,8	36,1	52,3	33,8	0,13	0,269
Het aantal slachtoffers seksuele uitbuiting	-	-	-	-	0,6	2,7	0,1	0,14	0,071

B4.2.1 - Veiligheid(sbeleid) op school in % volgens personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	6.976	6.230	5.454	1.351	1.898	2.831	1.649		
Binnenschoolse regels									
Aanwezigheid van gedragsregels op school	98,9	98,5	99,1	99,5	99,4	99,5	98,0	0,05	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	96,9	97,6	96,1	95,0	95,6	94,9	79,6	0,24	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	31,9	34,9	39,6	38,5	57,7	54,5	37,0	0,19	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	40,0	40,1	42,6	53,4	58,8	59,9	44,6	0,16	0,000
De regels zijn te zien via internet	63,6	79,4	89,0	88,9	92,5	90,7	59,3	0,32	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,3	73,5	75,8	77,7	77,5	75,3	21,5	0,40	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	85,9	86,5	86,1	86,7	83,5	80,7	88,8	0,11	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	47,2	46,6	41,9	44,5	54,2	54,7	67,9	0,16	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	29,1	24,6	34,2	45,1	46,5	44,3	0,19	0,000
Samen controleren van gedragsregels	66,2	70,5	71,9	76,4	77,1	77,0	82,1	0,14	0,000
Gevoelens van veiligheid									
Veilig voelen op school	93,1	92,3	93,8	92,9	89,3	88,2	90,1	0,11	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	93,9	92,0	85,4	84,0	88,0	0,13	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,4	93,1	88,3	87,4	91,5	0,10	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,2	92,6	86,8	86,8	90,2	0,09	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,5	97,9	97,3	98,0	99,0	98,6	0,05	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig									
Vergroting van veiligheid op school	24,9	27,4	20,1	20,6	20,5	21,8	16,0	0,13	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	18,4	16,2	15,2	16,6	11,5	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,9	5,7	3,8	3,6	4,2	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,5	34,5	24,2	18,3	13,7	12,5	10,6	0,23	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,7	0,3	0,2	0,2	0,4	0,03	0,067
Vergroting van veiligheid hoeft niet	35,0	30,7	42,9	42,5	44,1	42,0	50,5	0,12	0,000

B4.2.2 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens docenten v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	5.148	4.480	3.929	947	1.355	2.090	1.129		
Binnenschoolse regels									
Aanwezigheid van gedragsregels op school	99,1	98,5	99,1	99,5	99,2	99,4	97,9	0,04	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	97,3	97,9	96,2	95,0	96,3	95,3	79,5	0,21	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	29,8	33,1	37,6	37,1	56,8	53,7	36,7	0,18	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	38,5	38,7	40,4	51,4	55,8	56,7	44,8	0,14	0,000
De regels zijn te zien via internet	62,1	78,2	88,2	88,5	92,6	90,8	61,0	0,29	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	68,6	74,0	76,2	76,3	77,6	74,7	21,9	0,31	0,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van regels	85,0	85,6	85,5	85,2	82,2	79,7	87,6	0,09	0,000
Externe instanties dragen bij aan het opstellen van regels	44,9	44,3	38,8	42,9	51,3	51,3	67,5	0,16	0,000
Bij het begin van elk schooljaar formuleren de leerlingen samen gedragsregels	24,7	28,3	23,9	33,0	43,0	44,7	42,4	0,17	0,000
Samen controleren van gedragsregels	68,3	71,5	73,0	76,3	76,7	77,1	82,3	0,11	0,000
Gevoelens van veiligheid									
Veilig voelen op school	93,4	92,4	93,9	92,9	89,5	89,0	90,7	0,10	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	94,1	92,3	85,2	84,2	88,4	0,15	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	94,6	93,4	88,0	87,8	92,2	0,12	0,000
Veilig voelen in omgeving school	91,4	91,1	92,5	92,7	86,7	87,0	91,0	0,09	0,000
Veilig voelen thuis	97,3	97,7	98,1	97,5	98,1	99,3	98,6	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig									
Vergroting van veiligheid op school	25,7	28,8	21,1	21,9	20,9	20,0	15,9	0,14	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	17,4	17,0	14,8	16,4	11,3	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	6,3	6,2	3,5	3,3	4,0	0,07	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	34,4	34,8	23,9	17,9	13,6	12,0	10,2	0,21	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	0,7	0,7	0,6	0,2	0,2	0,2	0,6	0,03	0,046
Vergroting van veiligheid hoeft niet	33,4	28,5	41,2	40,3	43,8	41,4	50,5	0,13	0,000

B4.2.3 - Ervaren geweld als slachtoffer door personeel v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	6.976	6.230	5.454	1.351	1.898	2.831	1.649		
<i>Slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>									
Verbaal geweld	28,6	28,2	26,3	28,8	26,4	27,4	20,8	0,06	0,000
Materieel geweld	12,3	13,3	10,1	12,9	10,2	9,4	6,8	0,05	0,001
Sociaal geweld	9,9	11,4	9,3	11,7	12,6	12,6	9,5	0,04	0,005
Licht lichamelijk geweld	1,9	2,0	1,6	1,9	1,7	1,7	1,5	0,01	0,885
Grof lichamelijk geweld	0,4	0,5	0,3	0,5	0,3	0,4	0,3	0,01	0,623
Seksueel geweld	2,6	3,6	2,6	3,6	1,6	1,7	1,5	0,01	0,862
Seksueel verbaal geweld	-	-	-	-	-	1,5	1,0	0,02	0,130
Seksueel fysiek geweld	-	-	-	-	-	0,1	0,2	0,02	0,134
Seksuele afbeeldingen	-	-	-	-	-	0,1	0,4	0,03	0,069
Pesten	-	-	-	-	2,8	3,4	1,5	0,05	0,001

NB. De scores voor 2006 tot en met 2012 zijn geschat, omdat in die jaren niet specifiek gevraagd is naar slachtoffer-schap. Op grond van het gemiddelde van de resultaten van 2014 en 2016 is een correctie toegepast op het totaal van dader, slachtoffer en getuigen zoals dat werd gemeten in 2006, 2008, 2010 en 2012. De toets van het verschil, met significantie en effect grootte is alleen gebaseerd op het verschil tussen 2016 en 2018.

B4.3.1 - Veiligheid(sbeleid) op school volgens leerlingen v(s)o, jaargangen 2006 t/m 2016

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g. gew.	p- waarde gew.
<i>N (Aantal respondenten)</i>	80.790	78.840	59.706	8.823	15.800	22.309	10.493		
Ervaren binnenschoolse regels									
Aanwezigheid van gedragsregels op school	83,7	78,1	80,9	79,6	85,3	84,2	79,8	0,07	0,000
De regels zijn te zien in de schoolgids	68,0	65,6	64,5	55,3	42,1	40,0	39,0	0,24	0,000
De regels zijn te zien op de gang / hal	30,0	30,2	35,9	38,1	42,2	36,9	36,4	0,08	0,000
De regels zijn te zien in de klaslokalen	37,8	35,0	41,8	43,1	47,0	42,8	38,9	0,07	0,000
De regels zijn te zien via internet	34,1	40,9	51,8	53,3	46,7	47,7	48,1	0,12	0,000
De regels worden uitgereikt op ouderavonden	34,6	35,6	40,0	37,0	32,0	27,5	23,5	0,11	0,000
Leerlingen doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	29,5	32,7	32,9	36,1	32,8	29,6	28,1	0,05	0,000
Docenten doen mee bij het maken van school- of gedragsregels	80,7	79,9	78,8	78,3	73,5	72,9	70,3	0,09	0,000
Pro-sociaal opstellen en handhaven	42,5	43,4	40,8	38,6	43,4	44,3	44,8	0,07	0,000
Spijbelen									
De leerling heeft zelf gespijbeld	27,5	23,4	14,0	22,7	19,6	20,2	22,3	0,09	0,000
Anderen uit de klas hebben gespijbeld	55,7	64,5	44,1	56,4	52,9	51,0	53,2	0,11	0,000
De school heeft iets tegen spijbelen gedaan	34,8	47,5	33,0	31,3	36,6	33,7	35,5	0,10	0,000
Risicogedrag									
Zelf alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	7,1	6,4	6,1	8,1	7,7	6,8	6,3	0,03	0,000
Anderen hebben alcohol, wapens, en/of drugs meegenomen naar school	43,5	52,5	48,3	59,7	51,6	44,7	45,2	0,11	0,000
School heeft maatregelen genomen tegen alcohol, wapens, en/of drugs	21,7	31,7	23,6	24,8	33,0	27,7	31,3	0,09	0,000
Gevoelens van veiligheid									
Veilig voelen op school	92,9	93,7	94,6	93,3	93,6	95,3	96,6	0,07	0,000
Veilig voelen bij de fietsenstalling	-	-	92,9	90,9	91,2	93,3	95,7	0,07	0,000
Veilig voelen op de parkeerplaats	-	-	92,3	90,8	92,1	94,1	96,6	0,08	0,000
Veilig voelen in omgeving school	90,4	89,7	90,9	90,4	91,0	93,5	95,1	0,07	0,000
Vergroting van veiligheid is nodig									
Vergroting van veiligheid op school	12,0	12,5	7,7	8,0	9,2	7,4	5,9	0,11	0,000
Vergroting van veiligheid bij fietsenstalling	-	-	11,7	12,6	10,6	9,0	8,0	0,06	0,000
Vergroting van veiligheid bij parkeerplaats	-	-	7,5	8,5	5,4	3,8	3,9	0,08	0,000
Vergroting van veiligheid in omgeving school	23,2	22,4	14,0	12,2	10,5	8,5	6,2	0,18	0,000
Vergroting van veiligheid thuis	2,4	3,3	2,4	2,3	2,6	1,7	1,9	0,03	0,000
Vergroting van veiligheid hoeft niet	59,0	61,2	72,1	71,9	64,8	69,4	61,8	0,11	0,000

B4.3.2 - Ervaren geweld als slachtoffer of dader door leerlingen v(s)o*, jaargangen 2006 t/m 2018

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	e.g.	p-waarde
<i>N (Aantal respondenten)</i>	80.790	78.840	59.706	8.823	15.800	22.309	10.493		
Slachtoffer - 1 x per maand of vaker									
Verbaal geweld	31,0	32,6	30,1	32,1	29,7	27,0	28,2	0,02	0,000
Materieel geweld	8,6	8,6	7,2	9,0	11,8	10,0	9,6	0,03	0,000
Sociaal geweld	10,3	12,5	11,2	12,6	15,3	13,0	13,8	0,03	0,000
Licht lichamelijk geweld	12,1	12,4	11,0	11,6	10,8	9,2	11,0	0,03	0,000
Grof lichamelijk geweld	3,1	3,0	2,4	3,2	4,7	3,5	2,7	0,04	0,000
Seksueel geweld	5,2	6,8	5,9	7,6	7,1	5,9	7,0	0,02	0,000
Pesten	-	-	-	-	11,2	7,9	5,0	0,09	0,000
Uitsplitsing seksueel geweld - Slachtoffer - 1 x per maand of vaker									
Seksuele opmerkingen	-	-	-	-	6,3	4,9	5,8	0,02	0,000
Ongewenst betast of aangeraakt	-	-	-	-	3,3	2,5	2,3	0,03	0,000
Gedwongen tot ongewenste seksuele handelingen	-	-	-	-	2,1	1,3	0,9	0,04	0,000
Seksuele afbeeldingen verspreiden	-	-	-	-	1,9	1,1	0,7	0,04	0,000
Dader - 1 x per maand of vaker									
Verbaal geweld	-	-	-	-	14,7	12,7	14,6	0,03	0,000
Materieel geweld	-	-	-	-	4,3	3,3	3,6	0,02	0,003
Sociaal geweld	-	-	-	-	8,5	6,8	7,0	0,03	0,000
Licht lichamelijk geweld	-	-	-	-	5,6	4,4	5,8	0,03	0,000
Grof lichamelijk geweld	-	-	-	-	4,0	3,1	2,1	0,04	0,000
Seksueel geweld	-	-	-	-	3,0	2,1	2,7	0,02	0,001
Pesten	-	-	-	-	7,4	4,3	2,0	0,11	0,000
Uitsplitsing seksueel geweld - Dader - 1 x per maand of vaker									
Seksuele opmerkingen	-	-	-	-	2,7	1,8	2,4	0,02	0,000
Ongewenst betasten of aanraken	-	-	-	-	1,7	1,0	0,7	0,04	0,000
Dwingen tot ongewenste seksuele handelingen	-	-	-	-	1,5	0,9	0,5	0,04	0,000
Seksuele afbeeldingen verspreiden	-	-	-	-	1,5	1,0	0,5	0,04	0,000

NB. De scores voor 2006 t/m 2012 zijn geschat, omdat in die jaren niet specifiek gevraagd is naar slachtofferschap. De toets van het verschil, met significantie en effect grootte is alleen gebaseerd op het verschil tussen 2016 en 2018.

Bijlage 5 - Betrouwbaarheidsanalyse 2018

Primair (speciaal) onderwijs

Conform de eerdere metingen van de Veiligheidsmonitor hebben we ook voor de meting van 2018 de interne homogeniteit (betrouwbaarheid) van de p(s)o-resultaten vastgesteld. Hiertoe maken we voor het p(s)o per doelgroep (leiding, personeel, leerlingen, ouders) schaalconstructies van de verzamelde gegevens. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de p(s)o-gegevens zijn opgenomen in deze bijlage, tabellen B5.1 tot en met B5.3. Dezelfde analyses zijn gedaan voor de v(s)o-resultaten. Deze zijn terug te vinden in tabellen B5.4 tot en met B5.6 in deze bijlage.

In Tabel B5.1 zijn de resultaten van schaalconstructies op informatie van de leidinggevendenden p(s)o weergegeven. Items worden met behulp van de Cronbach's Alpha-procedure getoetst op samenhang. De resulterende schaal heeft een alpha, die varieert van 0 tot 1, waarbij 1 perfecte samenhang betekent. Een veelgebruikte richtlijn is dat de Cronbach's Alpha minimaal 0,6 moet zijn om te kunnen spreken van een acceptabele schaal.

Voor de leidinggevendenden geldt dat alle samengestelde schalen hoger zijn dan 0,60. De schaal *aandacht voor regels en omgang met incidenten* en *expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie* liggen met 0,59 en 0,58 net onder dit criterium. In deze schalen zijn items opgenomen die de totale score van de schaal omlaag trekken. Dit betekent dat deze items eigenlijk niet in de schaal thuis horen. Voor de vergelijkbaarheid is er in 2018 geen aanpassing gedaan aan de schalen. Mogelijk is dit voor de toekomst wel een punt van aandacht. De overige schalen scoren voldoende tot goed.

De resultaten van schaalconstructie op de gegevens van de leerkrachten en het overig personeel p(s)o zijn vermeld in Tabel B5.2 van deze bijlage. De schalen met de laagste betrouwbaarheid zijn ook in 2018 *controle naleving gedragsregels door leerkrachten* (0,58) en *gewenste vergroting van de veiligheid* (0,60).

De resultaten van (pogingen tot) schaalconstructie met betrekking tot hiervoor in aanmerking komende leerlinggegevens p(s)o zijn vermeld in Tabel B5.3. In eerdere metingen zagen we dat het moeilijk was verschillende schalen te construeren. Dit is met de herziene lijst van 2014 in 2016 niet anders. Enkel de schaal *veiligheidsgevoelens* scoort met 0,72 behoorlijk. De schaal *sociaal welbevinden* scoort nu in 2018 voldoende.

Voortgezet (speciaal) onderwijs

Voor het v(s)o zijn op dezelfde wijze betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd als bij het p(s)o. De statistische resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot de v(s)o-gegevens zijn opgenomen in de tabellen B5.4 t/m B5.6 van deze bijlage.

De resultaten voor de leidinggevenden v(s)o staan in Tabel B5.4. De in aansluiting op vorige meetjaren geconstrueerde schalen laten behoorlijke tot uitstekende alpha-waarden zien. Daarmee is de betrouwbaarheid van de meeste schalen (zeer) hoog te noemen. Geen enkele schaal scoort hier onvoldoende.

De schaalconstructies op de resultaten van het personeel zijn opgenomen in Tabel B5.5. Ook deze schalen scoren allen voldoende boven het criterium van 0,6.

De resultaten van de schaalconstructies wat betreft leerlinggegevens in het v(s)o tonen aan dat de schalen een acceptabele tot goede betrouwbaarheid laten zien. De gedetailleerde resultaten zijn opgenomen in Tabel B5.6 van deze bijlage. Het *risicogedrag van de leerlingen zelf* blijft een matige schaal met een score van 0,52.

B5.1 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding p(s)

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
<i>Aandacht voor leerlingbetrokkenheid</i>	217	0,67		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,42	0,63
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,47	0,60
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,49	0,59
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,45	0,61
<i>Aandacht voor leerkrachtkwaliteiten</i>	219	0,88		
Leerkrachten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,66	0,87
Leerkrachten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,77	0,84
Leerkrachten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,72	0,85
Leerkrachten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,78	0,84
Leerkrachten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			0,65	0,87
<i>Leerlingzorg op maat</i>	215	0,88		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,49	0,88
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,54	0,87
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,61	0,87
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,70	0,86
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,65	0,87
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,69	0,86
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,61	0,87
Leerkrachten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,65	0,86
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,53	0,87
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,62	0,87
<i>Interne personen betrokken bij het opstellen van regels</i>	193	0,80		
Management			0,40	0,79
Leerkrachten			0,40	0,79
Specifieke interne functies			0,48	0,78
Medezeggenschap			0,48	0,78
Overige personeelsleden			0,50	0,78
Ouderraad			0,59	0,76
Overige ouders			0,65	0,75
Leerlingen			0,56	0,77

Schaal en items	N	Cron- bach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
<i>Aandacht voor regels en omgang met incidenten</i>	219	0,59		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,49	0,36
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,54	0,27
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,21	0,76
<i>Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie</i>	171	0,58		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,30	0,56
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,02	0,63
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,60	0,42
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,59	0,42
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,60
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,24	0,62
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,45	0,50
<i>Maatregelen veiligheidsbeleid</i>	218	0,74		
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,48	0,70
Er is in alle groepen aandacht voor agressie en geweld dmv projecten of themalessen			0,41	0,72
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,43	0,71
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,52	0,70
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,49	0,70
De locatie heeft afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail binnen de school			0,56	0,68
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken</i>	216	0,97		
Uiterlijk			0,86	0,96
Huidskleur			0,88	0,96
Afkomst			0,89	0,96
Handicap			0,82	0,96
Geloof			0,84	0,96
Niet-gelovig			0,87	0,96
Geslacht: man			0,86	0,96
Geslacht: vrouw			0,86	0,96

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
Homoseksualiteit (incl. lesbisch)			0,81	0,96
Biseksualiteit			0,77	0,97
<i>Preventief beleid ten aanzien van gedrag</i>	220	0,86		
Goed gedrag			0,53	0,88
Gedrag van anderen			0,78	0,78
Corrigerend gedrag			0,83	0,76
Accepteren van straf			0,69	0,83
<i>Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van</i>	219	0,80		
Leerlingen			0,45	0,90
Personeel			0,78	0,56
Ouders			0,72	0,63
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor</i>	218	0,97		
Hoge schoolprestaties			0,94	-
Lage schoolprestaties			0,94	-
<i>Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van</i>	220	0,92		
Discriminatie			0,89	0,84
(Seksuele) intimidatie			0,89	0,84
Agressie en geweld			0,75	0,95

B5.2 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel p(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest-totaal	Alpha zonder item
Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen	1.673	0,82		
Management			0,41	0,82
Leerkrachten			0,36	0,83
Specifieke interne functies			0,43	0,81
Medezeggenschap			0,66	0,78
Overige personeelsleden			0,64	0,78
Ouderraad			0,74	0,77
Overige ouders			0,74	0,77
Leerlingen			0,45	0,81
Personeel controleert naleving van gedragsregels	1.757	0,58		
Leerkrachten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,41	0,51
Onderwijsondersteunend personeel grijpt direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,43	0,53
leerkrachten steunen positief gedrag			0,22	0,58
Gedragsregels voor leerlingen worden door leerkrachten gehandhaafd			0,41	0,54
Gedragsregels voor leerlingen worden door onderwijsondersteunend personeel gehandhaafd			0,48	0,44
Veilig voelen op school	1.312	0,81		
Voelt zich veilig in de klas			0,53	0,79
Op de gangen			0,65	0,76
In de overblijfruimte			0,56	0,78
Op de toiletten			0,56	0,78
In de gymzaal			0,59	0,77
Op het schoolplein			0,55	0,78
Vergroting van veiligheid is nodig	1.878	0,60		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,31	0,57
Op de gangen			0,52	0,46
In de overblijfruimte			0,16	0,62
Op de toiletten			0,25	0,59
In de gymzaal			0,36	0,56
Op het schoolplein			0,46	0,51

B5.3 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen p(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item- resttotaal	Alpha zonder item
<i>Gevoelens van veiligheid</i>	9.016	0,76		
Veilig voelen in de klas			0,51	0,73
Op de gangen			0,52	0,73
Op de toiletten			0,34	0,75
Op het schoolplein			0,61	0,70
In de gymzaal			0,40	0,75
Tijdens de lessen			0,38	0,75
In de pauze of tijdens het buitenspelen			0,60	0,71
Tijdens het overblijven			0,39	0,75
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>	9.371	0,59		
In de klas			0,42	0,50
Op de gangen			0,45	0,47
Op de toiletten			0,29	0,58
Op het schoolplein			0,37	0,54
<i>Sociaal welbevinden</i>	9.167	0,66		
Veel contact met klasgenoten			0,44	0,59
Een leuke klas			0,44	0,59
Goed overweg kunnen met klasgenoten			0,49	0,56
Heeft het gevoel dat mensen blij zijn dat hij/zij er is			0,42	0,63

B5.4 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid leiding v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item- resttotaal	Alpha zonder item
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	228	0,72		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			0,46	0,69
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			0,50	0,67
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			0,56	0,64
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen			0,57	0,65
Aandacht voor docentkwaliteiten	228	0,84		
Docenten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			0,58	0,82
Docenten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			0,67	0,80
Docenten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			0,69	0,79
Docenten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			0,73	0,78
Docenten creëren in de onderwijsleersituatie orderlijke werkomstandigheden			0,56	0,83
Leerlingzorg op maat	228	0,86		
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheden van de locatie ontoereikend zijn			0,47	0,86
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			0,64	0,84
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			0,61	0,85
Alle leerlingen met leerproblemen worden adequaat begeleid			0,67	0,84
Alle leerlingen met sociale problemen worden adequaat begeleid			0,59	0,85
De locatie beschikt over een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen op te vangen en te begeleiden			0,65	0,84
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			0,57	0,85
Docenten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			0,65	0,84
De lesstof wordt aangepast aan de individuele niveaus van de leerlingen			0,47	0,86
Er wordt taalbeleid op maat gevoerd			0,49	0,86
Interne personen betrokken bij het opstellen van regels	228	0,76		
Leerlingen			0,54	0,72
Docenten			0,50	0,73
Onderwijs ondersteunend personeel			0,52	0,73
Management			0,34	0,76
Ouders			0,55	0,72
Medezeggenschapsraad			0,52	0,73

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
Vertrouwenspersoon			0,46	0,75
Externe personen betrokken bij opstellen regels	228	0,87		
Vertrouwensinspecteur			0,66	0,85
Schoolmaatschappelijk werk			0,62	0,86
Jeugdwerker / jeugdzorg			0,79	0,82
Politie			0,72	0,83
Justitie			0,72	0,84
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	221	0,82		
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels			0,50	0,80
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			0,51	0,80
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			0,36	0,81
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van de betrokken klassen doorgesproken door de mentoren			0,58	0,80
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van alle klassen doorgesproken door de mentoren			0,52	0,80
Leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,40	0,81
Ouders van leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			0,41	0,81
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken mede een plan voor verbetering opstellen			0,57	0,79
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken de uitvoering van een plan voor verbetering mede controleren			0,59	0,79
Er wordt gezorgd dat slachtoffers van incidenten naast onmiddellijke hulp ook nazorg op de langere termijn krijgen			0,54	0,80
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	217	0,76		
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			0,43	0,74
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			0,52	0,72
Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten			0,53	0,72
Na incidenten wordt de surveillance binnen en buiten het gebouw tijdelijk opgevoerd			0,43	0,74
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			0,00	0,77

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem			0,14	0,80
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft			0,64	0,70
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			0,56	0,71
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			0,66	0,70
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>	221	0,73		
Er is een schoolagent of wijkagent, die jaarlijks voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten			0,30	0,74
Er is vastgesteld welke incidenten aan de politie worden gemeld			0,44	0,70
Ervaringen worden uitgewisseld met scholen in de buurt over leerlingen die de veiligheid bedreigen			0,54	0,68
Leerlingen die incidenten veroorzaken kunnen worden verwezen naar een time-out voorziening (op een andere school)			0,38	0,73
Er zijn afspraken met andere locaties / scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken			0,66	0,63
Er zijn afspraken met de politie over het informeren van de school als leerlingen met politie of justitie in aanraking komen			0,53	0,68
<i>Maatregelen veiligheidsbeleid</i>	221	0,81		
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen			0,41	0,81
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			0,38	0,82
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			0,53	0,79
Er is (jaarlijkse) aandacht in alle groepen / klassen aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen			0,50	0,80
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			0,50	0,80
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			0,65	0,78
Er zijn afspraken over veilig gebruik van internet en email binnen de school			0,61	0,78
Er is vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten			0,56	0,79
Men weet in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden			0,56	0,79

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-restto- taal	Alpha zonder item
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken</i>	225	0,96		
Uiterlijk			0,79	0,95
Huidskleur			0,85	0,95
Afkomst			0,85	0,95
Handicap			0,80	0,95
Geloof			0,80	0,95
Niet-gelovig			0,79	0,95
Geslacht: man			0,87	0,95
Geslacht: vrouw			0,89	0,95
Homoseksualiteit (incl. lesbisch)			0,76	0,95
Biseksualiteit			0,68	0,96
<i>Preventief beleid ten aanzien van gedrag</i>	224	0,81		
Goed gedrag			0,46	0,83
Gedrag van anderen			0,71	0,72
Corrigerend gedrag			0,69	0,73
Accepteren van straf			0,67	0,74
<i>Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag van</i>	224	0,76		
Leerlingen			0,54	0,75
Personeel			0,73	0,53
Ouders			0,54	0,76
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor</i>	225	0,93		
Hoge schoolprestaties			0,86	-
Lage schoolprestaties			0,86	-
<i>Preventief beleid tegen ongewenst gedrag ter voorkoming van</i>	224	0,92		
Discriminatie			0,82	0,90
(Seksuele) intimidatie			0,85	0,87
Agressie en geweld			0,83	0,88

B5.5 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid personeel v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-restto- taal	Alpha zonder item
<i>Interne personen dragen bij aan opstellen van gedragsregels voor leerlingen</i>	1.358	0,87		
Management			0,47	0,87
Leerkrachten			0,45	0,87
Specifieke interne functies			0,54	0,86
Medezeggenschap			0,70	0,85
Overige personeelsleden			0,68	0,85
Ouderraad			0,74	0,84
Overige ouders			0,73	0,84
Leerlingen			0,71	0,85
<i>Samen controleren van gedragsregels</i>	1.370	0,75		
Leerkrachten grijpen direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,60	0,67
Onderwijsondersteunend personeel grijpt direct in wanneer nodig bij ongewenst gedrag van leerlingen			0,55	0,69
leerkrachten steunen positief gedrag			0,33	0,76
Gedragsregels voor leerlingen worden door docenten gehandhaafd			0,56	0,69
Gedragsregels voor leerlingen worden door onderwijsondersteunend personeel gehandhaafd			0,55	0,69
<i>Veilig voelen op school</i>	949	0,90		
Voelt zich veilig in de klas			0,60	0,90
In studie- of werklokalen			0,78	0,88
Op de gangen			0,76	0,88
In de kantine / aula			0,48	0,91
Op de toiletten			0,71	0,89
In de hal, bij de kluisjes			0,83	0,88
In de gymzaal			0,71	0,89
Op het schoolplein			0,75	0,88
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>	1.518	0,71		
Veiligheid dient te worden verbeterd in de klas			0,36	0,70
In studie- of werklokalen			0,33	0,70
Op de gangen			0,61	0,64
In de kantine of aula			0,54	0,65
In de docentenkamer			0,04	0,73
Op de toiletten			0,38	0,69
In de hal/ bij de kluisjes			0,46	0,68
In de gymzaal			0,27	0,71
Op het schoolplein			0,45	0,68

B5.6 - Resultaten schaalbetrouwbaarheid leerlingen v(s)o

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
Regels pro-sociaal opstellen en handhaven	9.264	0,61		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			0,21	0,62
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			0,29	0,59
Docenten steunen positief gedrag			0,33	0,57
Docenten grijpen direct in wanneer dat nodig is			0,38	0,55
Docenten geven aandacht aan gedragsregels			0,46	0,52
Leerlingen geven aandacht aan gedragsregels			0,39	0,55
Risicogedrag - Zelf drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	9.684	0,52		
Leerling heeft drugs meegenomen naar school			0,37	0,37
Leerling heeft een wapen meegenomen naar school			0,28	0,52
Leerling heeft alcohol meegenomen naar school			0,37	0,36
Risicogedrag - Anderen hebben drugs, wapens, alcohol meegenomen naar school	9.432	0,75		
Anderen uit de klas hebben drugs meegenomen naar school			0,48	0,72
Op/rond school werd drugs verkocht			0,54	0,71
Op/rond school werd drugs gebruikt			0,57	0,70
Anderen uit de klas hebben wapens meegenomen naar school			0,34	0,74
Op/rond school werden wapens verkocht			0,30	0,75
Op/rond school werden wapens gebruikt			0,29	0,75
Anderen uit de klas hebben alcohol meegenomen naar school			0,49	0,72
Op/rond school werd alcohol verkocht			0,39	0,74
Op/rond school werd alcohol gebruikt			0,49	0,72
Risicogedrag - De school heeft maatregelen genomen tegen drugs, wapens, alcohol	9.488	0,66		
De school heeft iets gedaan tegen drugs gedaan			0,46	0,58
De school heeft iets gedaan tegen wapens gedaan			0,48	0,55
De school heeft iets gedaan tegen alcohol gedaan			0,47	0,56
Veilig voelen op school	8.422	0,88		
Veilig voelen in de klas			0,60	0,87
In studie- of werklokalen			0,65	0,86
Op de gangen			0,69	0,86
In de kantine / aula			0,68	0,86
Op de toiletten			0,55	0,87

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
In de hal, bij de kluisjes			0,71	0,86
In de kleedruimtes			0,59	0,87
In de gymzaal			0,50	0,87
Op het schoolplein			0,66	0,86
Vergroting van veiligheid is nodig	10.493	0,82		
Veiligheid moet worden vergroot in de klas			0,48	0,80
In studie- of werklokalen			0,54	0,80
Op de gangen			0,57	0,79
In de kantine of aula			0,55	0,79
Op de toiletten			0,48	0,80
In de hal/ bij de kluisjes			0,58	0,79
In de kleedruimtes			0,49	0,80
In de gymzaal			0,49	0,80
Op het schoolplein			0,53	0,80
Verbaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	9.637	0,84		
Uitschelden			0,57	0,86
Expres storen			0,74	0,78
Extra luid zijn			0,73	0,78
Opzettelijk lawaai maken			0,71	0,79
Materieel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	9.524	0,79		
Spullen bekrast, beschadigd			0,60	0,74
Spullen bespoten, besmeurd			0,61	0,75
Spullen verstopt, weggemaakt			0,55	0,77
Spullen vernield			0,67	0,72
Spullen gestolen			0,52	0,76
Sociaal geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	9.433	0,77		
Negeren			0,51	0,74
Uitsluiten			0,59	0,71
Bedreigd, bang maken			0,58	0,73
Geïntimideerd, gedwongen			0,57	0,73
Gechanteerd, afgeperst			0,56	0,74
Valse geruchten verspreid			0,50	0,75
Licht lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	9.433	0,90		
Expres aanstoten of pijn doen			0,73	0,88
Expres duwen of schoppen			0,79	0,87
Expres laten struikelen			0,69	0,89
Gestompt			0,78	0,87
Geslagen			0,76	0,87
Grof lichamelijk geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker	9.542	0,78		
Vechten			0,51	0,85
In elkaar slaan/aftuigen			0,67	0,70
Bedreigen met wapen			0,69	0,69
Wapengebruik			0,68	0,70

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
<i>Seksueel geweld slachtoffer - 1 x per maand of vaker</i>	9.562	0,62		
Seksuele opmerkingen			0,40	0,68
Aanranding			0,54	0,45
Ongewenste seksuele handelingen			0,50	0,54
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,45	0,57
<i>Verbaal geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.227	0,85		
Uitschelden			0,57	0,89
Expres storen			0,76	0,79
Extra luid zijn			0,77	0,78
Opzettelijk lawaai maken			0,76	0,79
<i>Materieel geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.122	0,80		
Spullen bekrast, beschadigd			0,63	0,75
Spullen bespoten, besmeurd			0,63	0,76
Spullen verstopt, weggemaakt			0,52	0,82
Spullen vernield			0,68	0,74
Spullen gestolen			0,59	0,77
<i>Sociaal geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.031	0,76		
Negeren			0,42	0,82
Uitsluiten			0,59	0,70
Bedreigd, bang maken			0,61	0,71
Geïntimideerd, gedwongen			0,64	0,70
Gechanteerd, afgeperst			0,62	0,72
Valse geruchten verspreid			0,55	0,72
<i>Licht lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.143	0,91		
Expres aanstoten of pijn doen			0,72	0,89
Expres duwen of schoppen			0,81	0,87
Expres laten struikelen			0,72	0,89
Gestompt			0,80	0,88
Geslagen			0,77	0,88
<i>Grof lichamelijk geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.156	0,79		
Vechten			0,56	0,81
In elkaar slaan/aftuigen			0,70	0,68
Bedreigen met wapen			0,67	0,73
Wapengebruik			0,61	0,74
<i>Seksueel geweld dader - 1 x per maand of vaker</i>	9.177	0,74		
Seksuele opmerkingen			0,45	0,86
Aanranding			0,64	0,64
Ongewenste seksuele handelingen			0,68	0,64
Seksuele afbeeldingen verspreiden			0,68	0,64

Schaal en items	N	Cronbach's alpha	Correlatie item-rest- totaal	Alpha zonder item
<i>Sociaal welbevinden</i>	8.626	0,79		
Veel contact met klasgenoten			0,54	0,76
Een leuke klas			0,58	0,74
Goed overweg kunnen met klasgenoten			0,63	0,73
Leuk vinden om met klasgenoten om te gaan			0,64	0,72
Zich op school gezien en gewaardeerd voelen			0,45	0,79

Bijlage 6 - Dataverzameling, steekproef en representativiteit 2018

Dataverzameling

De actieve werving voor scholen is gestart eind januari 2018. Alle scholen zijn door ons in eerste instantie schriftelijk benaderd met de vraag of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. In februari is een digitaal rappel verzonden aan alle schoollocaties in het primair en voortgezet onderwijs die zich niet hadden ingeschreven of zich niet hadden afgemeld voor deelname. Door Praktikon zijn later per e-mail nog scholen benaderd die zich wel hadden opgegeven, maar waarvan geen verdere activiteit was vernomen.

De afname van de monitor vindt geheel online plaats. Schoollocaties in zowel het primair als voortgezet onderwijs hebben zich vanaf 1 november 2017 kunnen aanmelden op de website (www.schoolveiligheid.net) voor deelname aan het onderzoek. Via de website is de scholen gevraagd de leerlingen, personeelsleden, leidinggevenden en ouders op te geven. In het voortgezet onderwijs werd gevraagd alle leerlingen op te geven, in het primair onderwijs alleen de leerlingen van groepen 7 en 8. De schoollocaties werd verder gevraagd om alle personeelsleden, alle leidinggevenden en in het primair onderwijs alle ouders op te geven.

Hoewel dit door ons niet wordt aangeraden, zijn de locaties vrij om naar eigen inzicht een nadere selectie te maken binnen deze groepen. Op deze wijze kan de afname van de monitor beter worden ingepast in het standaard jaarprogramma van de schoollocaties.

De dataverzameling onder leerlingen is gestart op 1 februari 2018. Voor de overige doelgroepen (personeel, leiding en in het primair onderwijs ook de ouders) is de dataverzameling in de laatste week van februari van start gegaan. De dataverzameling is half juni 2018 beëindigd.

Voor leerlingen is aangeraden de afname klassikaal te laten verlopen. De inrichting van de software is ook hierop gericht, de inlogcodes worden per klas aangemaakt en aan de school aangeboden. De schoollocatie is echter vrijgelaten om af te wijken van een klassikale afname indien dit beter past bij de praktijk in de school. Personeelsleden, leidinggevenden en ouders hebben een uitnodiging voor deelname aan de vragenlijst per e-mail ontvangen. Zij konden de vragenlijst op elke gewenste tijdstip invullen zolang zij de beschikking hadden over een computer (pc, laptop, tablet) met internetverbinding.

Steekproef en respons

Er is in dit onderzoek sprake van een getrapte selectie van respondenten. De eerste trap betreft de schoollocatie, de tweede trap de persoon zelf. Door ons zijn alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs benaderd om deel te nemen, er is dus vooraf geen steekproef getrokken. Binnen de schoollocaties hebben niet alle potentiële deelnemers ook daadwerkelijk een enquête ingevuld. Dit kan komen doordat de school heeft besloten niet alle mogelijke deelnemers op te geven, of omdat opgegeven personen niet in staat waren of niet wilden deelnemen. In Tabel B6.1 staat per respondentgroep de respons weergegeven.

B6.1 - Respondentaantallen Veiligheidsmonitor naar afnamejaar landelijke metingen

	Respondenten							Locaties						
	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Primair onderwijs														
Leerlingen	-	-	2.006	3.278	4.774	12.717	9.371	-	-	51	74	94	246	194
Personeelsleden	-	-	592	967	981	3.164	1.960	-	-	61	98	92	274	168
Leidinggevenden	-	-	77	108	120	370	221	-	-	54	75	83	238	155
Ouders (alle)	-	-	365	398	1.320	9.779	5.765	-	-	60	87	83	218	133
Ouders (mr)	-	-	365	398	305	938	539	-	-					
Unieke locaties										62	98	104	284	206
Voortgezet onderwijs														
Leerlingen - oorspronkelijke vragenlijst	80.790	78.840	59.707	8.823	15.800	22.309	10.493	208	215	141	45	51	86	34
Leerlingen - nieuwe vso/pro vragenlijst							2.550							32
Personeelsleden	6.976	6.230	5.455	1.351	1.898	2.831	1.649	211	212	144	47	54	84	56
Leidinggevenden	629	606	479	140	167	228	142	195	193	138	45	50	81	48
Unieke locaties								215	219	146	48	56	91	66

Representativiteit

We hebben onderzocht in hoeverre de deelnemende scholen aan de Veiligheidsmonitor in 2018 een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel. Achtereenvolgens worden de resultaten besproken voor de deelnemende schoollocaties in het p(s)o en in het v(s)o.

Primair (Speciaal) Onderwijs

Voor het p(s)o onderzoeken we in hoeverre de locaties overeenkomen voor wat betreft 1) de verdeling basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs; 2) de spreiding volgens gebiedsindeling; en 3) de verdeling naar denominatie.

Verdeling naar basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs.

In Nederland zijn 6.581 locaties waar ‘regulier’ basisonderwijs wordt gegeven en 896 locaties (12%) die clusters speciaal onderwijs of speciaal basisonderwijs aanbieden. Van de 376 deelnemende scholen is 6% voor speciaal onderwijs. Dit betekent een relatieve ondervertegenwoordiging van het laatste onderwijstype. Uit de Chikwadrattoets blijkt dat de deelname van locaties speciaal (basis)onderwijs significant verschilt van wat verwacht mag worden op basis van het aantal locaties speciaal onderwijs in Nederland ($p < 0,05$). Getest is of dit substantiële invloed heeft op de resultaten. Hieruit volgt dat de resultaten grotendeels robuust zijn voor het relatief ondervertegenwoordigd zijn van locaties speciaal onderwijs (zie Tabel B6.2).

B6.2 - Representativiteit schoollocaties p(s)o naar onderwijstype

	Populatie		Steekproef		Vershil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%	%		
Po	6.417	88,4	187	94,0	11,6		
Pso	840	11,6	12	6,0	-5,6		
Totaal	7.257	100	199	100		5,99	,014

Bron: Duo (2018). Open onderwijsdata, peildatum 1 juni 2018.

Verdeling naar gebiedsindeling

De gebiedsindeling is gebaseerd op de geografische spreiding en stedelijkheid van gemeenten in Nederland. Gemeenten behoren tot de kern van agglomeraties van de grootste steden (G4), tot de daaropvolgende grootste stedelijke gebieden (G18), de stadsgewesten, en daarbuiten het platteland. De spreiding van deelnemende schoollocaties naar gebiedsindeling wijkt niet sterk af van de spreiding onder de populatie scholen (zie Tabel B6.3).

B6.3 - Representativiteit schoollocaties p(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		Steekproef		Vershil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%	%		
G4	1.072	14,8	33	16,2	1,4		
G18	1.405	19,4	43	21,1	1,7		
Stadsgewesten	1.165	16,1	30	14,7	-1,4		
Platteland	3.615	49,8	98	48,0	-1,8		
Totaal	7.257	100	204	100		0,94	0,815

Bron: Duo (2018). Open onderwijsdata, peildatum 1 juni 2018; CBS (2016) Gebieden in Nederland 2018.

Verdeling naar denominatie

Uit Tabel 6.4 volgt dat het aandeel locaties openbaar onderwijs dat heeft deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor overeenkomstig is aan het aandeel in de landelijke populatie en dat de deelname van locaties met een Rooms-Katholieke signatuur wat lager is dan verwacht. Over het algemeen kan worden gesteld dat de verdeling naar denominatie afwijkt, maar na verder testen blijkt dit geen invloed te hebben op de robuustheid van de resultaten (zie Tabel B6.4).

B6.4 - Representativiteit schoollocaties p(s)o naar denominatie

	Populatie		Steekproef		Vershil	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%	%		
Openbaar	2.232	30,8	56	28,1	-2,7		
Protestants-christelijk	1.751	24,1	45	22,6	-1,5		
Rooms-katholiek	2.125	29,3	47	23,6	-5,7		
Ander bijzonder	1.149	15,8	54	27,1	11,3		
Totaal	7.257	100	199	100		14,88	0,002

Bron: Duo (2018). Open onderwijsdata, peildatum 1 juni 2018

Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

Voor het v(s)o onderzoeken we in hoeverre deelnemende locaties representatief zijn voor wat betreft 1) de verdeling naar onderwijstype; en 2) de spreiding volgens gebiedsindeling.

Verdeling naar onderwijstype

Op het niveau van leerlingen is onderzocht of deelnemende leerlingen aan de Veiligheidsmonitor wat betreft hun onderwijstype een afspiegeling vormen van alle leerlingen in het Nederlandse voortgezet onderwijs. Te zien is dat het aandeel leerlingen in het speciaal en praktijkonderwijs (zonder leerwegen) overeenkomstig is, evenals het aandeel leerlingen dat vmbo volgt. Duidelijk ondervertegenwoordigd zijn echter leerlingen in de bovenbouw havo of vwo en oververtegenwoordigd zijn leerlingen in de brugklas. In het schooljaar

2015/2016 zit 40% van leerlingen in een brugjaar, terwijl dit in de steekproef 50% is. Het verschil tussen populatie en steekproef is significant ($p < 0,05$). In Tabel B6.5 zijn de resultaten weergegeven.

B6.5 - Representativiteit leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Populatie*	%	Steekproef	%	Vershil %	Chi ² (p)	p
Speciaal	37.643	3,7	210	2,8	-0,9		
Praktijkonderwijs	29.583	2,9	83	1,1	-1,8		
Leerjaar 1-2	396.525	38,8	3.597	47,8	11,0		
<i>Leerjaar 3 en hoger</i>							
Vmbo	215.189	21,0	1.176	15,6	-5,4		
Havo, vwo	343.882	33,6	2.452	32,6	-1,0		
Totaal	1.022.822	100	7.518	100		365,10	0,000
ongeldig			42				

Bron: Duo (2018). Open onderwijsdata, peildatum 1 juni 2018.

*exclusief uitbesteed aan vavo; vwo 4-6: incl. Int. Baccalaureaat; brugjaar 1-2: incl. Engelse stroom; vmbo bk 3-4: incl. VM2. Speciaal: cluster 3-4.

Verdeling naar gebiedsindeling

In Tabel B6.6 is de verdeling over stedelijkheidscategorieën landelijk en onder deelnemende scholen v(s)o weergegeven. Hieruit volgt dat de deelnemende locaties naar gebiedsindeling een representatieve afspiegeling vormen van de schoollocaties in Nederland als geheel.

B6.6 - Representativiteit schoollocaties v(s)o naar gebiedsindeling

	Populatie		steekproef		Vershil %	Chi-kwadraat	p
	n	%	n	%			
G4	393	19,3	12	19,0			
G18	489	24,1	19	30,2			
Stadsgewesten	279	13,7	10	15,9			
Platteland	871	42,9	22	34,9			
Totaal	2.032	100	63	100		2,11	0,549

Bron: Duo (2018). Open onderwijsdata, peildatum 1 juni 2018; CBS (2018) Gebieden in Nederland 2018.

Weging

De ondervetegenwoordiging van leerlingen in de bovenbouw havo/vwo heeft vermoedelijk te maken met de onderzoeksperiode, welke viel in het examensemester. Hierdoor hebben klassen die voor de examenperiode stonden minder of niet deelgenomen en zijn als gevolg

daarvan brugklassen relatief oververtegenwoordigd. Dit heeft ook consequenties voor de resultaten. Om dit te corrigeren is de steekproef van leerlingen gewogen, zodanig dat de verdeling naar onderwijstype overeenkomstig is met de landelijke populatie. De weegfactor waarmee elke groep leerlingen is gewogen staat vermeld in Tabel B6.7.

B6.7 - Weegfactor voor weging leerlingen v(s)o naar onderwijstype

	Weegfactor
Speciaal	1,324911
Praktijkonderwijs	2,634425
Leerjaar 1-2	0,814802
Leerjaar 3 en hoger	
Vmbo	1,352491
Havo, vwo	1,036599
ongeldig	1

Bijlage 7 - Errata

Resultaten p(s)o 2016 in jaarvergelijking

In de rapportage 2016 zijn bij de tabellen met de jaarvergelijkingen voor het jaar 2016 de ongewogen uitkomsten gerapporteerd.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

In 2016 is het gecombineerde percentage seksueel grensoverschrijdend gedrag uit *Tabel B4.1.2* op een onjuiste manier berekend.

Seksuele uitbuiting

In 2016 is in *tabel B3.1.3 en B3.1.4* het resultaat van “seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van fysieke incidenten” ook gerapporteerd bij “seksuele uitbuiting van leerlingen”.

Bijlage 8 - Belangrijke wijzigingen in de vragenlijst

Locaties waar regels zijn in te zien

In 2018 is de wijze van bevragen van de locaties waar de regels zijn in te zien gewijzigd voor personeel. In 2018 kunnen meerdere locaties worden aangevinkt in een lijst met locaties. In eerdere jaren moest per locatie “ja”, “nee” of “weet niet” worden aangevinkt.

Betrokkenen bij het opstellen van gedragsregels en veiligheidsbeleid

In 2018 zijn een aantal vragen en/of categorieën gewijzigd. Bij de vragen naar betrokkenheid van partijen (interne en externe partijen) bij het opstellen van gedragsregels en het veiligheidsbeleid volgens personeelsleden en leidinggevenden.

De categorieën van interne partijen zijn in 2018 herzien. In de verwerking van de data zijn de oude en de nieuwe indelingen zoveel mogelijk aan elkaar gelijk gesteld.

De externe partijen zijn in 2018 niet langer uitgesplitst in voorgecodeerde categorieën, maar worden algemeen bevraagd in de categorie “externe partijen”.

Overwegen van een andere baan in verband met de veiligheidssituatie op school

In 2018 zijn de antwoordcategorieën bij de vraag of personeelsleden van baan willen wisselen vanwege de veiligheidssituatie op school gewijzigd van “ja” “nee, vanwege een andere reden, namelijk” in “ja volledig”, “ja, maar ook om een andere reden” en “nee, vanwege een andere reden, namelijk”.

Colofon

Praktikon BV is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie voor onderzoek en ontwikkeling in de jeugdzorg en onderwijsgerelateerde zorg.

KBA Nijmegen verricht in opdracht van derden van oudsher onafhankelijk, beleidsgericht onderzoek op het gebied van onderwijs en arbeid.

Het NJi biedt actuele en betrouwbare kennis over de jeugd en het jeugdveld.

Over de auteurs

Prof. dr. Ron Scholte, is directeur van Praktikon en bijzonder hoogleraar Effectiviteit en Professionalisering in de Jeugdzorg bij de Radboud Universiteit Nijmegen

Wendy Nelen, MSc is als senior onderzoeker verbonden aan Praktikon.

Milou Golbach, MSc is als onderzoeker verbonden aan Praktikon.

Wouter de Wit, MSc is als onderzoeker verbonden aan KBA Nijmegen.

Dr. Loes van Druten is als onderzoeker verbonden aan KBA Nijmegen.

Dr. Chaja Deen is als expert onderwijs- jeugdhulp/jeugd-beleid verbonden aan het NJi.